

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ**

ОПОДАТКУВАННЯ ГОСПОДАРСЬКИХ ОПЕРАЦІЙ

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ ЦИКЛУ ПРАКТИЧНИХ
ЗАВДАНЬ ТА САМОСТІЙНОГО ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ**

**для здобувачів вищої освіти
освітнього ступеня “магістр”
галузі знань 07 “Управління та адміністрування”
спеціальності 071 “Облік і оподаткування”**

Обговорено і рекомендовано на
засіданні кафедри бухгалтерського
обліку, оподаткування та аудиту
Протокол № 11
від 30 листопада 2020 року

ЧЕРНІГІВ НУ «ЧЕРНІГІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» 2020

Оподаткування господарських операцій Методичні вказівки до виконання циклу практичних завдань та самостійного вивчення дисципліни "Оподаткування господарських операцій" для здобувачів вищої освіти, освітнього ступеня "Магістр", галузі знань 07 "Управління та адміністрування", спеціальності 071 "Облік і оподаткування" / Укладач: Сидоренко О.О – Чернігів: ЧНТУ, 2020. – 182 с.

Укладач: Сидоренко Олександр Олександрович, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту

Відповідальний за випуск: Юрченко Марина Євгенівна
завідувач кафедри бухгалтерського обліку,
оподаткування та аудиту,
кандидат фізико-математичних наук, доцент

Рецензент: Клименко Тетяна Вікторівна, кандидат економічних наук,
доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку,
оподаткування та аудиту

Оподаткування господарських операцій

ЗМІСТ

Вступ.....	4
1 Опис навчальної дисципліни «Оподаткування господарських операцій».....	5
2. Сутність та види податків і основи їх адміністрування	7
2.1 Питання для обговорення	7
2.2 Питання для самоконтролю	7
2.3 Теми рефератів	8
2.4 Необхідні теоретичні відомості	8
2.5 Тести	23
3. Основні (загальні) господарські операції підприємств, які призводять до виникнення податкових різниць з податку на прибуток підприємств.	25
3.1 Питання для обговорення.....	25
3.2 Питання для самоконтролю	25
3.3 Теми рефератів	26
3.4 Необхідні теоретичні відомості	26
3.5 Задачі для розв'язання	35
3.6 Тести	39
4. Особливості оподаткування та відображення в обліку господарських операцій страховика.....	41
4.1 Питання для обговорення.....	41
4.2 Питання для самоконтролю	41
4.3 Теми рефератів	42
4.4 Необхідні теоретичні відомості	42
4.5 Задачі для розв'язання	51
4.6 Тести	54
5. Особливості оподаткування та обліку господарських операцій з придбання необоротних активів, запасів, робіт та послуг, які одночасно використовуються в оподатковуваних та неоподатковуваних пдв операціях.....	56
5.1 Питання для обговорення.....	56
5.2 Питання для самоконтролю	56
5.3 Теми рефератів	57
5.4 Необхідні теоретичні відомості	57
5.5 Задачі для розв'язання	59
5.6 Тести	61
6. Оподаткування та відображення в обліку експортно-імпортних операцій	63
6.1 Питання для обговорення.....	63
6.2 Питання для самоконтролю	63
6.3 Теми рефератів	64
6.4 Необхідні теоретичні відомості	64
6.5 Задачі для розв'язання	70

Оподаткування господарських операцій

6.6 Тести	73
7. Оподаткування та відображення в обліку лізингових операцій.....	75
7.1 Питання для обговорення.....	75
7.2 Питання для самоконтролю	75
7.3 Теми рефератів	75
7.4 Необхідні теоретичні відомості	76
7.5 Задачі для розв'язання	89
7.6 Тести	91
8. Оподаткування та відображення в обліку операцій з комісійної торгівлі	93
8.1 Питання для обговорення.....	93
8.2 Питання для самоконтролю	93
8.3 Теми рефератів	93
8.4 Необхідні теоретичні відомості	93
8.5 Задачі для розв'язання	101
8.6 Тести	103
9. Оподаткування та облік дивідендів та доходів (втрат) від участі в капіталі. .	105
9.1 Питання для обговорення.....	105
9.2 Питання для самоконтролю	105
9.3 Теми рефератів	105
9.4 Необхідні теоретичні відомості	106
9.5 Задачі для розв'язання	117
9.6 Тести	121
10. Оподаткування господарських операцій, що призводять до виникнення доходів, отриманих нерезидентами із джерелом їх походження з України	123
10.1 Питання для обговорення.....	123
10.2 Питання для самоконтролю	123
10.3 Теми рефератів	123
10.4 Необхідні теоретичні відомості	123
10.5 Задачі для розв'язання	134
10.6 Тести	136
Список використаної та рекомендованої літератури	138

ВСТУП

Дисципліна “Оподаткування господарських операцій” є важливою фаховою дисципліною в системі підготовки здобувачів вищої освіти освітнього ступеня "Магістр", галузі знань 07 “Управління та адміністрування”, спеціальності 071 “Облік і оподаткування”.

Метою викладання навчальної дисципліни “Оподаткування господарських операцій” є – формування системи знань з порядку оподаткування господарських операцій на підприємствах України.

Основними завданнями вивчення дисципліни “Оподаткування господарських операцій” є ознайомлення з основними елементами податку; вивчення порядку ведення податкового обліку; вивчення особливостей оподаткування господарських операцій підприємств і організацій України.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен **знати**: основну законодавчо-нормативну документацію з питань оподаткування, особливості її застосування у конкретних умовах; категоріальний апарат, який використовується в системі оподаткування; економічну сутність податків і зборів; методи визначення податкових зобов'язань за різними видами господарських операцій; особливості оподаткування окремих видів господарських операцій. **Вміти**: впевнено користуватися науково-поняттєвим апаратом податкової теорії та практики; пояснити вплив податків на поведінку платників; володіти економічними законами щодо формування та реалізації процесу оподаткування в державі; вміти взаємодіяти, співпрацювати з широким колом осіб для провадження професійної діяльності; самостійно приймати рішення у процесі вивчення проблем з оподаткування в Україні; систематизувати, відбирати, накопичувати та аналізувати потрібну інформацію, робити висновки і пропозиції щодо удосконалення податкової системи України.

Дисципліна “Оподаткування господарських операцій” базується на знаннях, отриманих при вивченні циклу дисциплін професійної та практичної підготовки: „Податкова система”, “Оподаткування підприємств”. Набуті студентами знання та навички з дисципліни „Оподаткування господарських операцій”, будуть необхідні їм у подальшому при вивченні практично всіх дисциплін, зокрема, таких як „Бюджетування податків і зборів”, «Бухгалтерський облік в управлінні підприємством» й ін., при виконанні наукових досліджень, під час практик, при написанні випускних кваліфікаційних робіт, у подальшій професійній діяльності.

В основі вивчення курсу лежить відвідування здобувачами вищої освіти лекцій та практичних занять, а також самостійна робота. Методичні вказівки містять відомості для самостійного вивчення дисципліни, питання для обговорення, самоконтролю, теми рефератів, задачі для розв'язку, тести.

1 ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ОПОДАТКУВАННЯ ГОСПОДАРСЬКИХ ОПЕРАЦІЙ»

Змістовий модуль 1. Сутність та види податків. Основні (загальні) господарські операції підприємств, які призводять до виникнення податкових різниць з податку на прибуток підприємств. Особливості оподаткування та відображення в обліку господарських операцій страховика.

Тема 1. Сутність та види податків та основи їх адміністрування.

Поняття і функції податків. Елементи податку та їх характеристика. Класифікація податків. Обов'язки та права платників податку. Податкові агенти. Представники платника податків. Функції та права контролюючих органів.

Тема 2. Основні (загальні) господарські операції підприємств, які призводять до виникнення податкових різниць з податку на прибуток підприємств.

Сутність податку на прибуток. Основні господарські операції, які призводять до виникнення різниць згідно ПКУ пов'язані: з придбанням, утриманням (амортизація, дооцінка та або уцінка) ремонтом і поліпшенням, ліквідацією та продажем основних засобів та нематеріальних активів; формуванням, використанням та коригуванням забезпечень; формуванням, використанням та коригуванням резерву сумнівних боргів та списання безнадійної дебіторської заборгованості, інші різниці.

Тема 3. Особливості оподаткування та відображення в обліку господарських операцій страховика.

Загальні засади оподаткування страховика. Податок на дохід, податок на прибуток та податок на додану вартість. Специфіка страхової діяльності страховика та її вплив на порядок оподаткування результатів діяльності податком на прибуток. Облік основних господарських операцій страховика (надходження страхових платежів, облік страхових резервів, облік страхового відшкодування, облік активного та пасивного перестраховання).

Змістовий модуль 2. Особливості оподаткування та обліку господарських операцій з придбання необоротних активів, запасів, робіт та послуг, які одночасно використовуються в оподатковуваних та неоподатковуваних ПДВ операціях. Оподаткування та відображення в обліку експортно-імпортних операцій. Оподаткування та відображення в обліку лізингових операцій. Оподаткування та відображення в обліку операцій з комісійної торгівлі. Оподаткування та облік дивідендів та доходів (втрат) від участі в капіталі. Оподаткування господарських операцій, що призводять до виникнення доходів, отриманих нерезидентами із джерелом їх походження з України.

Тема 4. Особливості оподаткування та обліку господарських операцій з придбання необоротних активів, запасів, робіт та послуг, які одночасно використовуються в оподатковуваних та неоподатковуваних ПДВ операціях.

Пропорційне віднесення сум податку до податкового кредиту. Розрахунок частки використання товарів/послуг, необоротних активів в оподатковуваних операціях. Облік відображення податкового кредиту при купівлі необоротних активів, запасів, робіт та послуг, які одночасно використовуються в оподатковуваних та неоподатковуваних ПДВ операціях.

Тема 5. Оподаткування та відображення в обліку експортно-імпортних операцій.

Поняття експортних та імпортних операцій. Порядок оподаткування операцій експорту податком на прибуток підприємств. Оподаткування операцій експорту податком на додану вартість (ПДВ). Оподаткування операцій імпорту податком на прибуток та податком на додану вартість.

Тема 6. Оподаткування та відображення в обліку лізингових операцій.

Визначення та класифікація орендних операцій відповідно до стандартів обліку та вимог ПКУ. Оподаткування операцій операційної оренди та їх відображення в обліку орендаря та орендодавця. Оподаткування операцій фінансової оренди та їх відображення в обліку орендаря та орендодавця.

Тема 7. Оподаткування та відображення в обліку операцій з комісійної торгівлі.

Поняття та сутність комісійної торгівлі. Оподаткування операцій продажу товарів за договорами комісії на території України. Оподаткування комісійної винагороди. Облік операцій з комісійної торгівлі.

Тема 8. Оподаткування та облік дивідендів та доходів (втрат) від участі в капіталі.

Сутність понять дивіденди, доходи від участі в капіталі, втрати від участі в капіталі. Загальні засади оподаткування дивідендів у підприємства платника та отримувача. Оподаткування дивідендів виплачених фізичним особам. Вплив доходів (втрат) від участі в капіталі на розмір податку на прибуток. Облік дивідендів та доходів (втрат) від участі в капіталі.

Тема 9. Оподаткування господарських операцій, що призводять до виникнення доходів, отриманих нерезидентами із джерелом їх походження з України.

Класифікація доходів нерезидентів. Особливості оподаткування доходів нерезидентів. Відображення в обліку господарських операцій, що призводять до виникнення доходів, отриманих нерезидентами із джерелом їх походження з України.

2. Сутність та види податків і основи їх адміністрування

2.1 Питання для обговорення

1. Поняття і функції податків.
2. Елементи податку та їх характеристика.
3. Класифікація податків.
4. Обов'язки та права платників податку.
5. Податкові агенти.
6. Представники платника податків.
7. Функції та права контролюючих органів.

2.2 Питання для самоконтролю

1. Наведіть визначення поняття «Податок».
2. Наведіть визначення поняття «Збір».
3. Опишіть функції податків та їх економічний зміст.
4. Охарактеризуйте сутність елементу податку.
5. Розкрийте види елементів податку та їх зміст.
6. Хто може бути платником податку?
7. Що таке об'єкт оподаткування?
8. Що таке база оподаткування?
9. Що таке одиниця оподаткування?
10. Ставки податку та їх види?
11. Опишіть порядок обчислення податку;
12. Які бувають податкові періоди?
13. Розкрийте порядок сплати податку.
14. Розкрийте строк та порядок подання звітності про обчислення і сплату податку.
15. Які бувають класифікаційні ознаки для податків?
16. Наведіть приклади непрямих податків.
17. Наведіть приклади прямих податків.
18. Які в Україні є загальнодержавні податки?
19. Які в Україні є місцеві податки?
20. Які в Україні є місцеві збори?
21. Охарактеризуйте обов'язки та права платників податку.
22. Розкрийте сутність поняття «Податкові агенти».
23. Розкрийте сутність поняття «Представники платника податків».
24. Опишіть функції та права контролюючих органів.

2.3 Темі рефератів

1. Сутність податків та історія їх виникнення.
2. Становлення та розвиток податкової системи України.
3. Вплив податкової політики держави на розвиток бізнесу.
4. Роль податків у розвитку суспільства.
5. Види незвичних податків в світі.

2.4 Необхідні теоретичні відомості

Методологічні засади оподаткування в Україні визначені Податковим кодексом України (далі – ПКУ).

Податковим кодексом України встановлено, що обов'язковими платежами до бюджету є: податки та збори (плати, внесок).

Податком є обов'язковий, безумовний платіж до відповідного бюджету, що справляється з платників податку.

Податок має наступні ознаки: обов'язковість, законність (легітимність, тобто справляння податку здійснюється на підставі закону), періодичність (регулярність) сплати.

Збором (платою, внеском) є обов'язковий платіж до відповідного бюджету, що справляється з платників зборів, з умовою отримання ними спеціальної вигоди, у тому числі внаслідок вчинення на користь таких осіб державними органами, органами місцевого самоврядування, іншими уповноваженими органами та особами юридично значимих дій.

Податки мають такі функції: розподільча, контрольна, фіскальна та регулююча.

Податкове законодавство України ґрунтується на таких принципах:

— загальність оподаткування - кожна особа зобов'язана сплачувати встановлені цим Кодексом, законами з питань митної справи податки та збори, платником яких вона є згідно з положеннями цього Кодексу;

— рівність усіх платників перед законом, недопущення будь-яких проявів податкової дискримінації - забезпечення однакового підходу до всіх платників податків незалежно від соціальної, расової, національної, релігійної приналежності, форми власності юридичної особи, громадянства фізичної особи, місця походження капіталу;

— невідворотність настання визначеної законом відповідальності у разі порушення податкового законодавства;

— презумпція правомірності рішень платника податку в разі, якщо норма закону чи іншого нормативно-правового акта, виданого на підставі закону, або якщо норми різних законів чи різних нормативно-правових актів припускають неоднозначне (множинне) трактування прав та обов'язків платників податків або контролюючих органів, внаслідок чого є можливість

Оподаткування господарських операцій

прийняти рішення на користь як платника податків, так і контролюючого органу;

— фіскальна достатність - встановлення податків та зборів з урахуванням необхідності досягнення збалансованості витрат бюджету з його надходженнями;

— соціальна справедливість - установа податків та зборів відповідно до платоспроможності платників податків;

— економічність оподаткування - установа податків та зборів, обсяг надходжень від сплати яких до бюджету значно перевищує витрати на їх адміністрування;

— нейтральність оподаткування - установа податків та зборів у спосіб, який не впливає на збільшення або зменшення конкурентоздатності платника податків;

— стабільність - зміни до будь-яких елементів податків та зборів не можуть вноситися пізніше як за шість місяців до початку нового бюджетного періоду, в якому будуть діяти нові правила та ставки. Податки та збори, їх ставки, а також податкові пільги не можуть змінюватися протягом бюджетного року;

— рівномірність та зручність сплати - установа строків сплати податків та зборів, виходячи із необхідності забезпечення своєчасного надходження коштів до бюджетів для здійснення витрат бюджету та зручності їх сплати платниками;

— єдиний підхід до встановлення податків та зборів - визначення на законодавчому рівні усіх обов'язкових елементів податку.

До основних елементів податку, які обов'язково визначаються для кожного податку, відносять:

- платники податку;
- об'єкт оподаткування;
- база оподаткування;
- ставка податку;
- порядок обчислення податку;
- податковий період;
- строк та порядок сплати податку;
- строк та порядок подання звітності про обчислення і сплату податку.

Платниками податків визнаються фізичні особи (резиденти і нерезиденти України), юридичні особи (резиденти і нерезиденти України) та їх відокремлені підрозділи, які мають, одержують (передають) об'єкти оподаткування або провадять діяльність (операції), що є об'єктом оподаткування і на яких покладено обов'язок із сплати податків та зборів.

Об'єктом оподаткування можуть бути майно, товари, дохід (прибуток) або його частина, обороти з реалізації товарів (робіт, послуг), операції з постачання товарів (робіт, послуг) та інші об'єкти, визначені податковим законодавством, з наявністю яких податкове законодавство пов'язує виникнення у платника податкового обов'язку.

База оподаткування - це фізичний, вартісний чи інший характерний вираз об'єкта оподаткування, до якого застосовується податкова ставка і який використовується для визначення розміру податкового зобов'язання.

Ставкою податку визнається розмір податкових нарахувань на (від) одиницю (одиниці) виміру бази оподаткування.

Ставки можуть бути: абсолютні та відносні.

Абсолютною (специфічною) є ставка податку, згідно з якою розмір податкових нарахувань встановлюється як фіксована величина стосовно кожної одиниці виміру бази оподаткування. Як правило, такі ставки застосовуються до бази оподаткування, яка має натуральний вимір. Абсолютні ставки є твердими. Вони встановлюються в грошовому виразі на одиницю оподаткування в натуральному обчисленні. Тверді ставки поділяються на *фіксовані* (акциз) – встановлюються в конкретних сумах на одиницю оподаткування та відносні – визначені відносно певної величини (мінімальної заробітної плати).

Відносною (адвалорною) визнається ставка податку, згідно з якою розмір податкових нарахувань встановлюється у відсотковому або кратному відношенні до одиниці *вартісного виміру* бази оподаткування. Відносні або процентні ставки застосовуються тільки для об'єктів, які мають грошовий вимір. Вони поділяються на *пропорційні* (не залежать від розміру об'єкта), *прогресивні* (розмір збільшується в залежності від росту обсягу об'єкта оподаткування), *регресивні* (розмір зменшується в залежності від росту обсягу об'єкта оподаткування).

Обчислення суми податку здійснюється шляхом множення бази оподаткування на ставку податку із/без застосуванням відповідних коефіцієнтів.

При обчисленні суми податку може застосовуватись податкова пільга.

Податкова пільга - передбачене податковим та митним законодавством звільнення платника податків від обов'язку щодо нарахування та сплати податку та збору, сплата ним податку та збору в меншому розмірі. Підставами для надання податкових пільг можуть виступати:

- особливості, що характеризують певну групу платників податків,
- вид діяльності певної групи платників податків,
- об'єкт оподаткування,
- характер та суспільне значення здійснюваних витрат платником податків.

Платник податків вправі відмовитися від її використання чи зупинити її використання на один або декілька податкових періодів. Не використані

податкові пільги, не можуть бути перенесені на інші податкові періоди, зараховані в рахунок майбутніх платежів з податків та зборів або відшкодовані з бюджету.

Податкові пільги, порядок та підстави їх надання встановлюються виключно ПКУ, рішеннями Верховної Ради Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування.

Податкова пільга надається шляхом:

а) податкового вирахування (знижки), що зменшує базу оподаткування до нарахування податку та збору;

б) зменшення податкового зобов'язання після нарахування податку та збору;

в) встановлення зниженої ставки податку та збору;

г) звільнення від сплати податку та збору.

Строком сплати податку та збору визнається період, що розпочинається з моменту виникнення податкового обов'язку платника податку із сплати конкретного виду податку і завершується останнім днем строку, протягом якого такий податок чи збір повинен бути сплачений. Податок чи збір, що не був сплачений у визначений строк, вважається не сплаченим своєчасно.

Зміна строку сплати податку та збору здійснюється шляхом перенесення встановленого строку сплати податку та збору або його частини на більш пізній строк.

Зміна строку сплати податку здійснюється у формі:

відстрочки;

розстрочки.

Податковим періодом визнається період часу, з урахуванням якого відбувається обчислення та сплата окремих видів податків та зборів.

Податковий період може складатися з кількох звітних періодів. Базовий податковий (звітний) період - період, за який платник податків зобов'язаний здійснювати розрахунки податків, подавати податкові декларації (звіти, розрахунки) та сплачувати до бюджету суми податків та зборів.

Податковим періодом може бути:

- календарний рік;
- календарне півріччя;
- календарні три квартали;
- календарний квартал;
- календарний місяць;
- календарний день.

Порядок сплати податків та зборів. Сплата податків та зборів здійснюється в грошовій формі у національній валюті України в готівковій або

безготівковій формі, крім випадків, передбачених ПКУ або законами з питань митної справи.

В процесі сплати податків і зборів відбувається виконання податкового обов'язку. Податковим обов'язком визнається обов'язок платника податку обчислити, задекларувати та/або сплатити суму податку та збору.

Виконання податкового обов'язку може здійснюватися платником податків самостійно або за допомогою свого представника чи податкового агента.

Підставами для припинення податкового обов'язку, крім його виконання, є:

- ліквідація юридичної особи;
- смерть фізичної особи, визнання її недієздатною або безвісно відсутньою;
- втрата особою ознак платника податку;
- скасування податкового обов'язку у передбачений законодавством спосіб.

Класифікація податків

Кожен податок має свої специфічні риси і функціональне призначення та займає окреме місце в податковій системі. Податки можна класифікувати за певними ознаками.

1. За економічною ознакою об'єкта оподаткування:

- податки на доходи та прибутки. Стягуються з чистого доходу фізичних та юридичних осіб. Об'єктом оподаткування є заробітна плата, доходи, прибуток.

- податки на споживання. Сплачуються не при отриманні доходів, а при їх споживанні. Їх розмір не залежить від результатів діяльності, а залежить від розміру споживання (непрямі податки).

- податки на майно встановлюються щодо рухомого та нерухомого майна.

2. За економічним змістом (за формою взаємовідносин платника і держави):

- прямі податки. Встановлюються безпосередньо щодо платників, їх розмір залежить від масштабів об'єкта оподаткування.

- непрямі податки. Встановлюються в цінах товарів і послуг, їх розмір для окремого платника прямо не залежить від його доходів.

3. За формою стягнення.

- розкладні. Встановлюються в загальній сумі відповідно до потреб держави в доходах, потім цю суму розкладають на окремі частини по територіальних одиницях, а на низовому рівні – між платниками.

- окладні. Передбачають установлення спочатку ставок, а відтак і розміру податку для кожного платника окремо.

4. За формою зарахування податкових надходжень.

- закріплені. На тривалий період повністю чи частково закріплені як дохідне джерело відповідного бюджету (бюджетів).

- регулюючі. Можуть надходити до різних бюджетів.

5. *Відносно до платників.*

- податки з юридичних осіб,

- податки з фізичних осіб,

- змішані.

6. *Відносно до джерела сплати.*

- податки, що включаються у витрати,

- податки, що включаються в ціну,

- податки, що сплачуються з прибутку.

7. *За ознакою органів державної влади, які їх встановлюють.*

- загальнодержавні.

- місцеві.

До загальнодержавних належать податки та збори, які є обов'язковими до сплати на усій території України. Ці податки можуть формувати дохідну частину як державного так і місцевих бюджетів. До них відносяться:

податок на прибуток підприємств;

податок на доходи фізичних осіб;

податок на додану вартість;

акцизний податок;

екологічний податок;

рентна плата;

мито.

Відносини, пов'язані з установленням та справлянням мита, регулюються митним законодавством, якщо інше не передбачено ПКУ.

Зарахування загальнодержавних податків та зборів до державного і місцевих бюджетів здійснюється відповідно до Бюджетного кодексу України.

До місцевих належать податки та збори, що встановлені відповідно до переліку і в межах граничних розмірів ставок, визначених ПКУ, рішеннями сільських, селищних і міських рад у межах їх повноважень, і є обов'язковими до сплати на території відповідних територіальних громад. Місцеві податки і збори надходять виключно до місцевих бюджетів. До місцевих податків належать:

До місцевих податків належать:

податок на майно;

єдиний податок.

До місцевих зборів належать:

збір за місця для паркування транспортних засобів;

туристичний збір.

Глосарій податкових та бухгалтерських термінів наведені у додатках А,Б.

Обов'язки та права платників податку. Податкові агенти. Представники платника податків. Функції та права контролюючих органів.

Платник податків зобов'язаний:

- стати на облік у контролюючих органах;
- вести в установленому порядку облік доходів і витрат, складати звітність, що стосується обчислення і сплати податків та зборів;
- подавати до контролюючих органів у порядку, встановленому податковим та митним законодавством, декларації, звітність та інші документи, пов'язані з обчисленням і сплатою податків та зборів;
- сплачувати податки та збори в строки та у розмірах, встановлених цим Кодексом та законами з питань митної справи;
- подавати на належним чином оформлену письмову вимогу контролюючих органів (у випадках, визначених законодавством) документи з обліку доходів, витрат та інших показників, пов'язаних із визначенням об'єктів оподаткування (податкових зобов'язань), первинні документи, реєстри бухгалтерського обліку, фінансову звітність, інші документи, пов'язані з обчисленням та сплатою податків та зборів. У письмовій вимозі обов'язково зазначаються конкретний перелік документів, які повинен надати платник податків, та підстави для їх надання;
- подавати контролюючим органам інформацію, відомості про суми коштів, не сплачених до бюджету в зв'язку з отриманням податкових пільг (суми отриманих пільг) та напрями їх використання (щодо умовних податкових пільг - пільг, що надаються за умови використання коштів, вивільнених у суб'єкта господарювання внаслідок надання пільги, у визначеному державою порядку);
- виконувати законні вимоги контролюючих органів щодо усунення виявлених порушень законів з питань оподаткування та митної справи і підписувати акти (довідки) про проведення перевірки;
- не перешкоджати законній діяльності посадової особи контролюючого органу під час виконання нею службових обов'язків та виконувати законні вимоги такої посадової особи;
- повідомляти контролюючим органам за місцем обліку такого платника про його ліквідацію або реорганізацію протягом трьох робочих днів з дня прийняття відповідного рішення (крім випадків, коли обов'язок здійснювати таке повідомлення покладено законом на орган державної реєстрації);
- повідомляти контролюючі органи про зміну місцезнаходження юридичної особи та зміну місця проживання фізичної особи - підприємця;

Оподаткування господарських операцій

— забезпечувати збереження документів, пов'язаних з виконанням податкового обов'язку, протягом строків, установлених цим Кодексом;

— допускати посадових осіб контролюючого органу під час проведення ними перевірок до обстеження приміщень, територій (крім житла громадян), що використовуються для одержання доходів чи пов'язані з утриманням об'єктів оподаткування, а також для проведення перевірок з питань обчислення і сплати податків та зборів у випадках, встановлених цим Кодексом.

Платник податків має право:

— безоплатно отримувати у контролюючих органах, у тому числі і через мережу Інтернет, інформацію про податки та збори і нормативно-правові акти, що їх регулюють, порядок обліку та сплати податків та зборів, права та обов'язки платників податків, повноваження контролюючих органів та їх посадових осіб щодо здійснення податкового контролю;

— представляти свої інтереси в контролюючих органах самостійно, через податкового агента або уповноваженого представника;

— обирати самостійно, якщо інше не встановлено цим Кодексом, метод ведення обліку доходів і витрат;

— користуватися податковими пільгами за наявності підстав у порядку, встановленому цим Кодексом;

— одержувати відстрочення, розстрочення сплати податків або податковий кредит в порядку і на умовах, встановлених цим Кодексом;

— бути присутнім під час проведення перевірок та надавати пояснення з питань, що виникають під час таких перевірок, ознайомлюватися та отримувати акти (довідки) перевірок, проведених контролюючими органами, перед підписанням актів (довідок) про проведення перевірки, у разі наявності зауважень щодо змісту (тексту) складених актів (довідок) підписувати їх із застереженням та подавати контролюючому органу письмові заперечення в порядку, встановленому цим Кодексом;

— оскаржувати в порядку, встановленому цим Кодексом, рішення, дії (бездіяльність) контролюючих органів (посадових осіб), надані контролюючими органами податкові консультації;

— вимагати від контролюючих органів проведення перевірки відомостей та фактів, що можуть свідчити на користь платника податків;

— на нерозголошення контролюючим органом (посадовими особами) відомостей про такого платника без його письмової згоди та відомостей, що становлять конфіденційну інформацію, державну, комерційну чи банківську таємницю та стали відомі під час виконання посадовими особами службових обов'язків, крім випадків, коли це прямо передбачено законами;

— на залік чи повернення надміру сплачених, а також надміру стягнутих сум податків та зборів, пені, штрафів у порядку, встановленому цим Кодексом;

— на повне відшкодування збитків (шкоди), заподіяних незаконними діями (бездіяльністю) контролюючих органів (їх посадових осіб), у встановленому законом порядку;

— Платник податку має також інші права, передбачені законом.

Податкові агенти

Податковим агентом визнається особа, на яку цим Кодексом покладається обов'язок з обчислення, утримання з доходів, що нараховуються (виплачуються, надаються) платнику, та перерахування податків до відповідного бюджету від імені та за рахунок коштів платника податків.

Податкові агенти прирівнюються до платників податку і мають права та виконують обов'язки, встановлені цим Кодексом для платників податків.

Представники платника податків

Платник податків веде справи, пов'язані зі сплатою податків, особисто або через свого представника. Особиста участь платника податків в податкових відносинах не позбавляє його права мати свого представника, як і участь податкового представника не позбавляє платника податків права на особисту участь у таких відносинах.

Представниками платника податків визнаються особи, які можуть здійснювати представництво його законних інтересів та ведення справ, пов'язаних із сплатою податків, на підставі закону або довіреності. Довіреність, видана платником податків - фізичною особою на представництво його інтересів та ведення справ, пов'язаних із сплатою податків, має бути засвідчена відповідно до чинного законодавства.

Контролюючі органи виконують такі функції:

— здійснюють адміністрування податків, зборів, платежів;

— контролюють своєчасність подання платниками податків та платниками єдиного внеску передбаченої законом звітності (декларацій, розрахунків та інших документів, пов'язаних з обчисленням і сплатою податків, зборів, платежів), своєчасність, достовірність, повноту нарахування та сплати податків, зборів, платежів;

— надають адміністративні послуги платникам податків, зборів, платежів;

— здійснюють контроль за встановленими законом строками проведення розрахунків в іноземній валюті, за додержанням порядку приймання готівки для подальшого переказу (крім приймання готівки банками), за дотриманням суб'єктами господарювання установлених законодавством

Оподаткування господарських операцій

обов'язкових вимог щодо забезпечення можливості розрахунків за товари (послуги) з використанням електронних платіжних засобів, порядку проведення готівкових розрахунків за товари (послуги), проведення розрахункових операцій, а також за наявністю ліцензій на провадження видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню відповідно до закону, наявністю торгових патентів;

— здійснюють контроль за додержанням виконавчими органами сільських, селищних рад та рад об'єднаних територіальних громад, що створені згідно із законом та перспективним планом формування територій громад, порядку прийняття та обліку податків і зборів від платників податків, своєчасністю і повнотою перерахування зазначених сум до бюджету;

— здійснюють контроль за правомірністю бюджетного відшкодування податку на додану вартість;

— реєструють та ведуть облік платників податків, осіб, які здійснюють операції з товарами, що перебувають під митним контролем, об'єктів оподаткування та об'єктів, пов'язаних з оподаткуванням, проводять диференціацію платників податків;

— забезпечують достовірність та повноту обліку платників податків та платників єдиного внеску, суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, об'єктів оподаткування та об'єктів, пов'язаних з оподаткуванням;

— формують та ведуть Державний реєстр фізичних осіб - платників податків, Єдиний банк даних про платників податків - юридичних осіб, реєстри, ведення яких покладено законодавством на контролюючі органи;

— забезпечують ведення обліку податків, зборів, платежів;

— забезпечують перегляд рішень контролюючих органів нижчого рівня у встановленому законодавством порядку;

— вирішують відповідно до Митного кодексу України питання щодо реалізації компромісу;

— здійснюють ліцензування діяльності суб'єктів господарювання з виробництва спирту, алкогольних напоїв і тютюнових виробів, оптової торгівлі спиртом, оптової та роздрібною торгівлі алкогольними напоями і тютюновими виробами та контроль за таким виробництвом;

— здійснюють контроль у сфері виробництва, обігу та реалізації підакцизних товарів, контроль за їх цільовим використанням, забезпечують міжгалузеву координацію у цій сфері;

— забезпечують контроль за прийняттям декларацій про максимальні роздрібні ціни на підакцизні товари (продукцію), встановлені виробником або імпортером, та узагальненням відомостей, зазначених у таких деклараціях, для організації роботи та контролю за повнотою обчислення і сплати акцизного податку;

Оподаткування господарських операцій

— здійснюють заходи щодо запобігання та виявлення порушень законодавства у сфері виробництва та обігу спирту, алкогольних напоїв і тютюнових виробів;

— проводять роботу щодо боротьби з незаконним виробництвом, переміщенням, обігом спирту, алкогольних напоїв і тютюнових виробів;

— організують роботу, пов'язану із замовленням марок акцизного податку, їх зберіганням, продажем, відбором зразків, з метою проведення експертизи щодо їх автентичності та здійснюють контроль за наявністю таких марок на пляшках (упаковках) з алкогольними напоями і пачках (упаковках) тютюнових виробів під час їх транспортування, зберігання і реалізації;

— забезпечують контроль за дотриманням суб'єктами господарювання, які провадять роздрібну торгівлю тютюновими виробами, вимог законодавства щодо максимальних роздрібних цін на тютюнові вироби, встановлених виробниками або імпортерами таких виробів;

— забезпечують контроль за дотриманням суб'єктами господарювання, які провадять оптову або роздрібну торгівлю алкогольними напоями, вимог законодавства щодо мінімальних оптово-відпускних або роздрібних цін на такі напої;

— організують роботу та здійснюють контроль за застосуванням арешту майна платника податків, що має податковий борг, та/або зупинення видаткових операцій на його рахунках у банку;

— здійснюють погашення податкового боргу, стягнення своєчасно ненарахованих та/або несплачених сум єдиного внеску та інших платежів;

— організують роботу з виявлення, обліку, зберігання, оцінки та розпорядження безхазяйним майном та іншим майном, що переходить у власність держави, а також з обліку, попередньої оцінки, зберігання майна, вилученого та конфіскованого за порушення митного і податкового законодавства;

— здійснюють відстрочення, розстрочення та реструктуризацію грошових зобов'язань та/або податкового боргу, недоїмки із сплати єдиного внеску, а також списання безнадійного податкового боргу;

— розробляють та затверджують порядки, інструкції, положення, форми розрахунків, звітів, декларацій, інших документів з питань, що належать до компетенції контролюючих органів;

Контролюючі органи мають право:

— запрошувати платників податків, зборів, платежів або їх представників для перевірки правильності нарахування та своєчасності сплати податків, зборів, платежів, дотримання вимог іншого законодавства, у тому числі законодавства у сфері запобігання та протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму, контроль

за додержанням якого покладено на контролюючі органи. Письмові повідомлення про такі запрошення надсилаються в порядку, встановленому статтею 42 цього Кодексу, не пізніше ніж за 10 календарних днів до дня запрошення рекомендованими листами, в яких зазначаються підстави запрошення, дата і час, на які запрошується платник податків (представник платника податків);

— для здійснення функцій, визначених законом, отримувати безоплатно від платників податків, у тому числі благодійних та інших неприбуткових організацій, усіх форм власності у порядку, визначеному законодавством, довідки, копії документів, засвідчені підписом платника або його посадовою особою та скріплені печаткою (за наявності), про фінансово-господарську діяльність, отримані доходи, видатки платників податків та іншу інформацію, пов'язану з обчисленням та сплатою податків, зборів, платежів, про дотримання вимог законодавства, здійснення контролю за яким покладено на контролюючі органи, а також фінансову і статистичну звітність у порядку та на підставах, визначених законом;

— отримувати безоплатно від державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій усіх форм власності та їх посадових осіб, у тому числі від органів, які забезпечують ведення відповідних державних реєстрів (кадастрів), інформацію, документи і матеріали;

— проводити відповідно до законодавства перевірки і звірки платників податків (крім Національного банку України), у тому числі після проведення процедур митного контролю та/або митного оформлення;

— отримувати безоплатно від платників податків, а також від установ Національного банку України, банків та інших фінансових установ довідки у порядку, встановленому Законом України "Про банки і банківську діяльність" та цим Кодексом, довідки та/або копії документів про наявність банківських рахунків, а на підставі рішення суду - інформацію про обсяг та обіг коштів на рахунках, у тому числі про ненадходження в установлені строки валютної виручки від суб'єктів господарювання;

— запитувати та вивчати під час проведення перевірок первинні документи, що використовуються в бухгалтерському обліку, реєстри, фінансову, статистичну та іншу звітність, пов'язану з обчисленням і сплатою податків, зборів, платежів, виконанням вимог законодавства, контроль за додержанням якого покладено на контролюючі органи;

— отримувати від платників податків, платників єдиного внеску та надавати у межах, передбачених законом, документи в електронному вигляді;

— під час проведення перевірок у платників податків - фізичних осіб, а також у посадових осіб платників податків - юридичних осіб та платників єдиного внеску перевіряти документи, що посвідчують особу, а також

документи, що підтверджують посаду посадових осіб та/або осіб, які фактично здійснюють розрахункові операції;

— вимагати під час проведення перевірок від платників податків, що перевіряються, проведення інвентаризації основних засобів, товарно-матеріальних цінностей, коштів, зняття залишків товарно-матеріальних цінностей, готівки. У разі відмови платника податків (його посадових осіб або осіб, які здійснюють готівкові розрахунки та/або провадять діяльність, що підлягає ліцензуванню, патентуванню та/або сертифікації) від проведення такої інвентаризації або ненадання для перевірки документів, їх копій (за умови наявності таких документів) застосовуються заходи, передбачені статтею 94 цього Кодексу;

— здійснювати контроль за дотриманням законодавства з питань регулювання обігу готівки (крім банків), порядку проведення готівкових розрахунків за товари (послуги), за наявністю ліцензій на провадження видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню відповідно до закону, торгових патентів, за дотриманням порядку приймання готівки для подальшого переказу (крім приймання готівки банками), за дотриманням суб'єктами господарювання установлених законодавством обов'язкових вимог щодо забезпечення можливості розрахунків за товари (послуги) з використанням електронних платіжних засобів;

— проводити контрольні розрахункові операції до початку перевірки платника податків щодо дотримання ним порядку проведення готівкових розрахунків та застосування реєстраторів розрахункових операцій. Товари, отримані службовими (посадовими) особами контролюючих органів під час проведення контрольної розрахункової операції, підлягають поверненню платнику податків у непошкодженому вигляді. У разі неможливості повернення такого товару відшкодування витрат здійснюється відповідно до законодавства з питань захисту прав споживачів;

— вимагати під час проведення перевірок від посадових або службових осіб платника податків залучення повноважних осіб для спільного з працівниками контролюючого органу зняття показань внутрішніх та зовнішніх лічильників, якими обладнані технічні пристрої, що використовуються у процесі провадження діяльності, що перевіряється;

— доступу під час проведення перевірок до територій, приміщень (крім житла громадян) та іншого майна, що використовуються для провадження господарської діяльності та/або є об'єктами оподаткування, або використовуються для отримання доходів (прибутку), або пов'язані з іншими об'єктами оподаткування та/або можуть бути джерелом погашення податкового боргу;

— у разі виявлення порушення вимог податкового чи іншого законодавства України, контроль за дотриманням якого покладено на

контролюючі органи, надсилати платникам податків письмові запити щодо надання засвідчених належним чином копій документів;

— вимагати під час проведення перевірок від керівників та інших посадових осіб підприємств, установ та організацій, а також фізичних осіб - підприємців та фізичних осіб, які провадять незалежну професійну діяльність, усунення виявлених порушень законодавства;

— користуватися у службових справах засобами зв'язку, що належать платникам податків, з їх дозволу або з дозволу посадових осіб таких платників;

— залучати у разі потреби фахівців, експертів та перекладачів;

— визначати у порядку, встановленому цим Кодексом, суми податкових та грошових зобов'язань платників податків;

— застосовувати до платників податків передбачені законом фінансові (штрафні) санкції (штрафи) за порушення податкового чи іншого законодавства, контроль за додержанням якого покладено на контролюючі органи; стягувати до бюджетів та державних цільових фондів суми грошових зобов'язань та/або податкового боргу у випадках, порядку та розмірі, встановлених цим Кодексом та іншими законами України; стягувати суми недоїмки із сплати єдиного внеску; стягувати суми простроченої заборгованості суб'єктів господарювання перед державою (Автономною Республікою Крим чи територіальною громадою міста) за кредитами (позиками), залученими державою (Автономною Республікою Крим чи територіальною громадою міста) або під державні (місцеві) гарантії, а також за кредитами із бюджету в порядку, визначеному цим Кодексом та іншими законами України;

— одержувати безоплатно необхідні відомості для ведення Єдиного реєстру акцизних накладних, формування інформаційного фонду Державного реєстру фізичних осіб - платників податків від платників податків, а також Національного банку України та його установ - про суми доходів, виплачених фізичним особам, та утриманих з них податків, зборів, платежів; від органів, уповноважених проводити державну реєстрацію суб'єктів, видавати ліцензії на провадження видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню відповідно до закону, - про державну реєстрацію та видачу ліцензій суб'єктам господарської діяльності; від органів, що здійснюють реєстрацію фізичних осіб, - про громадян, які прибули на проживання до відповідного населеного пункту чи вибули з нього; від органів державної реєстрації актів цивільного стану - про фізичних осіб, які померли; інформацію, необхідну для забезпечення реєстрації та обліку платників податків, об'єктів оподаткування та об'єктів, пов'язаних з оподаткуванням;

— одержувати безоплатно від органів статистики дані, необхідні для використання у проведенні аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств, установ, організацій усіх форм власності;

— отримувати від нотаріусів за письмовим запитом інформацію про вступ фізичної особи у права спадкоємця з обов'язковим зазначенням повних даних про таку особу та даних про майно, отримане за правом спадкування;

— надавати відповідно до закону інформацію з Державного реєстру фізичних осіб - платників податків та Державного реєстру страхувальників органам державної влади, Пенсійному фонду України та органам фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування;

— отримувати безоплатно від органів, що забезпечують ведення відповідних державних реєстрів (кадастрів), інформацію, необхідну для здійснення повноважень контролюючих органів щодо забезпечення погашення податкового боргу платника податків. Строк надання інформаційних довідок цими органами на письмові запити контролюючих органів не може перевищувати п'яти робочих днів з дня отримання таких запитів;

— приймати рішення про зміну основного місця обліку та переведення великих платників податків на облік у контролюючі органи, що здійснюють податкове супроводження великих платників податків, знімати їх з обліку і переводити до інших контролюючих органів;

— користуватися інформаційними базами даних державних органів, державними, у тому числі урядовими, системами зв'язку і комунікацій, мережами спеціального зв'язку та іншими технічними засобами відповідно до закону;

— застосовувати до фінансових установ, які не подали відповідним контролюючим органам в установленій законом строк повідомлення про відкриття або закриття рахунків платників податків або розпочали здійснення видаткових операцій за рахунком платника податків до отримання повідомлення відповідного контролюючого органу про взяття рахунка на облік у такого органу, фінансові (штрафні) санкції (штрафи) в установленому цим Кодексом розмірі;

— стягувати з банків та інших фінансових установ пеню за несвоєчасне виконання ними рішень суду та доручень платників податків про сплату податків, зборів, платежів;

— приймати рішення про розстрочення та відстрочення грошових зобов'язань або податкового боргу, а також про списання безнадійного податкового боргу у порядку, передбаченому законодавством;

— звертатися до суду щодо стягнення з дебіторів платника податків, який має податковий борг, сум дебіторської заборгованості, строк погашення якої настав та право вимоги якої переведено на контролюючий орган, у рахунок погашення податкового боргу такого платника податків;

— звертатися до суду щодо нарахування та сплати податкових зобов'язань, коригування від'ємного значення об'єкта оподаткування або інших показників податкової звітності у результаті застосування звичайних цін;

— звертатися до суду із заявою про вилучення оригіналів первинних фінансово-господарських та бухгалтерських документів у випадках, передбачених цим Кодексом;

— звертатися до суду із заявами щодо порушення справ про банкрутство;

— звертатися до суду щодо застосування санкцій, пов'язаних із заборною організацією і проведення азартних ігор на території України;

— складати стосовно платників податків - фізичних осіб та посадових осіб платників податків - юридичних осіб протоколи про адміністративні правопорушення та виносити постанови у справах про адміністративні правопорушення у порядку, встановленому законом;

— проводити аналіз та здійснювати управління ризиками з метою визначення форм та обсягів податкового і митного контролю;

— проводити перевірку правильності ведення бухгалтерського обліку відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності;

— проводити перевірку правильності та повноти визначення доходів, витрат та фінансового результату до оподаткування згідно з бухгалтерським обліком відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності;

— здійснювати інші повноваження, передбачені законом.

2.5 Тести

1. Податком є:

а) обов'язковий, безумовний платіж до відповідного бюджету, що справляється з платників;

б) обов'язковий платіж до відповідного бюджету, що справляється з платників, з умовою отримання ними спеціальної вигоди, у тому числі внаслідок вчинення на користь таких осіб державними органами, органами місцевого самоврядування, іншими уповноваженими органами та особами юридично значимих дій.

2. Збором є:

а) обов'язковий, безумовний платіж до відповідного бюджету, що справляється з платників;

б) обов'язковий платіж до відповідного бюджету, що справляється з платників, з умовою отримання ними спеціальної вигоди, у тому числі внаслідок вчинення на користь таких осіб державними органами, органами місцевого самоврядування, іншими уповноваженими органами та особами юридично значимих дій.

3. Функції податків включають:

- а) розподільну і контрольну;
- б) фіскальна і регулююча;
- в) всі відповіді вірні.

4. Податкове законодавство України ґрунтується на:

- а) 8 принципах;
- б) 9 принципах;
- в) 10 принципах;
- г) 11 принципах.

5. Твердження «забезпечення однакового підходу до всіх платників податків незалежно від соціальної, расової, національної, релігійної приналежності, форми власності юридичної особи, громадянства фізичної особи, місця походження капіталу» відповідає визначенню принципу:

- а) загальність оподаткування;
- б) рівність усіх платників перед законом, недопущення будь-яких проявів податкової дискримінації;
- в) невідворотність настання визначеної законом відповідальності у разі порушення податкового законодавства;
- г) презумпція правомірності рішень платника податку.

6. Встановлення податків та зборів з урахуванням необхідності досягнення збалансованості витрат бюджету з його надходженнями відповідає принципу:

- а) фіскальна достатність;
- б) соціальна справедливість;
- в) економічність оподаткування;
- г) стабільність.

7. До елементів податку включають:

- а) платники податку; об'єкт оподаткування; база оподаткування;
- б) ставка податку; порядок обчислення податку; податковий період;
- в) строк та порядок сплати податку; строк та порядок подання звітності про обчислення і сплату податку.
- г) всі відповіді вірні.

8. До загальнодержавних податків включають:

- а) податок на прибуток підприємств; податок на доходи фізичних осіб; податок на додану вартість; акцизний податок; екологічний податок; рентна плата; мито;
- б) податок на майно; єдиний податок.

3. Основні (загальні) господарські операції підприємств, які призводять до виникнення податкових різниць з податку на прибуток підприємств.

3.1 Питання для обговорення

1. Сутність податку на прибуток (платники податку, об'єкт оподаткування, база оподаткування, ставки податку, порядок обчислення податку).

2. Основні господарські операції, які призводять до виникнення різниць згідно ПКУ

3. Податкові різниці пов'язані з придбанням, утриманням (амортизація, дооцінка та або уцінка) ремонтом і поліпшенням, ліквідацією та продажем основних засобів та нематеріальних активів.

4. Податкові різниці пов'язані з формуванням, використанням та коригуванням забезпечень.

5. Податкові різниці пов'язані формуванням, використанням та коригуванням резерву сумнівних боргів та списання безнадійної дебіторської заборгованості.

6. Інші види різниць.

3.2 Питання для самоконтролю

1. Охарактеризуйте сутність податку на прибуток?

2. Хто може бути платником податку на прибуток?

3. Що є об'єктом оподаткування податком на прибуток?

4. За якого розміру доходів можна не здійснювати коригування фінансового результату до оподаткування?

5. Які бувають ставки податку на прибуток?

6. Опишіть порядок обчислення податку на прибуток.

7. Розкрийте сутність поняття амортизація.

8. Розкрийте сутність поняття дохід та його види.

9. Розкрийте сутність поняття витрати та їх види.

10. Розкрийте сутність поняття дооцінка.

11. Розкрийте сутність поняття уцінка.

12. Розкрийте сутність поняття зменшення корисності активів.

13. Розкрийте сутність поняття відновлення корисності активів.

14. Розкрийте сутність поняття основні засоби.

15. Розкрийте сутність поняття нематеріальні активи.

16. Розкрийте сутність поняття резерв сумнівних боргів.

17. Розкрийте економічну сутність та потребу у нарахуванні резерву сумнівних боргів.

18. Для чого в ПКУ наведені мінімальні строки амортизації основних засобів та нематеріальних активів.

19. Чи амортизуються для податкових цілей невиробничі основні засоби та розкрийте їх суть.

20. Що таке гудвіл та чи підлягає він амортизації відповідно до ПКУ?

21. Розкрийте сутність поняття забезпечення, їх види, та необхідність їх створення.

22. Розкрийте сутність поняття безнадійна дебіторська заборгованість.

23. Як формування резерву сумнівних боргів впливає на фінансовий результат до оподаткування при його коригування згідно вимог ПКУ?

24. Які види забезпечень не використовуються при здійсненні коригувань відповідно до вимог ПКУ?

25. Чи можна використовувати виробничий метод для нарахування амортизації відповідно до вимог ПКУ?

3.3 Темі рефератів

1. Сутність податку на прибуток, порядок його становлення та розвиток.

2. Особливості оподаткування податком на прибуток окремих видів діяльності.

3. Облік формування, використання та коригування резерву сумнівних боргів та вплив цих операцій на розмір податку на прибуток.

4. Сутність та види господарських операцій підприємств щодо основних засобів, які мають вплив на розмір податку на прибуток.

5. Облік формування, використання та коригування забезпечень та вплив цих операцій на розмір податку на прибуток.

3.4 Необхідні теоретичні відомості

Платники податку на прибуток підприємств.

Платниками податку - резидентами є:

суб'єкти господарювання - юридичні особи, які провадять господарську діяльність як на території України, так і за її межами, крім юридичних осіб, визначених пунктами 133.4 та 133.5 ПКУ.

Суб'єкти господарювання - юридичні особи, що обрали спрощену систему оподаткування, є платниками податку при виплаті доходів (прибутків) нерезиденту із джерелом їх походження з України в порядку, визначеному пунктом 141.4 статті 141 ПКУ. При цьому платники єдиного податку четвертої

групи не є платниками податку при виплаті доходів, визначених абзацами четвертим - шостим підпункту 14.1.49 пункту 14.1 статті 14 ПКУ.

Суб'єкти господарювання - юридичні особи, що обрали спрощену систему оподаткування, є платниками податку при отриманні скоригованого прибутку контрольованої іноземної компанії, що оподатковується в порядку, визначеному статтею 39-2 ПКУ.

Управитель фонду операцій з нерухомістю, який здійснює діяльність відповідно до Закону України "Про фінансово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю" щодо операцій і результатів діяльності із довірчого управління, що здійснюється таким управителем через фонд.

фізичні особи - підприємці, у тому числі такі, що обрали спрощену систему оподаткування, та фізичні особи, які провадять незалежну професійну діяльність, щодо виплачених нерезиденту доходів (прибутків) із джерелом їх походження з України, що оподатковуються в порядку, визначеному пунктом 141.4 статті 141 ПКУ.

Платниками податку - нерезидентами є:

юридичні особи, які утворені в будь-якій організаційно-правовій формі та отримують доходи з джерелом походження з України, за винятком установ та організацій, що мають дипломатичні привілеї або імунітет згідно з міжнародними договорами України;

нерезиденти, які здійснюють господарську діяльність на території України через постійне представництво та/або отримують доходи із джерелом походження з України, та інші нерезиденти, на яких покладено обов'язок сплачувати податок у порядку, встановленому ПКУ.

Постійне представництво до початку своєї господарської діяльності стає на облік в контролюючому органі за своїм місцезнаходженням у порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику. Постійне представництво, яке розпочало свою господарську діяльність до реєстрації в контролюючому органі, вважається таким, що ухиляється від оподаткування, а одержані ним прибутки вважаються прихованими від оподаткування.

Нерезиденти, що діють відповідно до положень Рамкової угоди між Україною та Європейським банком реконструкції та розвитку стосовно діяльності Чорнобильського фонду "Укриття" в Україні та Угоди про грант (Проект ядерної безпеки Чорнобильської АЕС) між Європейським банком реконструкції та розвитку як Розпорядником коштів, наданих згідно з Грантом з Рахунка ядерної безпеки, Урядом України та Чорнобильською атомною електростанцією, можуть провадити свою господарську діяльність без реєстрації у контролюючому органі.

Не є платниками податку неприбуткові підприємства, установи та організації у порядку та на умовах, встановлених ПКУ.

До неприбуткових організацій, які не є платниками податку, зокрема, можуть бути віднесені:

бюджетні установи;

громадські об'єднання, політичні партії, творчі спілки, релігійні організації, благодійні організації, пенсійні фонди;

спілки, асоціації та інші об'єднання юридичних осіб;

житлово-будівельні кооперативи (з першого числа місяця, наступного за місяцем, в якому відповідно до закону здійснено прийняття в експлуатацію закінченого будівництвом житлового будинку і такий житловий будинок споруджувався або придбався житлово-будівельним (житловим) кооперативом), дачні (дачно-будівельні), садівничі та гаражні (гаражно-будівельні) кооперативи (товариства);

об'єднання співвласників багатоквартирного будинку, асоціації власників жилих будинків;

професійні спілки, їх об'єднання та організації профспілок, а також організації роботодавців та їх об'єднання;

сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи, кооперативні об'єднання сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів;

інші юридичні особи, діяльність яких відповідає вимогам цього пункту.

Не є платниками податку суб'єкти господарювання, що застосовують спрощену систему оподаткування, обліку та звітності, визначені главою 1 розділу XIV ПКУ, крім випадків, передбачених абзацами другим та третім підпункту 133.1.1 та підпункту 133.1.4 пункту 133.1 ПКУ.

Національний банк України здійснює розрахунки з Державним бюджетом України відповідно до Закону України "Про Національний банк України".

Об'єктом оподаткування є: прибуток із джерелом походження з України та за її межами, який визначається шляхом коригування (збільшення або зменшення) фінансового результату до оподаткування (прибутку або збитку), визначеного у фінансовій звітності підприємства відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності, на різниці, які виникають відповідно до положень ПКУ.

Якщо ПКУ передбачено здійснення коригування шляхом збільшення фінансового результату до оподаткування, то в цьому разі відбувається:

зменшення від'ємного значення фінансового результату до оподаткування (збитку);

збільшення позитивного значення фінансового результату до оподаткування (прибутку).

Якщо ПКУ передбачено здійснення коригування шляхом зменшення фінансового результату до оподаткування, то в цьому разі відбувається:

збільшення від'ємного значення фінансового результату до оподаткування (збитку);

зменшення позитивного значення фінансового результату до оподаткування (прибутку).

Для платників податку, у яких річний дохід від будь-якої діяльності (за вирахуванням непрямих податків), визначений за правилами бухгалтерського обліку за останній річний звітний період не перевищує сорока мільйонів гривень, об'єкт оподаткування може визначатися без коригування фінансового результату до оподаткування на усі різниці (крім від'ємного значення об'єкта оподаткування минулих податкових (звітних) років), визначені відповідно до положень цього розділу.

До річного доходу від будь-якої діяльності, визначеного за правилами бухгалтерського обліку, включається дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), інші операційні доходи, фінансові доходи та інші доходи.

Ставки податку

Базова (основна) ставка податку становить 18 відсотків.

Під час провадження страхової діяльності юридичних осіб - резидентів одночасно із ставкою податку на прибуток, у розмірі 18 %, ставки податку на дохід встановлюються у таких розмірах:

3 відсотки за договорами страхування від об'єкта оподаткування, що визначається у підпункті 141.1.2 Кодексу;

0 відсотків за договорами з довгострокового страхування життя, договорами добровільного медичного страхування та договорами страхування у межах недержавного пенсійного забезпечення, зокрема договорів страхування додаткової пенсії, та визначених підпунктами 14.1.52, 14.1.52⁻¹, 14.1.52⁻² і 14.1.116 Кодексу.

Ставки 0, 4, 6, 12, 15, 18 і 20 відсотків застосовуються до доходів нерезидентів та прирівняних до них осіб із джерелом їх походження з України у випадках, встановлених пунктом 141.4 Кодексу.

Під час провадження букмекерської діяльності, азартних ігор (у тому числі казино) одночасно із ставкою податку на прибуток, у розмірі 18 %, ставка податку на дохід встановлюється у розмірі:

10 відсотків від доходу, отриманого від азартних ігор з використанням гральних автоматів;

18 відсотків від доходу, отриманого від букмекерської діяльності, азартних ігор (у тому числі казино), крім доходу, отриманого від азартних ігор з використанням гральних автоматів, зменшеного на суму виплачених виплат гравцю.

Податок на дохід, є частиною податку на прибуток.

Під час провадження діяльності з випуску та проведення лотерей встановлюється ставка податку на дохід від суми доходів, у розмірі 30 відсотків.

Порядок обчислення податку на прибуток підприємств та сплати

Податок нараховується платником самостійно за ставкою, шляхом множення ставки оподаткування та бази оподаткування.

Податок, що підлягає сплаті до бюджету платниками податку, які провадять страхову діяльність, визначається в порядку, передбаченому пунктом 141.1 Кодексу.

Відповідальність за повноту утримання та своєчасність перерахування до бюджету податку, покладається на платників податку, які здійснюють відповідні виплати.

Податковими (звітними) періодами для податку на прибуток підприємств, крім випадків, передбачених пунктом 137.5 ПКУ, є календарні: квартал, півріччя, три квартали, рік. При цьому податкова декларація розраховується наростаючим підсумком. Податковий (звітний) період починається з першого календарного дня податкового (звітного) періоду і закінчується останнім календарним днем податкового (звітного) періоду, крім:

виробників сільськогосподарської продукції, які можуть обрати річний податковий (звітний) період, який починається з 1 липня минулого звітного року і закінчується 30 червня поточного звітного року.

Для цілей оподаткування податком на прибуток до підприємств, основною діяльністю яких є виробництво сільськогосподарської продукції, належать підприємства, дохід яких від продажу сільськогосподарської продукції власного виробництва за попередній податковий (звітний) рік перевищує 50 відсотків загальної суми доходу;

у разі якщо особа ставиться на облік контролюючим органом як платник податку протягом податкового (звітного) періоду, перший податковий (звітний) період розпочинається з дати, на яку припадає початок такого обліку, і закінчується останнім календарним днем такого податкового (звітного) періоду;

якщо платник податку ліквідується (у тому числі до закінчення першого податкового (звітного) періоду), останнім податковим (звітним) періодом вважається період, на який припадає дата ліквідації.

Річний податковий (звітний) період встановлюється для таких платників податку:

а) платників податку, які зареєстровані протягом звітного (податкового) року (новостворені), що сплачують податок на прибуток на підставі річної податкової декларації за період діяльності у звітному (податковому) році;

б) виробників сільськогосподарської продукції;

в) платників податку, у яких річний дохід від будь-якої діяльності (за вирахуванням непрямих податків), визначений за показниками Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід), за попередній річний звітний (податковий) період, не перевищує 20 мільйонів гривень. При цьому до річного доходу від будь-якої діяльності (за вирахуванням непрямих податків),

визначеного за показниками Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід), включається дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), інші операційні доходи, фінансові доходи та інші доходи.

Нерезидент щороку може отримувати від контролюючого органу підтвердження українською мовою щодо сплати податку.

Платники податку на дохід: суб'єкти, які здійснюють випуск та проведення лотерей, щоквартально сплачують податок на дохід у порядку і в строки, які встановлені для квартального податкового (звітного) періоду з поданням податкової декларації з податку на прибуток.

Різниці, які виникають при нарахуванні амортизації необоротних активів

Фінансовий результат до оподаткування збільшується:

на суму нарахованої амортизації основних засобів та/або нематеріальних активів відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності;

на суму уцінки та втрат від зменшення корисності основних засобів та/або нематеріальних активів, включених до витрат звітного періоду відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності;

на суму залишкової вартості окремого об'єкта основних засобів та/або нематеріальних активів, визначеної відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності, у разі ліквідації або продажу такого об'єкта.

на суму залишкової вартості окремого об'єкта невиробничих основних засобів та/або невиробничих нематеріальних активів, визначеної відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності, у разі ліквідації або продажу такого об'єкта;

на суму витрат на ремонт, реконструкцію, модернізацію або інші поліпшення невиробничих основних засобів чи невиробничих нематеріальних активів, віднесених до витрат відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності;

Фінансовий результат до оподаткування зменшується:

на суму розрахованої амортизації основних засобів та/або нематеріальних активів відповідно до пункту 138.3 ПКУ;

на суму залишкової вартості окремого об'єкта основних засобів та/або нематеріальних активів, визначеної з урахуванням положень Кодексу, у разі ліквідації або продажу такого об'єкта;

на суму дооцінки основних засобів та/або нематеріальних активів у межах попередньо віднесених до витрат уцінки відповідно до національних положень

(стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності;

на суму вигід від відновлення корисності основних засобів та/або нематеріальних активів у межах попередньо віднесених до витрат витрат від зменшення корисності основних засобів або нематеріальних активів відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності;

на суму первісної вартості придбання або виготовлення окремого об'єкта невиробничих основних засобів та/або невиробничих нематеріальних активів та витрат на їх ремонт, реконструкцію, модернізацію або інші поліпшення, у тому числі віднесених до витрат відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності, у разі продажу такого об'єкта невиробничих основних засобів або нематеріальних активів, але не більше суми доходу (виручки), отриманої від такого продажу.

Порядок розрахунку амортизації основних засобів або нематеріальних активів для визначення об'єкта оподаткування

Розрахунок амортизації основних засобів або нематеріальних активів здійснюється відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності з урахуванням обмежень, встановлених ПКУ. При такому розрахунку застосовуються методи нарахування амортизації, передбачені національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку.

Для розрахунку амортизації відповідно до ПКУ визначається вартість основних засобів та нематеріальних активів без урахування їх переоцінки (уцінки, дооцінки), проведеної відповідно до положень бухгалтерського обліку.

Не підлягають амортизації та проводяться за рахунок відповідних джерел: вартість гудвілу; витрати на придбання/самостійне виготовлення невиробничих основних засобів, невиробничих нематеріальних активів; на ремонт, реконструкцію, модернізацію або інші поліпшення невиробничих основних засобів, невиробничих нематеріальних активів.

Термін "невиробничі основні засоби", "невиробничі нематеріальні активи" означають відповідно основні засоби, нематеріальні активи, не призначені для використання в господарській діяльності платника податку".

Оподаткування господарських операцій

Мінімально допустимі строки амортизації основних засобів та інших необоротних активів:

Групи	Мінімально допустимі строки корисного використання, років
група 1 - земельні ділянки	-
група 2 - капітальні витрати на поліпшення земель, не пов'язані з будівництвом	15
група 3 - будівлі	20
споруди	15
передавальні пристрої	10
група 4 - машини та обладнання	5
З них:	
електронно-обчислювальні машини, інші машини для автоматичного оброблення інформації, пов'язані з ними засоби зчитування або друку інформації, пов'язані з ними комп'ютерні програми (крім програм, витрати на придбання яких визнаються роялті, та/або програм, які визнаються нематеріальним активом), інші інформаційні системи, комутатори, маршрутизатори, модулі, модеми, джерела безперебійного живлення та засоби їх підключення до телекомунікаційних мереж, телефони (в тому числі стільникові), мікрофони і рації, вартість яких перевищує 2500 гривень	2
група 5 - транспортні засоби	5
група 6 - інструменти, прилади, інвентар, меблі	4
група 7 - тварини	6
група 8 - багаторічні насадження	10
група 9 - інші основні засоби	12
група 10 - бібліотечні фонди, збереження Національного архівного фонду України	-
група 11 - малоцінні необоротні матеріальні активи	-
група 12 - тимчасові (нетитульні) споруди	5
група 13 - природні ресурси	-
група 14 - інвентарна тара	6
група 15 - предмети прокату	5
група 16 - довгострокові біологічні активи	7

У разі коли строки корисного використання (експлуатації) об'єкта основних засобів в бухгалтерському обліку менше ніж мінімально допустимі строки амортизації основних засобів та інших необоротних активів, то для розрахунку амортизації використовуються строки, встановлені ПКУ.

У разі коли строки корисного використання (експлуатації) об'єкта основних засобів в бухгалтерському обліку дорівнюють або є більшими, ніж ті, що встановлені цим підпунктом, то для розрахунку амортизації використовуються строки корисного використання (експлуатації) об'єкта основних засобів, встановлені в бухгалтерському обліку.

Строки нарахування амортизації нематеріальних активів:

Кафедра бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту

Оподаткування господарських операцій

Групи	Строк дії права користування
група 1 - права користування природними ресурсами (право користування надрами, іншими ресурсами природного середовища, геологічною та іншою інформацією про природне середовище)	Відповідно до правовстановлюючого документа
група 2 - права користування майном (право користування земельною ділянкою, крім права постійного користування земельною ділянкою відповідно до закону, право користування будівлею, право на оренду приміщень тощо)	Відповідно до правовстановлюючого документа
група 3 - права на комерційні позначення (права на торговельні марки (знаки для товарів і послуг), комерційні (фірмові) найменування тощо), крім тих, витрати на придбання яких визнаються роялті	Відповідно до правовстановлюючого документа
група 4 - права на об'єкти промислової власності (право на винаходи, корисні моделі, промислові зразки, сорти рослин, породи тварин, компонування (топографії) інтегральних мікросхем, комерційні таємниці, в тому числі ноу-хау, захист від недобросовісної конкуренції тощо), крім тих, витрати на придбання яких визнаються роялті	Відповідно до правовстановлюючого документа, але не менш як 5 років
група 5 - авторське право та суміжні з ним права (право на літературні, художні, музичні твори, комп'ютерні програми, програми для електронно-обчислювальних машин, компіляції даних (баз даних), фонограми, відеограми, передач (програми) організацій мовлення тощо), крім тих, витрати на придбання яких визнаються роялті	Відповідно до правовстановлюючого документа, але не менш як 2 роки
група 6 - інші нематеріальні активи (право на ведення діяльності, використання економічних та інших привілеїв тощо)	Відповідно до правовстановлюючого документа

Якщо відповідно до правовстановлюючого документа строк дії права користування нематеріального активу не встановлено, такий строк корисного використання визначається платником податку самостійно, але не може становити менше двох та більше 10 років.

Різниці, що виникають при формуванні резервів (забезпечень)

Забезпечення для відшкодування наступних (майбутніх) витрат

Фінансовий результат до оподаткування збільшується:

на суму витрат на створення забезпечень (резервів) для відшкодування наступних (майбутніх) витрат (крім забезпечення (резерву) витрат на оплату відпусток працівникам, інших виплат, пов'язаних з оплатою праці, та витрат на сплату єдиного соціального внеску, що нараховується на такі виплати) відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності.

Фінансовий результат до оподаткування зменшується:

на суму використання створених забезпечень (резервів) витрат (крім забезпечення (резерву) витрат на оплату відпусток працівникам, інших виплат,

пов'язаних з оплатою праці, та витрат на сплату єдиного соціального внеску, що нараховується на такі виплати), сформованого відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності;

на суму коригування (зменшення) забезпечень (резервів) для відшкодування наступних (майбутніх) витрат (крім забезпечення (резерву) на відпустки працівникам, інших виплат, пов'язаних з оплатою праці, та витрат на сплату єдиного соціального внеску, що нараховується на такі виплати), на яку збільшився фінансовий результат до оподаткування відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності.

Резерв сумнівних боргів або резерв очікуваних кредитних збитків (зменшення корисності активів).

Фінансовий результат до оподаткування збільшується:

на суму витрат на формування резерву сумнівних боргів або резерв очікуваних кредитних збитків (зменшення корисності активів) відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності;

на суму витрат від списання дебіторської заборгованості понад суму резерву сумнівних боргів або понад резерв очікуваних кредитних збитків (зменшення корисності активів).

Фінансовий результат до оподаткування зменшується:

на суму коригування (зменшення) резерву сумнівних боргів або резерв очікуваних кредитних збитків (зменшення корисності активів), на яку збільшився фінансовий результат до оподаткування відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності;

на суму списаної дебіторської заборгованості (у тому числі за рахунок створеного резерву сумнівних боргів або резерв очікуваних кредитних збитків (зменшення корисності активів), яка відповідає ознакам, визначеним підпунктом 14.1.11 Кодексу.

3.5 Задачі для розв'язання

Задача 1. На підставі наведених даних необхідно:

- 1) визначити розмір фінансового результату до оподаткування який має бути зазначений у звіті про фінансові результати;
- 2) здійснити коригування фінансового результату до оподаткування на податкові різниці;
- 3) визначити суму податку, що підлягає сплаті в бюджет.

Оподаткування господарських операцій

1.Виписано зі складу матеріали для виробництва	10000000
2.Виписано зі складу малоцінні необоротні активи для виробництва	80000
3.Списано малоцінні необоротні активи, що використовувались у виробництві *	12000
4.Від списання малоцінних необоротних активів надійшли на склад матеріали	2000
5.Відпущено під вексель готову продукцію зі складу фірмі “Ватра” (собівартість 5000000 грн.) на суму, вкл. ПДВ	18000000
6.Закуплено матеріали для виробництва продукції Сидоровим за готівку і здано на склад на суму з ПДВ	1200
7.Виявлено нестачу малоцінних необоротних активів на суму (раніше списано знос 50%) і занесено за рахунок винного Іванова І.І	1000
8.Заплачено за поточний ремонт основних засобів з виробничого цеху по рахунку заводу "Ремдеталь", в тому числі ПДВ	1200
9.Заплачено по рахунку Автокомбінату за послуги автотранспорту пов'язані з виробництвом продукції, включаючи ПДВ	1000
10. Нараховано заробітну плату працівникам виробництва	250000
11. Нараховано заробітну плату адмінперсоналу	300000
12. Нараховано заробітну плату працівникам відділу збуту	350000
13. Нараховано заробітну плату працівникам загальновиробничого призначення	100000
14. Списано матеріали на загальновиробничі потреби	5000
15.Оплачено за телефонні переговори	2800
16.Закуплено та введено в експлуатацію у грудні обладнання на суму з ПДВ	60000
17.Закуплено облігації державної позики	20000
18.Покладено на депозитний рахунок в банк на 1 рік під 25 % річних	100000
19.Перераховано на чекову книжку	5000
20.Перераховано заборгованість постачальникам	25000
21.Нараховано амортизацію основних засобів	?
22.Нараховано зобов'язань по фінансовій оренді (з них відсотки 200 грн)	1200
23.Списано будівлю, первісна вартість	100000
Знос списаної будівлі	88000
24. Здана продукція на склад в сумі витрат	?
25.Відвантажено продукцію зі складу в обсязі виробництва (собівартість + рентабельність (40 %) + ПДВ)	?
26. У першому кварталі нараховано резерв сумнівних боргів	250000
27. У першому кварталі списано безнадійної дебіторської заборгованості	350000
28. У четвертому кварталі нараховано резерв сумнівних боргів	50000
29. Створено забезпечення на виконання гарантійних зобов'язань	160000
30. Протягом року проведено гарантійних ремонтів за рахунок забезпечення	80000

*В розрахунках взяти наступний порядок списання зносу малоцінних необоротних активів: при передачі в експлуатацію 50 % та при списанні — 50%.

Оподаткування господарських операцій

Дані щодо складу основних засобів на початок року:

Групи	Первісна вартість, грн	Строки корисного використання згідно наказу про облікову політику, років
група 1 - земельні ділянки	100000	-
група 3 - будівлі	5000000	25
З них невиробничі основні засоби	400000	25
споруди	1000000	10
передавальні пристрої	100000	8
група 4 - машини та обладнання	150000	5
З них:		
електронно-обчислювальні машини	50000	3
група 5 - транспортні засоби	150000	5
група 6 - інструменти, прилади, інвентар, меблі	25000	4
група 9 - інші основні засоби	35000	12
група 11 - малоцінні необоротні матеріальні активи	350000	-
група 14 - інвентарна тара	15000	6

Метод амортизації для цілей обліку прямолінійний, крім транспортних засобів, за якими використовується виробничий метод (сума нарахованої амортизації в обліку за транспортними засобами за рік складала 25000 грн) та групи 11 за якою в обліку використовується метод 50 на 50.

Знос між видами витрат розподілити умовно: виробництво – 80 %; адміністративні – 5% ; збутові – 5%; загально виробничі – 10 %.

Примітка: всі загальновиробничі витрати є розподіленими.

Задача 2.

На підставі наведених даних необхідно:

- 1) визначити розмір фінансового результату до оподаткування який має бути зазначений у звіті про фінансові результати;
- 2) здійснити коригування фінансового результату до оподаткування на податкові різниці;
- 3) визначити суму податку, що підлягає сплаті в бюджет.

Також відомо: метод амортизації для цілей обліку прямолінійний, крім транспортних засобів, за якими використовується виробничий метод (сума нарахованої амортизації в обліку за транспортними засобами за рік складала 25000 грн).

Оподаткування господарських операцій

Господарські операції	Сума, грн
1. Відвантажено товари на суму з ПДВ (Первісна вартість - 15000000)	48000000
2. Виписано зі складу матеріали у відділ збуту	10000
3. Виписано зі складу МШП у бухгалтерію	800
4. Придбано товар по передоплаті на суму з ПДВ	60000
5. Придбано товар по післяплаті на суму без ПДВ	20000
6. Відпущено під короткостроковий вексель придбаний раніше товар (див операції 5 та 6) на суму з ПДВ	108000
7. Виявлено нестачу комп'ютера, який використовували у відділі збуту. Первісна вартість комп'ютера 5000 грн., при цьому раніше було списано знос 20%. Винну особу знайдено одразу.	?
8. Заплачено за поточний ремонт комп'ютера, який використовується у бухгалтерії, ремонт здійснено неплатником ПДВ	600
9. Видано комерційному директору кошти під звіт, які в майбутньому були використані за призначенням	200
10. Одержано кошти по раніше одержаному векселі	?
11. Одержано готівку в банку	1500
12. Оплачено за телефонні переговори, сума з ПДВ	2800
13. Закуплено та введено в експлуатацію 2 січня принтер на суму з ПДВ	6000
14. Покладено на депозит в банк кошти на 1 рік під 28 % річних	100000
15. Перерахована заборгованість по податку на прибуток	15000
16. Перерахована заборгованість на початок періоду по ПДВ	12000
17. Нараховано та виплачено зарплату по підрозділам: Бухгалтерія	9000
Відділ збуту	5000
18. Нараховано амортизацію основних засобів	?
Відділі збуту	?
19. Реалізовано автомобіль на суму з ПДВ	100000
Первісна вартість реалізованого транспортного засобу	80000
Знос реалізованого транспортного засобу	70000
20. У першому кварталі нараховано резерв сумнівних боргів	350000
21. За рік списано безнадійної дебіторської заборгованості	250000
22. В кінці року резерв сумнівних боргів було зменшено до 50000 грн	50000
23. Протягом року було створено забезпечення на оплату відпусток	150000
24. Використано у звітному році забезпечення на оплату відпусток	120000
25. Створено забезпечення на виконання гарантійних зобов'язань	160000
26. Протягом року проведено гарантійних ремонтів за рахунок забезпечення	80000
27. На кінець року гарантійне забезпечення було зменшено на 50000 грн	50000
28. Нараховано доходів від участі в капіталі інших платників податку на прибуток підприємств	25000
29. Підприємство замовило рекламні послуги у нерезидента (публікації статті у закордонному виданні) на суму 1000 доларів за курсом 26,90	1000 доларів

Дані щодо складу основних засобів на початок року:

Оподаткування господарських операцій

Групи	Первісна вартість, грн	Строки корисного використання згідно наказу про облікову політику, років
група 1 - земельні ділянки	100000	-
група 3 - будівлі	5000000	25
З них невиробничі основні засоби	400000	25
споруди	1000000	10
передавальні пристрої	100000	8
група 4 - машини та обладнання	150000	5
З них:		
електронно-обчислювальні машини	50000	3
група 5 - транспортні засоби	150000	5
група 6 - інструменти, прилади, інвентар, меблі	25000	4
група 9 - інші основні засоби	35000	12
група 14 - інвентарна тара	15000	6

Метод амортизації для цілей обліку прямолінійний, крім транспортних засобів, за якими використовується виробничий метод (сума нарахованої амортизації в обліку за транспортними засобами за рік склала 25000 грн).

3.6 Тести

1. Чи можуть бути фізичні особи-підприємці платниками податку на прибуток:

- а) так;
- б) ні.

2. Відповідно до Податкового кодексу України об'єктом оподаткування податком на прибуток резидента є:

- а) сума чистого прибутку платника податку;
- б) прибуток із джерелом походження з України та за її межами, який визначається шляхом коригування (збільшення або зменшення) фінансового результату до оподаткування (прибутку або збитку), визначеного у фінансовій звітності відповідно до стандартів бухгалтерського обліку, на різниці, які виникають згідно з ПКУ;
- в) прибуток, який визначається шляхом зменшення суми скоригованого валового доходу звітного періоду на суму валових витрат та амортизаційних відрахувань.

3. Основна ставка податку на прибуток у поточному році становить:

- а) 18 %;
- б) 19 %;
- в) 20 %.

4. Звітними податковими періодами з податку на прибуток підприємств є:

- а) календарні місяць, квартал;
- б) календарні квартал, рік;
- в) календарні квартал, півріччя, три квартали, рік.

5. Нарахування забезпечення на оплату відпусток при здійсненні коригувань на податкові різниці:

- а) збільшує фінансовий результат до оподаткування;
- б) зменшує фінансовий результат до оподаткування;
- в) не впливає на фінансовий результат до оподаткування при здійсненні коригувань на податкові різниці.

6. Нарахування резерву сумнівних боргів при здійсненні коригувань на податкові різниці:

- а) збільшує фінансовий результат до оподаткування;
- б) зменшує фінансовий результат до оподаткування;
- в) не впливає на фінансовий результат до оподаткування при здійсненні коригувань на податкові різниці.

7. Списання безнадійної дебіторської заборгованості при здійсненні коригувань на податкові різниці:

- а) збільшує фінансовий результат до оподаткування;
- б) зменшує фінансовий результат до оподаткування;
- в) не впливає на фінансовий результат до оподаткування при здійсненні коригувань на податкові різниці.

8. Який з вказаних методів не можна використовувати для нарахування амортизації для податкових цілей:

- а) прямолінійний;
- б) зменшення залишкової вартості;
- в) прискореного зменшення залишкової вартості;
- г) виробничий;
- д) вірна відповідь відсутня.

4. Особливості оподаткування та відображення в обліку господарських операцій страховика

4.1 Питання для обговорення

1. Загальні засади оподаткування страховика.
2. Податок на дохід, податок на прибуток та податок на додану вартість.
3. Специфіка страхової діяльності страховика та її вплив на порядок оподаткування результатів діяльності податком на прибуток.
4. Облік основних господарських операцій страховика (надходження страхових платежів, облік страхових резервів, облік страхового відшкодування, облік активного та пасивного перестрахування).

4.2 Питання для самоконтролю

1. Які основні види податків може сплачувати страхова компанія?
2. Сутність податку на дохід для страховика.
3. В чому полягає особливість оподаткування страховика податком на додану вартість?
4. Розкрийте сутність договору довгострокового страхування життя.
5. Розкрийте сутність договору добровільного медичного страхування.
6. Розкрийте сутність договору страхування додаткової пенсії.
7. Що є об'єктом оподаткування податком на дохід для страховика?
8. Що є об'єктом оподаткування податком на прибуток для страховика?
9. Чи нарахований страховиком податок на дохід є різницею, яка зменшує фінансовий результат до оподаткування такого страховика?
10. Чи зобов'язані страховики застосовувати коригування фінансового результату до оподаткування згідно вимог ПКУ?
11. Розкрийте сутність поняття страхові платежі.
12. Розкрийте сутність поняття страхове відшкодування.
13. Розкрийте сутність поняття перестрахування.
14. Які бувають види перестрахування?
15. Розкрийте порядок обліку страхових платежів.
16. Розкрийте порядок обліку страхового відшкодування.
17. Розкрийте порядок обліку активного та пасивного перестрахування.
18. Чи містить ПКУ особливі вимоги щодо коригування фінансового результату до оподаткування?
19. Як податок на дохід впливає на розмір податку на прибуток?
20. Чи зобов'язаний страховик бути платником податку на прибуток?

4.3 Темы рефератів

1. Особливості оподаткування страховиків України.
2. Сутність податку на дохід та податку на прибуток для страховика.
3. Порядок розрахунку податку на прибуток страховика.
4. Облік виплат (винагород) страховим посередникам та їх вплив на розмір податку на прибуток страховика.
5. Історія розвитку системи оподаткування страховиків за часів незалежності України.

4.4 Необхідні теоретичні відомості

Згідно зі ст. 2 Закону України “Про страхування” предметом безпосередньої діяльності страховика може бути лише страхування, перестраховання і фінансова діяльність, пов’язана з формуванням, розміщенням страхових резервів та їх управлінням.

Враховуючи особливості діяльності страховика, Податковим кодексом України передбачені особливі механізми оподаткування податком на додану вартість та податком на прибуток. Інші загальнодержавні податки і збори (внески) та місцеві податки і збори страховики сплачують у загальному для всіх суб’єктів підприємницької діяльності порядку.

Особливості оподаткування страховиків податком на прибуток визначені п. 141.1 Податкового кодексу України. Страховики сплачують податок на прибуток за ставкою, визначеною відповідно до пункту 136.1 статті 136 (ставка податку становить 18 %), та податок на дохід за ставкою, визначеною відповідно до підпунктів 136.2.1 та 136.2.2 пункту 136.2 статті 136 Податкового кодексу України.

Під час провадження страхової діяльності юридичних осіб - резидентів ставки податку на дохід встановлюються у таких розмірах:

— 3 % за договорами страхування іншими ніж страхування життя, від об’єкта оподаткування;

— 0 % за договорами з довгострокового страхування життя, договорами добровільного медичного страхування та договорами страхування у межах недержавного пенсійного забезпечення, зокрема договорів страхування додаткової пенсії, з урахуванням того, що під такими договорами розуміють:

— договір довгострокового страхування життя — договір страхування життя строком на п’ять і більше років, який передбачає страхову виплату одноразово або у вигляді анuitету, якщо застрахована особа дожила до закінчення терміну дії договору страхування чи події, передбаченої у договорі

страхування, або досягла віку, визначеного договором. Такий договір не може передбачати часткових виплат протягом перших п'яти років його дії, крім тих, що здійснюються у разі настання страхових випадків, пов'язаних із смертю чи хворобою застрахованої особи або нещасним випадком, що призвело до встановлення застрахованій особі інвалідності I або II групи чи встановлення інвалідності особі, яка не досягла вісімнадцятирічного віку. При цьому платник податку - роботодавець не може бути вигодонабувачем за такими договорами страхування життя;

— договір добровільного медичного страхування — договір страхування, який передбачає страхову виплату, що здійснюється закладам охорони здоров'я у разі настання страхового випадку, пов'язаного із хворобою застрахованої особи або нещасним випадком. Такий договір має також передбачати мінімальний строк його дії один рік та повернення страхових платежів виключно страхувальнику при достроковому розірванні договору;

— договір страхування додаткової пенсії — це договір страхування, який передбачає обов'язок страховика щодо здійснення страхової виплати (виплат) та/або виплат у вигляді анuitету в разі досягнення застрахованою особою пенсійного віку, визначеного за заявою застрахованої особи у договорі страхування відповідно до законодавства з урахуванням того, що такий пенсійний вік не може бути меншим більше ніж на 10 років від пенсійного віку, який надає право на пенсію за загальнообов'язковим державним пенсійним страхуванням. Дострокове припинення договору до досягнення застрахованою особою зазначеного в договорі пенсійного віку неможливе, крім випадків: наявності медично підтвердженого критичного стану здоров'я (онкозахворювання, інсульт тощо) або встановлення застрахованій особі інвалідності I або II групи; виїзду страхувальника та/або застрахованої особи на постійне проживання за межі України; смерті застрахованої особи. Вигодонабувачем за таким договором може бути лише застрахована особа або спадкоємці відповідно до законодавства. Особливості зміни страховика за договором страхування додаткової пенсії встановлюються відповідно до закону.

Об'єкт оподаткування страховика податком на дохід, розраховується як сума страхових платежів, страхових внесків, страхових премій, нарахованих за договорами страхування і співстрахування. При цьому страхові платежі, страхові внески, страхові премії за договорами співстрахування включаються до складу об'єкта оподаткування страховика тільки в розмірі його частки страхової премії, передбаченої договором співстрахування.

Страхові платежі, страхові внески, страхові премії за договорами перестраховування до об'єкта оподаткування податком на дохід не включаються.

Нарахований страховиком податок на дохід є різницею, яка зменшує фінансовий результат до оподаткування такого страховика.

Об'єктом оподаткування податком на прибуток страховика є — прибуток із джерелом походження з України та за її межами, який визначається шляхом коригування (збільшення або зменшення) фінансового результату до оподаткування (прибутку або збитку), визначеного у фінансовій звітності підприємства відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності, на різниці, які виникають відповідно до положень Податкового кодексу України.

Якщо відповідно до Податкового кодексу України передбачено здійснення коригування шляхом збільшення (зменшення) фінансового результату до оподаткування, то в цьому разі відбувається:

- зменшення (збільшення) від'ємного значення фінансового результату до оподаткування (збитку);
- збільшення (зменшення) позитивного значення фінансового результату до оподаткування (прибутку).

Страхові компанії, як й інші суб'єкти підприємницької діяльності у разі необхідності застосування коригувань фінансового результату до оподаткування, здійснюють його коригування на різниці пов'язані з нарахуванням: амортизації необоротних активів; забезпечень та інші. Проте, необхідно також враховувати коригування специфічні виключно для страховиків, а саме:

1) Фінансовий результат до оподаткування страховика збільшується на:

— **на позитивну різницю між приростом (убутком) сформованих у відповідному звітному періоді відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку та/або міжнародних стандартів фінансової звітності страховими резервами** (технічними, математичними, належних виплат страхових сум та іншими, формування яких передбачено законодавством у сфері страхування, крім тих, що не впливають на формування фінансового результату до оподаткування страховика) (за вирахуванням частки участі перестраховика в страхових резервах) та **приростом (убутком) відповідних резервів, розрахованих за методикою, визначеною уповноваженим органом**, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику (за вирахуванням частки участі перестраховика в страхових резервах);

— на позитивну різницю між сумою будь-яких виплат (винагород) страховим посередникам та іншим особам за надані послуги щодо укладання (продлонгації) договорів страхування та сумою нормативу витрат на виплати

страховим посередникам, розрахованих за методикою, визначеною уповноваженим органом, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

2) Фінансовий результат до оподаткування страховика зменшується на **від'ємну різницю між** приростом (убутком) сформованих у відповідному звітному періоді відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку та/або міжнародних стандартів фінансової звітності страховими резервами (технічними, математичними, належних виплат страхових сум та іншими, формування яких передбачено законодавством у сфері страхування, крім тих, які не впливають на формування фінансового результату до оподаткування страховика) (за вирахуванням частки участі перестраховика в страхових резервах) та приростом (убутком) відповідних резервів, розрахованих за методикою, визначеною уповноваженим органом, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику (за вирахуванням частки участі перестраховика в страхових резервах).

При цьому під методикою розуміється два наступні нормативні документи: Методика формування страхових резервів за видами страхування, інших ніж страхування життя, затверджена розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 17.12.04 № 3104, та Методика формування резервів зі страхування життя, затверджена розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 27.01.04 № 24.

Страховики практично завжди мають справу з цінними паперами. Тому, при визначенні об'єкта оподаткування податком на прибуток слід враховувати вимоги п. 141.2 Податкового кодексу України, яким встановлено різниці щодо операцій з продажу або іншого відчуження цінних паперів, згідно з яким:

1. Фінансовий результат до оподаткування збільшується:

— на суму від'ємного фінансового результату від продажу або іншого відчуження цінних паперів, відображеного у складі фінансового результату до оподаткування податкового (звітного) періоду відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності;

— на суму від'ємного загального результату переоцінки цінних паперів (загальна сума уцінок цінних паперів перевищує загальну суму їх дооцінок за податковий (звітний) період) (крім державних цінних паперів або облігацій місцевих позик), відображеного у складі фінансового результату до оподаткування податкового (звітного) періоду відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності.

2. Фінансовий результат до оподаткування зменшується:

— на суму позитивного фінансового результату від продажу або іншого відчуження цінних паперів, відображеного у складі фінансового результату до оподаткування податкового (звітного) періоду відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності.

Платники податку окремо визначають загальний фінансовий результат за операціями з продажу або іншого відчуження цінних паперів звітного періоду відповідно до національних або міжнародних стандартів фінансової звітності.

Якщо за результатами звітного періоду отримано **від'ємний загальний фінансовий результат від операцій з продажу** або іншого відчуження цінних паперів (загальна сума збитків від операцій з продажу або іншого відчуження цінних паперів з урахуванням суми від'ємного фінансового результату від таких операцій та/або від'ємного загального результату переоцінки цінних паперів, не врахованих у попередніх податкових періодах, перевищує загальну суму прибутків від таких операцій), **сума такого від'ємного значення загального фінансового результату** за операціями з продажу або іншого відчуження цінних паперів зменшує загальний фінансовий результат від операцій з продажу або іншого відчуження цінних паперів наступних податкових (звітних) періодів, що настають за податковим (звітним) періодом виникнення зазначеного від'ємного значення фінансового результату.

Якщо за результатами звітного періоду платником податку отримано позитивний загальний фінансовий результат від операцій з продажу або іншого відчуження цінних паперів (загальна сума прибутків від операцій з продажу або іншого відчуження цінних паперів перевищує загальну суму збитків від таких операцій з урахуванням суми від'ємного фінансового результату від таких операцій та/або від'ємного загального результату переоцінки цінних паперів, не врахованих у попередніх податкових періодах), сума позитивного загального фінансового результату від операцій з продажу або іншого відчуження цінних паперів збільшує фінансовий результат до оподаткування податкового (звітного) періоду платника податку.

Положення цього пункту не поширюються на:

1) операції платників податку з розміщення, погашення, викупу та наступного продажу, конвертації цінних паперів власного випуску, а також векселедавців, заставодавців та інших осіб, що видали неемісійний цінний папір, під час видачі та погашення таких цінних паперів;

2) операції РЕПО, операції з врахування векселів, інші операції з цінними паперами, які відповідно до положень (стандартів) бухгалтерського обліку визнаються кредитними;

3) операції з деривативами.

Основними господарськими операціями страховика є:

- надходження страхових платежів;
- формування страхових резервів;
- нарахування та сплата страхових відшкодувань;
- надходження (видаток) платежів за договорами активного та пасивного перестраховування.

Бухгалтерський облік страхових платежів. Облік страхових платежів (страхових внесків, страхових премій) ведеться на рахунку 76 «Страхові платежі» із використанням субрахунків:

761 «Страхові платежі за договорами прямого страхування»;

762 «Страхові платежі за договорами співстрахування»;

763 «Страхові платежі за договорами вхідного перестраховування».

До кожного з виділених субрахунків рахунка 76 страховик має право відкривати субрахунки наступного порядку за видами страхування, видами страхувальників, строком дії договору тощо, що дає змогу мати оперативну інформацію щодо структури страхового портфеля страховика на звітну дату.

За кредитом рахунка 76 «Страхові платежі» відображається збільшення у страховика страхових платежів, за дебетом – повернення страхувальнику страхових платежів у разі дострокового припинення дії договору страхування.

Облік страхових платежів здійснюється згідно із методом нарахування (незалежно від моменту їх фактичного надходження до страховика). У разі одночасного укладання договору страхування та надходження грошових коштів рахунок 76 «Страхові платежі» кореспондує з дебетом рахунків обліку грошових коштів, при отриманні страхових платежів пізніше дати вступу в дію договору страхування – з дебетом відповідних субрахунків рахунка 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками». При отриманні страхових платежів раніше дати вступу в дію договору страхування – надходження страхових платежів відображають за дебетом рахунку 30 «Каса» чи 31 «Рахунки в банках» та кредитом субрахунку 681 «Розрахунки за авансами одержаними», а у момент вступу договору в дію робиться запис у дебет субрахунку 681 «Розрахунки за

авансами одержаними» та кредит рахунка 76 «Страхові платежі».

Щомісяця кредитовий оборот рахунку 76 (за виключенням страхових платежів що надійшли у звітному місяці та були повернуті страхувальнику у цьому ж звітному місяці у зв'язку з достроковим припиненням дії договору страхування) закривається у кредит субрахунку 703 «Дохід від реалізації робіт і послуг», а дебетовий оборот рахунка 76 (за виключенням страхових платежів що надійшли у звітному місяці та були повернуті страхувальнику у цьому ж звітному місяці у зв'язку з достроковим припиненням дії договору страхування) списується у дебет субрахунку 704 «Вирахування з доходу».

Облік передачі ризиків у вихідне (активне) перестраховування.

Передача ризиків у перестраховування ведеться на субрахунку 705 «Перестраховування».

За дебетом субрахунку 705 відображаються суми часток страхових платежів (страхових внесків, страхових премій), що належать перестраховикам за договорами перестраховування, за кредитом - частки страхових платежів (страхових внесків, страхових премій), що повертаються перестраховиками у разі дострокового припинення договору перестраховування.

Облік страхових платежів переданих у перестраховування здійснюється згідно із методом нарахування (незалежно від моменту їх фактичного перерахування перестраховику). У разі одночасного укладання договору перестраховування та передачі грошових коштів рахунок 705 «Перестраховування» кореспондує з дебетом рахунків обліку грошових коштів, а при перерахуванні страхових платежів пізніше дати вступу в дію договору перестраховування та/або у разі, якщо перестраховування здійснюється через посередника – з дебетом відповідних субрахунків рахунка 68 «Розрахунки за іншими операціями».

Аналітичний облік за рахунком 705 ведуть за видами страхування та іншими ознаками на розсуд страхової компанії.

Щомісяця сальдо субрахунку 705 списується (закривається) у кореспонденції із субрахунком 703 «Дохід від реалізації робіт і послуг».

Бухгалтерський облік сум страхових відшкодувань. Облік нарахування страхових відшкодувань ведеться на субрахунку 904 «Страхові виплати» з виділенням наступних субрахунків:

9041 «Страхові відшкодування за договорами прямого страхування»;

9042 «Страхові відшкодування за договорами співстрахування»;

9043 «Страхові відшкодування за договорами вхідного перестраховування».

До кожного з виділених субрахунків рахунка 904 страховик має право відкривати субрахунки наступного порядку за видами страхування, видами страхувальників та іншими ознаками, що дає змогу мати оперативну інформацію щодо структури страхових відшкодувань страховика на будь-яку звітну дату.

За дебетом субрахунку 904 «Страхові виплати» відображаються страхові відшкодування, виплачені страховиком за договорами страхування (співстрахування, перестраховування), в кореспонденції з рахунками обліку: кредиторів-страхувальників та перестраховувальників, страхових посередників, якщо вони приймають участь у виплаті страхового відшкодування або прямо у кореспонденції із рахунком обліку грошових коштів.

Щомісяця субрахунок 904 «Страхові виплати» закривається списанням з нього суми в кореспонденції з субрахунком 791 «Результат операційної діяльності», субрахунок наступного порядку «Результат страхової діяльності».

Страхові резерви поділяються на технічні резерви і резерви із страхування життя (математичні резерви).

Страховики можуть прийняти рішення про запровадження з початку календарного року за методикою, наведеною у Методиці формування страхових резервів за видами страхування, іншими, ніж страхування життя, формування і ведення обліку таких технічних резервів за видами страхування, іншими, ніж страхування життя:

- резерв незароблених премій;
- резерв заявлених, але не виплачених збитків;
- резерв збитків, які виникли, але не заявлені;
- резерв катастроф;
- резерв коливань збитковості.

Для забезпечення страхових зобов'язань із страхування життя та медичного страхування страховики формують окремі резерви за рахунок надходження страхових платежів і доходів від інвестування коштів сформованих резервів за цими видами страхування. Страхові резерви із страхування життя поділяються на:

- резерви довгострокових зобов'язань (математичні резерви);
- резерви належних виплат страхових сум.

Резерви довгострокових зобов'язань складаються з:

- резервів нетто-премій;
- резервів витрат на ведення справи;
- резервів вирівнювання;
- резерву бонусів.

Облік технічних резервів. Для обліку технічних резервів використовують рахунок 49 «Страхові резерви», з виділенням наступних субрахунків:

- 491 «Технічні резерви»;
- 4911 «Резерв незароблених премій»;
- 4912 «Резерв заявлених, але не виплачених збитків»;
- 4913 «Резерв збитків, які виникли, але не заявлені»;
- 4914 «Резерв коливань збитковості»;
- 4915 «Резерв катастроф»;
- 493 «Частка перестраховиків у технічних резервах»;
- 4931 «Частка перестраховиків у резерві незароблених премій»;
- 4932 «Частка перестраховиків у резерві заявлених, але не виплачених збитків»;
- 4933 «Частка перестраховиків у резерві збитків, які виникли, але не заявлені»;
- 495 «Результат зміни технічних резервів»;
- 4951 «Результат зміни резерву незароблених премій»;
- 4952 «Результат зміни резерву заявлених, але не виплачених збитків»;
- 4953 «Результат зміни резерву збитків, які виникли, але не заявлені»;
- 4954 «Результат зміни резерву коливань збитковості»;
- 4955 «Результат зміни резерву катастроф».

На субрахунках 491 «Технічні резерви», 493 «Частка перестраховиків у технічних резервах», 495 «Результат зміни технічних резервів» узагальнюється інформація про стан і рух коштів резервів незароблених премій та інших технічних резервів.

Нарахування технічних резервів та визначення частки перестраховиків у технічних резервах здійснюється згідно вимог Методики формування страхових резервів за видами страхування, іншими, ніж страхування життя, затверджених розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 17.12.04 № 3104.

Аналітичний облік резервів може здійснюватися за видами страхування.

Обчислена на звітну дату сума технічних резервів відображається за кредитом субрахунків обліку технічних резервів і дебетом субрахунків обліку результатів змін цих технічних резервів.

За дебетом субрахунків обліку технічних резервів відображається сума технічних резервів на минулу звітну дату в кореспонденції з відповідними субрахунками обліку результатів змін технічних резервів.

Обчислена на звітну дату сума часток перестраховиків у технічних резервах відображається за дебетом субрахунків обліку часток перестраховиків у технічних резервах і кредитом субрахунків обліку результатів змін цих технічних резервів.

За кредитом субрахунків обліку часток перестраховиків у технічних резервах відображається сума часток перестраховиків у технічних резервах на

Оподаткування господарських операцій

минулу звітну дату в кореспонденції з відповідними субрахунками обліку результатів змін цих технічних резервів.

Щомісяця сальдо субрахунків обліку результатів змін страхових резервів списується у порядку закриття в кореспонденції з кредитом субрахунку 719 «Інші доходи від операційної діяльності» або дебетом субрахунку 949 «Інші витрати операційної діяльності», за винятком результату зміни резервів незароблених премій, сальдо якого щомісяця списується у порядку закриття на субрахунок 703 «Дохід від реалізації робіт і послуг».

4.5 Задачі для розв'язання

Задача 1. У 201_ році страхова компанія, яка надає послуги зі страхування інші, ніж страхування життя отримала 400 тис. грн страхових премій за вирахуванням сум, переданих у перестраховання. Від не страхової діяльності отримано 100,0 тис. грн чистого доходу. У цьому ж році витрати за операціями страхування склали 250,0 тис. грн, а нестрахові – 55,0 тис. грн.

Розрахувати суму податку на прибуток та податку на дохід. Зробити можливі бухгалтерські проводки.

Задача 2. На підставі нижче наведених показників зробити можливі бухгалтерські проводки та визначити фінансовий прибуток, величину податку на прибуток та податку на дохід страховика.

№ з.п.	Показники	Сума, грн
1.	Страхові премії з майнового страхування	800 000
	з них передано в перестраховання	100 000
2.	Доходи від інвестування коштів вільних резервів	55 000
3.	Доходи від врегулювання регресних вимог	110 000
4.	Доходи від надання консультаційних послуг	15 000
5.	Страхові виплати (крім страхування життя)	610 000
6.	Аквізиційні витрати	100 000
7.	Витрати на оплату оренди приміщення	20 000
8.	Нараховано заробітну плату адміністративно-господарському персоналу	160 000
9.	Надана разова матеріальна допомога 10-ти колишнім працівникам	24 000
10.	Придбані акції інших підприємств	40 000

Задача 3. За звітний період страхова компанія, що має ліцензію на надання послуг із страхування життя мала такі показники:

Оподаткування господарських операцій

№ з.п.	Показники	Сума, тис. грн
1.	Сума отриманих страхових премій	2100
2.	З них передано у перестраховання	200
3.	Сума виплат страхувальникам	400
4.	Комісійні винагороди за передачу ризиків у перестраховання	20
5.	Доходи від реалізації прав регресної вимоги	50
6.	Проценти за депозитними вкладками	500
7.	Витрати, пов'язані зі здійсненням страхових операцій	300
8.	Витрати, пов'язані зі здійсненням нестрахових операцій	100
9.	50 % інвестиційного доходу відраховано до математичних резервів 441 492 250	?

Розрахувати суми податків на прибуток та дохід страховика, визначити фінансовий результат.

Задача 4. Страхова компанія, яка надає послуги зі страхування іншого, ніж страхування життя за результатами року має такі показники:

№ з.п.	Показники	Сума, грн
1.	Страхові премії	800 000
	— з них передано в перестраховання резидентам	100 000
2.	Доходи від інвестиційної діяльності	180 000
3.	Доходи від фінансової діяльності	170 000
4.	Доходи від врегулювання регресних вимог	55 000
5.	Доходи від надання консультаційних послуг	15 000
6.	Страхові виплати	450 000
7.	Аквізиційні витрати	200 000
8.	Адміністративні витрати	90 000
9.	Витрати на збут	30 000
10.	У загальних витратах сума нарахованої амортизації за даними:	
	— бухгалтерського обліку	25 000
	— за податковими нормами	20 000

Розрахувати величину податку на прибуток страховика.

Задача 5. Згідно даних бухгалтерського обліку страховика фінансовий результат до оподаткування склав 500 тис. грн прибутку. Прирост сформованих у відповідному звітному періоді відповідно до міжнародних стандартів фінансової звітності страхових резервів склав 250 тис. грн. Водночас, прирост відповідних резервів, розрахованих за методикою, визначеною уповноваженим органом (для цілей оподаткування) склав 200 тис. грн.

Розрахувати розмір податку на прибуток.

Задача 6. Згідно даних бухгалтерського обліку страховика фінансовий результат до оподаткування склав 1000 тис. грн прибутку. Прирост сформованих у відповідному звітному періоді відповідно до міжнародних стандартів фінансової звітності страхових резервів склав 550 тис. грн. Водночас, прирост відповідних резервів, розрахованих за методикою, визначеною уповноваженим органом (для цілей оподаткування) склав 700 тис. грн.

Розрахувати розмір податку на прибуток.

Задача 7. Згідно даних бухгалтерського обліку страховика фінансовий результат до оподаткування склав 500 тис. грн збитку. Убуток сформованих у відповідному звітному періоді відповідно до міжнародних стандартів фінансової звітності страхових резервів склав 1250 тис. грн. Водночас, убуток відповідних резервів, розрахованих за методикою, визначеною уповноваженим органом (для цілей оподаткування) склав 700 тис. грн.

Розрахувати розмір податку на прибуток.

Задача 8. Згідно даних бухгалтерського обліку страховика фінансовий результат до оподаткування склав 1000 тис. грн прибутку. Убуток сформованих у відповідному звітному періоді відповідно до міжнародних стандартів фінансової звітності страхових резервів склав 1550 тис. грн. Водночас, убуток відповідних резервів, розрахованих за методикою, визначеною уповноваженим органом (для цілей оподаткування) склав 1700 тис. грн.

Розрахувати розмір податку на прибуток.

Задача 9. Згідно даних бухгалтерського обліку страховика фінансовий результат до оподаткування склав 1200 тис. грн прибутку. Прирост сформованих у відповідному звітному періоді відповідно до міжнародних стандартів фінансової звітності страхових резервів склав 1250 тис. грн. Водночас, прирост відповідних резервів, розрахованих за методикою, визначеною уповноваженим органом (для цілей оподаткування) склав 1200 тис. грн. Також відомо, що протягом звітного періоду страховик сплатив страховим посередникам винагороду за надані послуги щодо укладання (продлонгації) договорів страхування на суму 150 тис. грн, в той час, як сума нормативу витрат на виплати страховим посередникам, розрахованих за методикою, визначеною уповноваженим органом, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг склала 105 тис. грн.

Розрахувати розмір податку на прибуток.

Задача 10. Згідно даних бухгалтерського обліку страховика фінансовий результат до оподаткування склав 200 тис. грн прибутку. Прирост сформованих

у відповідному звітному періоді відповідно до міжнародних стандартів фінансової звітності страхових резервів склав 250 тис. грн. Водночас, приріст відповідних резервів, розрахованих за методикою, визначеною уповноваженим органом (для цілей оподаткування) склав 300 тис. грн. Також відомо, що протягом звітного періоду страховик сплатив страховим посередникам винагороду за надані послуги щодо укладання (пролонгації) договорів страхування на суму 150 тис. грн, в той час, як сума нормативу витрат на виплати страховим посередникам, розрахованих за методикою, визначеною уповноваженим органом, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг склала 160 тис. грн.

Розрахувати розмір податку на прибуток.

4.6 Тести

1. Базою для оподаткування податком на дохід страховика є:

- а) балансовий прибуток страховика;
- б) зароблені страхові премії;
- в) прибуток від страхових операцій;
- г) податковий прибуток страховика;
- д) нараховані страхові премії.

2. Страхові операції зі страхування життя оподатковуються податком на дохід за ставкою:

- а) загальною ставкою оподаткування;
- б) 6 %;
- в) 3 %;
- г) 0 %;
- д) не оподатковуються.

3. За ставкою 3 % не оподатковуються отримані доходи страховиків за операціями:

- а) добровільного страхування;
- б) довгострокового страхування життя;
- в) майнового перестраховування;

4. Доходами страховика для цілей оподаткування податком на прибуток вважаються:

- а) зароблені страхові премії;
- б) незароблені страхові премії;
- в) отримані (нараховані) страхові премії за винятком премій, переданих у перестраховування.

5. Страхові операції податком на додану вартість:

- а) оподатковуються;
- б) не оподатковуються.

6. Нарахування податку на прибуток відображається:

- а) за дебетом рахунку 981;
- б) за кредитом рахунку 981;
- в) за дебетом рахунку 92;
- г) за кредитом рахунку 92.

7. Договір довгострокового страхування життя згідно вимог ПКУ передбачає його термін:

- а) п'ять і більше років;
- б) десять і більше років;
- в) три і більше років.

8. Нарахований страховиком податок на дохід є різницею, яка зменшує фінансовий результат до оподаткування такого страховика:

- а) так;
- б) ні.

9. Об'єкт оподаткування може визначатися без коригування фінансового результату до оподаткування, якщо річний дохід від будь-якої діяльності (за вирахуванням непрямих податків), визначений за правилами бухгалтерського обліку за останній річний звітний (податковий) період не перевищує:

- а) 10 млн. грн;
- б) 20 млн. грн;
- в) 30 млн. грн;
- г) 40 млн. грн;

10. Фінансовий результат до оподаткування страховика збільшується на:

а) на позитивну різницю між приростом (убутком) сформованих у звітному періоді відповідно до міжнародних стандартів фінансової звітності страховими резервами та приростом (убутком) відповідних резервів, розрахованих за методикою, визначеною уповноваженим органом, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг;

б) на позитивну різницю між приростом (убутком) сформованих у звітному періоді відповідно до міжнародних стандартів фінансової звітності страховими резервами та приростом (убутком) відповідних резервів, розрахованих за методикою, визначеною уповноваженим органом, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг;

в) вірна відповідь відсутня.

5. Особливості оподаткування та обліку господарських операцій з придбання необоротних активів, запасів, робіт та послуг, які одночасно використовуються в оподатковуваних та неоподатковуваних ПДВ операціях

5.1 Питання для обговорення

1. Пропорційне віднесення сум податку до податкового кредиту.
2. Розрахунок частки використання товарів/послуг, необоротних активів в оподатковуваних операціях.
3. Облік відображення податкового кредиту при купівлі необоротних активів, запасів, робіт та послуг, які одночасно використовуються в оподатковуваних та неоподатковуваних ПДВ операціях.

5.2 Питання для самоконтролю

1. За яких умов необхідно реєструватись платником ПДВ?
2. Назвіть види операцій які не є об'єктом оподаткування або звільнені від оподаткування ПДВ?
3. За яких умов необхідно застосовувати пропорційне віднесення сум податку до податкового кредиту?
4. Чи має право підприємство відобразити податковий кредит при придбанні основних засобів з метою використання їх у неоподатковуваних операціях?
5. Чи має право підприємство відобразити податковий кредит при придбанні основних засобів з метою використання їх виключно в оподатковуваних операціях?
6. Чи має право підприємство відобразити податковий кредит при придбанні основних засобів з метою їх подвійного використання у неоподатковуваних та оподатковуваних операціях?
7. Як розраховується частка оподатковуваних операцій?
8. При розрахунку частки використання товарів/послуг, необоротних активів в оподатковуваних операціях обсяги оподатковуваних операцій беруть з чи без суми ПДВ?
9. За яких умов проводять у поточному календарному році розрахунок частки використання товарів/послуг, необоротних активів в оподатковуваних операціях на підставі розрахунку, визначеного за фактичними даними обсягів з постачання оподатковуваних та неоподатковуваних операцій першого звітного податкового періоду, в якому задекларовані такі операції?
10. За наявності неоподатковуваних операцій в минулому році, частка оподатковуваних операцій розраховується за даними звітного чи минулого року?

5.3 Темі рефератів

1. Особливості обліку та оподаткування податком на додану вартість придбання основних засобів призначених для подвійного використання в оподатковуваних та неоподатковуваних операціях.
2. Особливості обліку та оподаткування податком на додану вартість придбання нематеріальних активів призначених для подвійного використання в оподатковуваних та неоподатковуваних операціях.
3. Особливості обліку та оподаткування податком на додану вартість придбання запасів (робіт, послуг) призначених для подвійного використання в оподатковуваних та неоподатковуваних операціях.

5.4 Необхідні теоретичні відомості

У разі якщо придбані та/або виготовлені товари/послуги, необоротні активи частково використовуються в оподатковуваних операціях, а частково - ні, платник податку зобов'язаний нарахувати податкові зобов'язання виходячи з бази оподаткування, визначеної відповідно до пункту 189.1 статті 189 ПКУ, та скласти не пізніше останнього дня звітного (податкового) періоду і зареєструвати зведену податкову накладну в Єдиному реєстрі податкових накладних на загальну суму частки сплаченого (нарахованого) податку під час їх придбання або виготовлення, яка відповідає частці використання таких товарів/послуг, необоротних активів в неоподатковуваних операціях.

Частка використання товарів/послуг, необоротних активів в оподатковуваних операціях визначається у відсотках як **відношення обсягів з постачання оподатковуваних операцій (без урахування сум податку) за попередній календарний рік до сукупних обсягів постачання оподатковуваних та неоподатковуваних операцій (без урахування сум податку) за цей же попередній календарний рік**. Визначена у процентах величина застосовується протягом поточного календарного року.

Платники податку, у яких протягом попереднього календарного року були відсутні неоподатковувані операції, а такі неоподатковувані операції почали здійснюватися у звітному періоді, а також новостворені платники податку проводять у поточному календарному році розрахунок частки використання товарів/послуг, необоротних активів в оподатковуваних операціях на підставі розрахунку, визначеного за фактичними даними обсягів з постачання оподатковуваних та неоподатковуваних операцій першого звітного податкового періоду, в якому задекларовані такі операції.

Платник податку за підсумками календарного року здійснює перерахунок частки використання товарів/послуг та необоротних активів в оподатковуваних операціях виходячи з фактичних обсягів проведених протягом року оподатковуваних та неоподатковуваних операцій. У разі зняття з обліку платника податку, у тому числі за рішенням суду, перерахунок частки

Оподаткування господарських операцій

здійснюється виходячи з фактичних обсягів оподатковуваних та неоподатковуваних операцій, проведених з початку поточного року до дати зняття з обліку.

Частка використання товарів/послуг, необоротних активів в оподатковуваних операціях, визначена з урахуванням норм пунктів 199.2-199.4 статті 199 ПКУ, застосовується для проведення коригування сум податкових зобов'язань, зазначених у пункті 199.1 статті 199 ПКУ. Результати перерахунку сум податкових зобов'язань відображаються у податковій декларації за останній податковий період року. У разі зняття з обліку платника податку, у тому числі за рішенням суду, коригування відображається платником податку у податковій декларації останнього податкового періоду, коли відбулося зняття з обліку.

Приклад алгоритму проводок з придбання основних засобів з метою подвійного використання.

В минулому звітному році підприємство отримало дохід 1 млн.грн без ПДВ, в тому числі 50 тис. від операцій які не оподатковуються ПДВ. За звітний рік обсяг оподаткованого доходу склав 3 млн. грн з ПДВ та 600 тис.грн від неоподаткованої ПДВ діяльності.

Куплено будівлю за 1.2 млн. грн, яка одночасно використовується в оподатковуваних та неоподатковуваних операціях.

Частку оподатковуваних операцій за минулий рік= $(950/1000)=0,95$

ПДВ= $1,2/6=200000$ грн.

Податковий кредит, який можемо показати буде= $200000*0,95=190000$ грн

Господарська операція	Дебет	Кредит	Сума
Проводки у січні			
Здійснено попередню оплату за будівлю	377	311	1200 000
Відображено податковий кредит за даними січневого розрахунку	641	644	190 000
Відображені капітальні інвестиції у придбання будівлі	152	377	1010 000
Списується податковий кредит	644	377	190 000
Сплачено 1 % від ціни придбання до Пенсійного фонду України	651	311	12000
Сплачена до Пенсійного фонду України сума віднесена на рахунок капітальних інвестицій	152	651	12000
Оприбутковано будівлю	103	152	1022000
Частку оподатковуваних операцій за звітний рік= $(2500000/(2500000+600000))=0,8065$ $200000*0,8065= 161300$ $190000-161300=28700$			
Зменшено податковий кредит при коригуванні в кінці року	152	641	28700
Збільшена первісна вартість будівлі	103	152	28700

5.5 Задачі для розв'язання

Задача 1. Підприємство платник ПДВ придбало будівлю, яка складається з двох частин (кожну з яких можна продати окремо), за 15 млн. грн з ПДВ. За оцінкою експертів, на момент придбання, ринкова вартість першої частини будівлі складає 5 млн. грн, другої частини – 9 млн. грн. Підприємство планує першу частину будівлі використовувати для забезпечення діяльності, яка не обкладається ПДВ, а другу частину повністю здавати в операційну оренду.

Також, відомо, що в минулому році підприємство отримало 9,5 млн. грн доходу від діяльності, що не обкладається ПДВ та 1,5 млн. грн з ПДВ від діяльності, що обкладається ПДВ. На кінець звітного року дохід від діяльності, що не обкладається ПДВ складає – 15,5 млн. грн, а від діяльності, що оподатковується ПДВ – 2,0 млн. грн з ПДВ. Необхідно зробити та обґрунтувати бухгалтерські проводки.

Задача 2. Підприємство платник ПДВ у вересні звітного року придбало комп'ютерну програму для ведення бухгалтерського обліку за 15 тис. грн з ПДВ. Також відомо: у минулому році підприємство отримало 3,5 млн. грн доходу від діяльності, що не обкладається ПДВ, та 0,5 млн. грн з ПДВ від діяльності, що обкладається ПДВ; в цілому за звітний рік дохід від діяльності, що не обкладається ПДВ складає – 5,5 млн. грн, а від діяльності, що оподатковується ПДВ – 1,0 млн. грн з ПДВ. Зробити та обґрунтувати бухгалтерські проводки.

Задача 3. Підприємство платник ПДВ замовило ремонтні послуги на суму 18 тис. грн з ПДВ для будівлі, яка частково використовується для забезпечення діяльності, що не обкладається ПДВ та частково здається в оренду. Також відомо, що у минулому році підприємство отримало 2,5 млн. грн доходу від діяльності, що не обкладається ПДВ та 0,3 млн. грн з ПДВ від діяльності, що обкладається ПДВ. За звітний рік дохід від діяльності, що не обкладається ПДВ складає – 3,0 млн. грн, а від діяльності, що оподатковується ПДВ – 1,0 млн. грн з ПДВ. Зробити та обґрунтувати бухгалтерські проводки.

Задача 4. Підприємство платник ПДВ отримало у фінансову оренду устаткування (яке буде обслуговувати будівлю, що частково використовується для забезпечення діяльності, що не обкладається ПДВ та частково для забезпечення діяльності, яка обкладається ПДВ) на таких умовах: строк оренди 5 років, починаючи з 1 січня 2020 року, орендна ставка відсотка 20 % річних, мінімальні орендні платежі 300 000 грн ($30\,000 \cdot 10$) сплачуються раз на півроку пренумерандо. По завершенні строку оренди право власності на устаткування переходить орендарю. У минулому році підприємство отримало 3,5 млн. грн доходу від діяльності, що не обкладається ПДВ та 0,5 млн. грн з ПДВ від

діяльності, що обкладається ПДВ. За звітний рік дохід від діяльності, що не обкладається ПДВ складає – 5,0 млн. грн, а від діяльності, що оподатковується ПДВ – 3,0 млн. грн з ПДВ.

Зробити та обґрунтувати бухгалтерські проводки.

Задача 5. Компанія придбала легковий автомобіль за 300 тис. грн з ПДВ, який буде використовуватись у робочий час для діяльності, що не обкладається ПДВ, а в нічний час, у вихідні та святкові дні автомобіль буде здаватись в операційну оренду, для виконання послуг таксі. Також відомо, що у минулому році підприємство отримало 20 млн. грн доходу від діяльності, що не обкладається ПДВ та 5 млн. грн з ПДВ від діяльності, що обкладається ПДВ. За звітний рік дохід від діяльності, що не обкладається ПДВ складає – 16,0 млн. грн, а від діяльності, що оподатковується ПДВ – 3,0 млн. грн з ПДВ. Зробити та обґрунтувати бухгалтерські проводки.

Задача 6. Підприємство-платник ПДВ 2 січня 2018 року придбало будівлю за 1,8 млн. грн з ПДВ та планує її використовувати для здачі в операційну оренду протягом 2 років після чого будівлю планують реалізувати. За 2 роки утримання будівлі одержано 240 000 грн орендних платежів за договорами про операційну оренду (по 120 000 грн щорічно) та здійснено витрат: нарахована амортизація – 100 000 грн, здійснено поточний ремонт сторонньою організацією неплатником ПДВ – 20 000 грн (по 10 000 грн щорічно), оплачено комунальних послуг – 18 000 грн (по 9000 грн щорічно). У січні 2020 року будівля реалізована за 1,7 млн. грн з ПДВ. Необхідно зробити можливі бухгалтерські проведення.

Задача 7. Підприємство-платник ПДВ придбав будівлю за 6 млн. грн з ПДВ. Половина будівлі буде використовуватись для здачі в операційну оренду, за якою щорічно буде отримуватись 240 тис. грн орендних платежів, а інша половина будівлі буде офісом підприємства. Обидві частини будівлі можуть бути продані окремо одна від одної. Зробити всі можливі бухгалтерські проведення.

Задача 8. Підприємство купило будівлю з прилеглою до неї земельною ділянкою (яка є окремим об'єктом власності) за загальною сумою 3 млн. грн. з ПДВ. Будинок буде використовуватись на 60 % як офіс підприємства діяльність якого звільняється від оподаткування ПДВ та 40% буде здаватись в операційну оренду. Земля буде здана в операційну оренду. Справедлива вартість будівлі на момент купівлі складає 2 млн. грн., а землі – 0,5 млн. грн.

Необхідно зробити всі можливі бухгалтерські проведення з посиланням на нормативні документи.

Задача 9. Торгове підприємство купило будівлю за 1,2 млн. грн. з ПДВ, яку повністю планує використовувати для здачі в операційну оренду протягом найближчих п'яти років, після чого планує її продати. Справедлива вартість будівлі на кінець: 1 року – 1,4 млн. грн.; 2 року – 1,5 млн. грн.; 3 року – 1,4 млн. грн.; 4 і 5 року – 1,2 млн. грн.

Необхідно зробити всі можливі бухгалтерські проведення з посиланням на нормативні документи, в тому числі з купівлі і реалізації будівлі.

Задача 10. Страхова компанія платник ПДВ придбала послуг сторонніх організацій на 120 тис. грн з ПДВ. За минулий рік загальний обсяг діяльності страховика склав 2,0 млн грн, у тому числі діяльність, яка обкладається ПДВ – 300 тис. грн з ПДВ. За звітний рік обсяг діяльності без ПДВ склав 3 млн грн, з нього 0,4 млн грн є об'єктом оподаткування ПДВ.

Необхідно зробити бухгалтерські проведення з поясненнями.

5.6 Тести

1. Якщо платник податку придбаває товари, які призначаються для їх використання в операціях, які не є об'єктом оподаткування або звільнюються від оподаткування, то суми податку, сплачені у зв'язку з таким придбанням:

- а) не включаються до складу первісної вартості товарів такого платника;
- б) не включаються до складу податкового кредиту такого платника;
- в) включаються до складу податкового кредиту такого платника;
- г) включаються до складу первісної вартості товарів такого платника;
- д) вірна б та г.

2. При придбанні основних засобів, призначених частково для забезпечення страхової діяльності та частково для здачі в оренду, сума ПДВ, сплачена постачальнику до податкового кредиту зараховується:

- а) повністю;
- б) лише в частині, яка припадає на неоподатковувані ПДВ операції;
- в) лише в частині, яка припадає на оподатковувані ПДВ операції визначена за даними минулого року;
- г) лише в частині, яка припадає на оподатковувані ПДВ операції визначена за даними минулого року, або за фактичними даними першого податкового звітного періоду.

3. Розрахунок частки використання товарів/послуг, необоротних активів в оподатковуваних операціях відбувається;

- а) у відсотках як відношення обсягів з постачання оподатковуваних операцій за попередній календарний рік до сукупних обсягів постачання

Оподаткування господарських операцій

оподатковуваних та неоподатковуваних операцій за цей же попередній календарний рік.

б) у відсотках як відношення обсягів з постачання оподатковуваних операцій (без урахування сум податку) за попередній календарний рік до сукупних обсягів постачання оподатковуваних та неоподатковуваних операцій (без урахування сум податку) за цей же попередній календарний рік.

в) вірна відповідь відсутня.

4. При придбанні запасів, призначених виключно для забезпечення діяльності, яка оподатковується ПДВ, сума ПДВ сплачена постачальникам до податкового кредиту:

а) зараховується повністю;

б) не зараховується;

в) зараховується частково.

5. За минулий рік загальний обсяг діяльності страховика склав 2,0 млн грн, у тому числі діяльність, яка обкладається ПДВ — 300 тис. грн. з ПДВ. Тоді, частка оподатковуваних операцій буде дорівнювати:

а) 0,15;

б) 0,2;

в) 0,1282.

6. Визначена за даними минулого року у процентах частка використання товарів/послуг, необоротних активів в оподатковуваних операціях:

а) застосовується протягом першого кварталу звітного року;

б) застосовується страховиком протягом поточного календарного року;

в) застосовується страховиком протягом поточного і наступних років;

7. Перерахунок частки використання необоротних активів в оподатковуваних операціях здійснюється за результатами:

а) 12;

б) 12, 24;

в) 12, 24 і 36 місяців їх використання;

г) календарного року.

8. За минулий рік загальний обсяг доходів страховика без податку на додану вартість склав 2,0 млн грн, у тому числі діяльність, яка обкладається ПДВ — 300 тис. грн. Тоді, частка оподатковуваних операцій буде дорівнювати:

а) 0,15;

б) 0,2;

в) 0,1282;

6. Оподаткування та відображення в обліку експортно-імпортних операцій

6.1 Питання для обговорення

1. Поняття експортних та імпортних операцій.
2. Порядок оподаткування операцій експорту податком на прибуток підприємств.
3. Оподаткування операцій експорту податком на додану вартість (ПДВ).
4. Оподаткування операцій імпорту податком на прибуток та податком на додану вартість.
5. Облік експортно-імпортних операцій.

6.2 Питання для самоконтролю

1. Розкрийте сутність поняття експорт.
2. Розкрийте сутність поняття імпорт.
3. Розкрийте сутність поняття реімпорт.
4. Розкрийте сутність реекспорт.
5. Розкрийте порядок визначення доходу у разі продажу товарів на експорт.
6. Розкрийте порядок визначення первісної вартості товарів, необоротних активів чи інших активів або визнання витрат у разі здійснення їх імпорту.
7. Чи розраховуються курсові різниці за монетарними статтями?
8. Чи оподатковується імпорт податком на додану вартість?
9. За якою ставкою нараховується імпортний ПДВ?
10. Чи оподатковуються податком на додану вартість операції експорту?
11. За якою ставкою оподатковуються податком на додану вартість операції експорту?
12. Для операцій із ввезення на митну територію України товарів датою віднесення сум податку до податкового кредиту є?
13. Базою оподаткування для товарів, що ввозяться на митну територію України, є ?
14. Для послуг, які постачаються нерезидентами на митній території України, базою оподаткування є ?
15. У разі ввезення на митну територію України товарів у міжнародних поштових та експрес-відправленнях, у несупроводжуваному багажі базою оподаткування є?
16. Датою виникнення податкових зобов'язань у разі ввезення на митну територію України товарів у міжнародних поштових та експрес-відправленнях, у несупроводжуваному багажі є?

6.3 Темі рефератів

1. Особливості оподаткування та обліку імпорتنих операцій.
2. Особливості оподаткування та обліку операцій реімпорту;
3. Особливості оподаткування та обліку операцій експорту.
4. Особливості оподаткування та обліку операцій реекспорту.
5. Особливості оподаткування та обліку транзитних операцій;
6. Безмитна торгівля: податкові наслідки.

6.4 Необхідні теоретичні відомості

Відповідно до ст. 70 Митного кодексу України запроваджуються такі митні режими:

- 1) імпорт (випуск для вільного обігу);
- 2) реімпорт;
- 3) експорт (остаточне вивезення);
- 4) реекспорт;
- 5) транзит;
- 6) тимчасове ввезення;
- 7) тимчасове вивезення;
- 8) митний склад;
- 9) вільна митна зона;
- 10) безмитна торгівля;
- 11) переробка на митній території;
- 12) переробка за межами митної території;
- 13) знищення або руйнування;
- 14) відмова на користь держави.

Імпорт (випуск для вільного обігу) - це митний режим, відповідно до якого іноземні товари після сплати всіх митних платежів, встановлених законами України на імпорт цих товарів, та виконання усіх необхідних митних формальностей випускаються для вільного обігу на митній території України.

Реімпорт - це митний режим, відповідно до якого товари, що були вивезені або оформлені для вивезення за межі митної території України, випускаються у вільний обіг на митній території України зі звільненням від сплати митних платежів, встановлених законами України на імпорт цих товарів, та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Експорт (остаточне вивезення) - це митний режим, відповідно до якого українські товари випускаються для вільного обігу за межами митної території України без зобов'язань щодо їх зворотного ввезення.

Реекспорт - це митний режим, відповідно до якого товари, що були раніше ввезені на митну територію України або на територію вільної митної зони, вивозяться за межі митної території України без сплати вивізного мита та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Експорт – це вивезення товарів за межі України, у зв'язку з цим у підприємства-продавця будуть виникати доходи, які він буде одержувати у іноземній валюті та витрати на собівартість переданих активів (робіт, послуг).

З огляду на вказане, важливого значення, з точки зору достовірного визнання бази оподаткування з податку на прибуток, набуває процес правильного визначення розміру доходів продавця при перерахунку іноземної валюти у національну.

Водночас, згідно П(с)БО 21 "Вплив зміни валютних курсів". Операції в іноземній валюті під час первісного визнання відображаються у валюті звітності шляхом перерахунку суми в іноземній валюті із застосуванням **валютного курсу на початок дня**, дати здійснення операції (дати визнання активів, зобов'язань, власного капіталу, доходів і витрат).

Підприємство може операції з безготівкових розрахунків в іноземній валюті відображати у валюті звітності у сумі, визначеній у документах банку, з урахуванням особливостей застосування банком валютного курсу на дату здійснення операції, у разі якщо це не суперечить вимогам податкового і митного законодавства в частині застосування валютного курсу.

Сума авансу (попередньої оплати) в іноземній валюті, одержана від інших осіб у рахунок платежів для поставлення готової продукції, інших активів, виконання робіт і послуг, при включенні до складу доходу звітного **періоду перераховується у валюту звітності із застосуванням валютного курсу на початок дня дати одержання авансу**. У разі одержання від покупця авансових платежів в іноземній валюті частинами та відвантаження частинами покупцеві немонетарних активів (робіт, послуг) дохід від реалізації активів (робіт, послуг) визнається за сумою авансових платежів із застосуванням валютних курсів, виходячи з послідовності одержання авансових платежів.

На кожну дату балансу:

а) монетарні статті в іноземній валюті відображаються з використанням валютного курсу на кінець дня дати балансу;

б) немонетарні статті, які відображені за історичною собівартістю і зарахування яких до балансу пов'язано з операцією в іноземній валюті, відображаються за валютним курсом на початок дня дати здійснення операції;

в) немонетарні статті за справедливою вартістю в іноземній валюті відображаються за валютним курсом на початок дня дати визначення цієї справедливої вартості.

Оподаткування господарських операцій

Визначення курсових різниць за монетарними статтями в іноземній валюті проводиться на дату балансу, а також на дату здійснення господарської операції в її межах або за всією статтею (відповідно до облікової політики).

Для визначення курсових різниць на дату балансу застосовується валютний курс на кінець дня дати балансу.

При визначенні курсових різниць на дату здійснення господарської операції застосовується валютний курс на початок дня дати здійснення операції. Підприємство може здійснити перерахунок залишків на кінець дня за монетарними статтями в іноземній валюті, за якими протягом дня здійснювались господарські операції із застосуванням валютного курсу, встановленого на кінець цього дня.

Курсові різниці від перерахунку грошових коштів в іноземній валюті та інших монетарних статей про операційну діяльність відображаються у складі інших операційних доходів (витрат).

Курсові різниці від перерахунку монетарних статей про інвестиційну і фінансову діяльність відображаються у складі інших доходів (витрат), за винятком курсових різниць, які відображаються згідно з пунктом 9 Положення (стандарту) 21.

Відповідно до п. п. «а» п. п. 195.1.1 п. 195.1 ст. 195 Податкового кодексу України операції з вивезення товарів за межі митної території України у митному режимі експорту оподатковуються податком на додану вартість (далі – ПДВ) за нульовою ставкою.

Імпорт – це ввезення товарів (отримання робіт, послуг) в Україну.

З огляду на вказане для цілей оподаткування податком на прибуток необхідно правильно визначити вартість отриманих товарів (або витрат за отриманими послугами чи роботами), оскільки оплата імпорتنих операцій також відбувається у іноземній валюті, то треба враховувати вимоги П(с)БО 21 "Вплив зміни валютних курсів".

Зокрема, сума авансу (попередньої оплати) в іноземній валюті, надана іншим особам у рахунок платежів для придбання немонетарних активів (запасів, основних засобів, нематеріальних активів тощо) і отримання робіт і послуг, при включенні до вартості цих активів (робіт, послуг) перераховується у валюту звітності із застосуванням валютного курсу на початок дня дати сплати авансу. У разі здійснення авансових платежів в іноземній валюті постачальникові частинами та одержання частинами від постачальника немонетарних активів (робіт, послуг) вартість одержаних активів (робіт, послуг) визнається за сумою авансових платежів із застосуванням валютних курсів, виходячи з послідовності здійснення авансових платежів.

У відповідності до п 185.1 ПКУ до складу об'єкта оподаткування податком на додану вартість включаються операції з ввезення (імпорту) товарів.

Датою виникнення податкових зобов'язань у разі ввезення товарів на митну територію України є дата подання митної декларації для митного оформлення.

У випадках, передбачених статтею 191 цього Кодексу, дата виникнення податкових зобов'язань визначається з урахуванням положень статті 191 цього Кодексу.

Датою виникнення податкових зобов'язань за операціями з постачання послуг нерезидентами, місцем надання яких є митна територія України, є дата списання коштів з банківського рахунка платника податку в оплату послуг або дата оформлення документа, що засвідчує факт постачання послуг нерезидентом, залежно від того, яка з подій відбулася раніше.

Для операцій із ввезення на митну територію України товарів датою віднесення сум податку до **податкового кредиту є дата сплати податку за податковими зобов'язаннями** згідно з пунктом 187.8 ПКУ, а для операцій з постачання послуг нерезидентом на митній території України - дата складення платником податкової накладної за такими операціями, за умови реєстрації такої податкової накладної в Єдиному реєстрі податкових накладних.

Базою оподаткування для товарів, що ввозяться на митну територію України, є договірна (контрактна) вартість, але не нижче митної вартості цих товарів, визначеної відповідно до розділу III Митного кодексу України, з урахуванням мита та акцизного податку, що підлягають сплаті і включаються до ціни товарів.

При визначенні бази оподаткування для товарів, що ввозяться на митну територію України, перерахунок іноземної валюти у валюту України здійснюється за курсом валюти, визначеним відповідно до статті 39-1 ПКУ.

Для послуг, які постачаються нерезидентами на митній території України, базою оподаткування є договірна (контрактна) вартість таких послуг з урахуванням податків та зборів, за винятком податку на додану вартість, що включаються до ціни постачання відповідно до законодавства. Визначена вартість перераховується в національну валюту за валютним (обмінним) курсом Національного банку України на дату виникнення податкових зобов'язань. У разі отримання послуг від нерезидентів без їх оплати база оподаткування визначається, виходячи із звичайних цін на такі послуги без урахування податку.

Особливості оподаткування операцій з ввезення на митну територію України товарів у міжнародних поштових та експрес-відправленнях, у несупроводжуваному багажі.

У разі ввезення на митну територію України товарів у міжнародних поштових та експрес-відправленнях, у несупроводжуваному багажі базою

оподаткування є їх митна вартість (для юридичних осіб або фізичних осіб - підприємців) або фактурна вартість (для фізичних осіб), визначені відповідно до Митного кодексу України, з урахуванням мита та акцизного податку, що підлягають сплаті.

Датою виникнення податкових зобов'язань у разі ввезення на митну територію України товарів у міжнародних поштових та експрес-відправленнях, у несупроводжуваному багажі є дата подання контролюючому органу митної декларації або документа, який відповідно до законодавства замінює митну декларацію.

Особливості визначення бази оподаткування для товарів, що ввозяться на митну територію України фізичними особами у ручній поклажі та/або у супроводжуваному багажі.

У разі ввезення на митну територію України фізичними особами у ручній поклажі та/або у супроводжуваному багажі товарів (крім підакцизних товарів та особистих речей), сумарна фактурна вартість яких перевищує еквівалент 1000 євро, через пункти пропуску через державний кордон України, відкриті для повітряного сполучення, базою оподаткування є частина їх сумарної фактурної вартості, що перевищує еквівалент 1000 євро, з урахуванням мита, що підлягає сплаті.

У разі ввезення на митну територію України фізичними особами у ручній поклажі та/або у супроводжуваному багажі товарів (крім підакцизних товарів та особистих речей), сумарна фактурна вартість яких перевищує еквівалент 500 євро, через інші, ніж відкриті для повітряного сполучення, пункти пропуску через державний кордон України базою оподаткування є частина їх сумарної фактурної вартості, що перевищує еквівалент 500 євро, з урахуванням мита, що підлягає сплаті.

У разі ввезення на митну територію України у ручній поклажі та/або у супроводжуваному багажі товарів (крім підакцизних товарів та особистих речей), сумарна фактурна вартість яких не перевищує еквівалент 500 євро та сумарна вага яких не перевищує 50 кг, через інші, ніж відкриті для повітряного сполучення, пункти пропуску через державний кордон України фізичною особою, яка була відсутня в Україні менше ніж 24 години або яка в'їжджає в Україну частіше одного разу протягом 72 годин, базою оподаткування є частина сумарної фактурної вартості таких товарів, що перевищує еквівалент 50 євро, з урахуванням мита, що підлягає сплаті.

У разі ввезення на митну територію України фізичними особами у ручній поклажі та/або у супроводжуваному багажі товарів (крім підакцизних товарів та особистих речей) через інші, ніж відкриті для повітряного сполучення, пункти пропуску через державний кордон України, сумарна вага яких перевищує 50 кг, базою оподаткування є сумарна фактурна вартість товарів, обчислена пропорційно до ваги, що перевищує 50 кг, з урахуванням мита, що підлягає сплаті.

Оподаткування господарських операцій

Приклад проводок з обліку експорту за валюту

Господарська операція	Дебет	Кредит	Сума
Нерезидент здійснив попередню оплату			
Отримано від нерезидента попередню оплату за товар у сумі 1000 доларів (курс на дату отримання — 28 грн/дол)	312	681	28000
Відвантажено товар на 1000 доларів, курс НБУ на дату відвантаження 28,50 грн/дол.	681	702	28000
Відображено податкові зобов'язання з ПДВ	702	641	0
Дохід списано на фінансовий результат	702	791	28000
Списано вартість товару	902	281	16000
Витрати закрито на фінансовий результат	791	902	16000
Перша операція — відвантаження товару, оплата в наступному звітному періоді			
Відвантажено товар нерезиденту на суму 1000 дол. Курс НБУ на дату відвантаження 28 грн/дол	362	702	28000
Відображено податкові зобов'язання з ПДВ	702	641	0
Закрито дохід на фінансовий результат	702	791	28000
Списано собівартість реалізованого товару	902	281	16000
Собівартість реалізованого товару списана на фінансовий результат	791	902	16000
Отримано оплату 1000 доларів. Курс НБУ 27 грн/дол.	312	362	27000
Відображено курсову різницю на дату отримання валюти.	945	362	1000
Витрати закрито на фінансовий результат	791	945	1000

Приклад проводок з обліку імпорту за валюту

Господарська операція	Дебет	Кредит	Сума
1. Перша операція отримання товару			
Отримано товар від нерезидента на 1000 доларів (відображається за курсом НБУ на дату отримання — 28 грн за 1 дол.)	281	632	28000
Нараховано мито та митні збори, сума умовна	281	685	2000
Перераховано мито і митні збори	685	311	2000
Нараховано імпортний ПДВ $(28000+2000)*0,2$	643	641	6000
Сплачено імпортний ПДВ	641	311	6000
Відображено податковий кредит	641	643	6000
Перераховано нерезиденту за товар (курс на дату перерахування — 27 грн за 1 дол.)	632	312	27000
Відображено курсову різницю на дату перерахування	632	714	1000
Списано курсову різницю	714	791	1000

Оподаткування господарських операцій

Господарська операція	Дебет	Кредит	Сума
2. Перша операція сплата авансу			
Сплачено аванс нерезиденту 1000 дол по курсу 28 грн/дол	371	312	28000
Отримано товар на 1000 дол, курс 28,50	281	371	28000
Нараховано мито та митні збори, сума умовна	281	685	2000
Перераховано мито і митні збори	685	311	2000
Нараховано імпорнтний ПДВ	643	641	6000
Сплачено імпорнтний ПДВ	641	311	6000
Відображено податковий кредит	641	643	6000

6.5 Задачі для розв'язання

Задача 1. Підприємство платник ПДВ та податку на прибуток купило товарів у іншого аналогічного підприємства на суму 90 тис. грн з ПДВ. 15 червня ці товари були експортовані іноземному покупцеві за вартістю 7000 доларів США. Курс НБУ на 15.06 складав 28,0 грн за долар США.

Курс НБУ на 30 червня становив 28,5 грн за долар США.

У липні отримано всю суму від покупця. Курс НБУ на дату отримання валюти складав 27,9 грн за долар США.

Необхідно пояснити податкові наслідки таких операцій та зробити можливі бухгалтерські проведення.

Задача 2. Підприємство платник ПДВ та податку на прибуток купило товарів у іншого аналогічного підприємства на суму 190 тис. грн з ПДВ. 15 червня було отримано передоплату від іноземного покупця цих товарів на суму 9 тис. доларів США. Курс НБУ на 15 червня складав 28,0 грн за долар США. 28 червня товари були експортовані у повному обсязі. Курс НБУ на дату поставки товарів складав 28,8 грн за долар США.

Необхідно пояснити податкові наслідки таких операцій та зробити можливі бухгалтерські проведення.

Задача 3. Підприємство платник ПДВ та податку на прибуток купило товарів у іншого аналогічного підприємства на суму 66 тис. грн з ПДВ. 12 червня було отримано передоплату від іноземного покупця в сумі 2 тис. доларів США. Курс НБУ на 12 червня складав 27,9 грн за долар США.

20 червня відвантажено товарів іноземному покупцю на суму 4 тис. доларів США. Курс НБУ на дату поставки товарів складав 28,5 грн за долар.

Курс НБУ на 30 червня складав 28,8 грн за долар США.

5 липня отримано 2 тис. доларів США в якості остаточного розрахунку. Курс НБУ на 5 липня складав 28,1 грн за долар США.

Необхідно пояснити податкові наслідки таких операцій та зробити можливі бухгалтерські проведення.

Задача 4. Підприємство платник ПДВ та податку на прибуток купило товарів у іншого аналогічного підприємства на суму 86 тис. грн з ПДВ. 12 червня було отримано передоплату від іноземного покупця в сумі 3 тис. доларів США. Курс НБУ на 12 червня складав 27,9 грн за долар США.

20 червня відвантажено товарів іноземному покупцю на суму 5 тис. доларів США. Курс НБУ на дату поставки товарів складав 27,5 грн за долар.

Курс НБУ на 30 червня складав 27,8 грн за долар США.

5 липня отримано 2 тис. доларів США в якості остаточного розрахунку. Курс НБУ на 5 липня складав 27,6 грн за долар США.

Необхідно пояснити податкові наслідки таких операцій та зробити можливі бухгалтерські проведення.

Задача 5. Підприємство платник ПДВ та податку на прибуток 25 червня отримало від іноземного постачальника товарів на суму 7000 доларів США. Курс НБУ на дату отримання товарів становив 28,05 грн за долар США.

Умовно взято, що під час митного оформлення було сплачено мита та митних зборів у розмірі 5% від вартості товарів та імпорتنий ПДВ.

Курс НБУ на 30 червня складав 28,02 грн за долар США.

Заборгованість перед постачальником у повному обсязі була погашена 5 липня. Курс НБУ на 5 липня складав 28,05 грн за долар США.

Необхідно пояснити податкові наслідки таких операцій та зробити можливі бухгалтерські проведення.

Задача 6. Підприємство платник ПДВ та податку на прибуток 10 червня перерахував передоплату іноземному постачальнику у суму 10 тис. доларів США. Курс НБУ на дату перерахування валюти становив 28,05 грн за долар США.

29 червня товар було отримано у повному обсязі. Курс НБУ на дату отримання товару складав 28,00 грн за долар.

Умовно взято, що під час митного оформлення було сплачено мита та митних зборів у розмірі 5% від вартості товарів та імпорتنий ПДВ.

Курс НБУ на 30 червня становив 28,3 грн за долар США.

10 липня товари були продані на території України за 396000 грн. з ПДВ.

Необхідно пояснити податкові наслідки таких операцій та зробити можливі бухгалтерські проведення.

Задача 7. Підприємство платник ПДВ та податку на прибуток 10 червня перерахував передоплату іноземному постачальнику у суму 7 тис. доларів США. Курс НБУ на дату передоплати становив 28,05 грн за долар США. При цьому, валюта була придбана 7 червня за курсом 28,00 грн за долар США.

12 червня отримано товарів від іноземного постачальника на суму 11 тис. доларів США. Курс НБУ на 12 червня становив 28,1 грн за долар США.

Умовно взято, що під час митного оформлення було сплачено мита та митних зборів у розмірі 5% від вартості товарів та імпорتنий ПДВ.

Курс НБУ на 30 червня складав 27,7 грн за долар США.

10 липня залишок заборгованості було погашено. Курс НБУ на 10 липня становив 28,5 грн за долар США.

15 липня товари були реалізовані по передоплаті підприємству з України на суму 400 тис. грн.

Необхідно пояснити податкові наслідки таких операцій та зробити можливі бухгалтерські проведення.

Задача 7. Підприємство платник ПДВ та податку на прибуток 10 червня перерахував передоплату іноземному постачальнику у суму 5 тис. доларів США. Курс НБУ на дату передоплати становив 28,05 грн за долар США. При цьому, валюта була придбана 7 червня за курсом 28,15 грн за долар США.

15 червня отримано товарів від іноземного постачальника на суму 8 тис. доларів США. Курс НБУ на 15 червня складав 27,7 грн за долар США.

Умовно взято, що під час митного оформлення було сплачено мита та митних зборів у розмірі 5% від вартості товарів та імпорتنий ПДВ.

Станом на 30 червня курс НБУ становив 28,08 грн за долар США.

6 липня отримано другу поставку товарів на суму 2 тис. доларів США. Курс НБУ на 6 липня складав 28,03 грн за долар США. Умовно взято, що під час митного оформлення було сплачено мита та митних зборів у розмірі 5% від вартості товарів та імпорتنий ПДВ.

17 липня було перераховано іноземному постачальнику залишок непогашеного зобов'язання у розмірі 5 тис. доларів США, які були куплені цього ж дня. Курс НБУ на 17 липня становив 28,5 грн за долар США.

В кінці липня товар було продано в Україні за вартістю 360 тис. грн.

Задача 8. Підприємство платник ПДВ та податку на прибуток 10 червня перерахував передоплату іноземному постачальнику у суму 15 тис. доларів США. Курс НБУ на дату передоплати становив 28,05 грн за долар США. При цьому, валюта була придбана 7 червня за курсом 28,15 грн за долар США.

15 червня отримано товарів від іноземного постачальника на суму 8 тис. доларів США. Курс НБУ на 15 червня складав 28,7 грн за долар США.

Умовно взято, що під час митного оформлення було сплачено мита та митних зборів у розмірі 5% від вартості товарів та імпорتنий ПДВ.

29 червня отримано другу поставку товарів на суму 8 тис. доларів США. Курс НБУ на 29 червня складав 28,03 грн за долар США. Умовно взято, що під час митного оформлення було сплачено мита та митних зборів у розмірі 5% від вартості товарів та імпорتنий ПДВ.

Станом на 30 червня курс НБУ становив 28,08 грн за долар США.

17 липня було перераховано іноземному постачальнику залишок непогашеного зобов'язання у розмірі 1 тис. доларів США, які були куплені цього ж дня. Курс НБУ на 17 липня становив 28,5 грн за долар США.

В кінці липня товар було продано в Україні за вартістю 560 тис. грн.

6.6 Тести

1. Митний режим, відповідно до якого українські товари випускаються для вільного обігу за межами митної території України без зобов'язань щодо їх зворотного ввезення:

- а) імпорт;
- б) експорт;**
- в) реімпорт;
- г) реекспорт.

2. Митний режим, відповідно до якого товари, що були вивезені або оформлені для вивезення за межі митної території України, випускаються у вільний обіг на митній території України зі звільненням від сплати митних платежів, встановлених законами України на імпорт цих товарів, та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності:

- а) імпорт;
- б) експорт;
- в) реімпорт;
- г) реекспорт.

3. Операції в іноземній валюті під час первісного визнання відображаються у валюті звітності шляхом перерахунку суми в іноземній валюті із застосуванням валютного курсу на:

- а) початок дня, дати здійснення операції;
- б) кінець дня, дати здійснення операції

4. Підприємство отримало передплату від нерезидента у сумі 1000 дол. (курс НБУ– 25 грн./дол.). Наступного дня підприємство експортувало товар на суму 1000 дол. (курс НБУ на– 26 грн./дол.).

Визначити дату виникнення доходу та його суму:

- а) дата передоплати $D = 25\ 000$ грн.; (1000 дол.*25)
- б) дата передоплати $D = 26\ 000$ грн. ; (1000 дол.*26)
- в) дата отримання товару $D = 25\ 000$ грн. ; (1000 дол.*25)
- г) дата отримання товару $D = 26\ 000$ грн. . (1000 дол.*26)

5. Підприємство В 13.06 отримало аванс від нерезидента 1000 дол. (курс НБУ на 13.06 – 25 грн./дол.). 16.06 підприємство відвантажило товар на експорт на суму 11 000 дол. (курс НБУ на 16.06 – 26 грн./дол.). 23.06 підприємство В отримало решту оплати на суму 10000 дол. (курс НБУ на 23.06 – 27 грн./дол.). Визначити дату виникнення доходу та його суму:

- а) 16.06 Д = 25 000 грн.; (1000 дол.*25)
          Д = 260 000 грн.; (10000 дол.*26)
- б) 16.06 Д = 286 000 грн.; (11000 дол.*26)
- в) 13.06 Д = 25 000 грн.; (1000 дол.*25)
      23.06 Д = 270 000 грн.; (10000 дол.*27)
- г) 13.06 Д = 25 000 грн.; (1000 дол.*25)
      23.06 Д = 260 000 грн.; (10000 дол.*26)

6. Підприємство С 11.07 придбало в Україні товари на експорт за 36 000 грн. з ПДВ. Товари були експортовані 15.07 за 2 000 дол. (курс НБУ на 15.07 – 25 грн./дол.). На 30.07 курс НБУ становив 26 грн./дол. 15.08 покупець перерахував 2 000 дол. в оплату товару (курс НБУ на 15.08 – 27 грн./дол.). Визначити суму податкового зобов'язання і податкового кредиту з ПДВ та місяць, у якому вони будуть відображені в декларації з ПДВ:

- а) ПК = 6 000 грн. – липень
   ПЗ = 10 000 грн. – серпень; (2000*25*0,2)
- б) ПК = 6 000 грн. – липень
   ПЗ = 0 грн. – липень;
- в) ПК = 6 000 грн. – серпень
   ПЗ = 0 грн. – серпень;
- д) ПК = 6 000 грн. – серпень
   ПЗ = 10000 грн. – серпень.

7. 15 березня підприємство ввезло на митну територію України сировину, яка буде використовуватись для виробництва, митна вартість якої становила 2000 дол. (50000 грн.). Під час розмитнення було сплачено ПДВ в сумі 10000 грн. Сплачений під час розмитнення ПДВ буде включено до складу податкового кредиту:

- а) у березні,
- б) у квітні,
- в) підприємство не буде мати права на податковий кредит,
- г) сплачений ПДВ буде включений до складу витрат.

7. Оподаткування та відображення в обліку лізингових операцій.

7.1 Питання для обговорення

1. Визначення та класифікація орендних операцій відповідно до національних стандартів бухгалтерського обліку.
2. Визначення та класифікація орендних операцій відповідно до міжнародних стандартів фінансової звітності для орендаря.
3. Визначення та класифікація орендних операцій відповідно до вимог ПКУ.
4. Оподаткування операцій операційної оренди та їх відображення в обліку орендаря та орендодавця.
5. Оподаткування операцій фінансової оренди та їх відображення в обліку орендаря та орендодавця.

7.2 Питання для самоконтролю

1. Розкрийте сутність поняття лізингова операція.
2. Розкрийте сутність поняття оперативний лізинг.
3. Розкрийте сутність поняття фінансовий лізинг.
4. Наведіть критерії визнання оренди фінансовою відповідно до П(с)БО та ПКУ.
5. В чому особливість обліку орендних операцій у орендаря за міжнародними стандартами фінансової звітності?
6. Чи мають право сторони договору під час укладення договору (правочину) визначити таку операцію як оперативний лізинг без права подальшої зміни статусу такої операції до закінчення дії відповідного договору?
7. Розкрийте сутність поняття актив з права користування.
8. Наведіть податкові наслідки отримання (передачі) активів у операційну оренду для орендаря (орендодавця).
9. Наведіть податкові наслідки отримання (передачі) активів у фінансову оренду для орендаря (орендодавця).
10. Хто нараховує амортизацію на актив за угодою про операційну оренду згідно П(с)БО та МСФЗ?
11. Особливості оподаткування орендних операцій в орендаря.
12. Особливості оподаткування орендних операцій в орендодавця.

7.3 Темы рефератів

1. Спільне та відмінне в обліку орендних операцій за П(с)БО та МСФЗ для орендаря.

2. Спільне та відмінне в обліку орендних операцій за П(с)БО та МСФЗ для орендодавця.

3. Сутність, визнання та окремі аспекти обліку активів з права користування.

4. Податкові наслідки визнання активів з права користування.

5. Первісна та подальша оцінка активів з права користування та особливості обліку.

7.4 Необхідні теоретичні відомості

Визначення та класифікація орендних операцій на підставі ПКУ.

Лізингова (орендна) операція - господарська операція (крім операцій з фрахтування (чартеру) морських суден та інших транспортних засобів) фізичної чи юридичної особи (орендодавця), що передбачає надання основних засобів у користування іншим фізичним чи юридичним особам (орендарям) за плату та на визначений строк.

Лізингові (орендні) операції здійснюються у вигляді оперативного лізингу (оренди), фінансового лізингу (оренди), зворотного лізингу (оренди), оренди житла з викупом, оренди земельних ділянок та оренди будівель, у тому числі житлових приміщень.

Лізингові операції поділяються на:

а) оперативний лізинг (оренда) - господарська операція фізичної або юридичної особи, що передбачає передачу орендарю основного фонду, придбаного або виготовленого орендодавцем, на умовах інших, ніж ті, що передбачаються фінансовим лізингом (орендою);

б) фінансовий лізинг (оренда) - господарська операція, що здійснюється фізичною або юридичною особою і передбачає передачу орендарю майна, яке є основним засобом згідно з цим Кодексом і придбане або виготовлене орендодавцем, а також усіх ризиків та винагород, пов'язаних з правом користування та володіння об'єктом лізингу.

Лізинг (оренда) вважається фінансовим, якщо лізинговий (орендний) договір містить одну з таких умов:

об'єкт лізингу передається на строк, протягом якого амортизується не менш як 75 відсотків його первісної вартості, а орендар зобов'язаний на підставі лізингового договору та протягом строку його дії придбати об'єкт лізингу з наступним переходом права власності від орендодавця до орендаря за ціною, визначеною у такому лізинговому договорі;

балансова (залишкова) вартість об'єкта лізингу на момент закінчення дії лізингового договору, передбаченого таким договором, становить не більш як 25 відсотків первісної вартості ціни такого об'єкта лізингу, що діє на початок строку дії лізингового договору;

сума лізингових (орендних) платежів з початку строку оренди дорівнює первісній вартості об'єкта лізингу або перевищує її;

майно, що передається у фінансовий лізинг, виготовлене за замовленням лізингоотримувача (орендаря) та після закінчення дії лізингового договору не може бути використаним іншими особами, крім лізингоотримувача (орендаря), виходячи з його технологічних та якісних характеристик.

Під терміном "строк фінансового лізингу" слід розуміти передбачений лізинговим договором строк, який розпочинається з дати передання ризиків, пов'язаних із зберіганням або використанням майна, чи права на отримання будь-яких вигод чи винагород, пов'язаних з його використанням, або будь-яких інших прав, що слідують з прав на володіння, користування або розпоряджання таким майном, лізингоотримувачу (орендарю) та закінчується строком закінчення дії лізингового договору, включаючи будь-який період, протягом якого лізингоотримувач має право прийняти одноосібне рішення про продовження строку лізингу згідно з умовами договору.

Незалежно від того, регулюється господарська операція нормами цього підпункту чи ні, сторони договору мають право під час укладення договору (правочину) визначити таку операцію як оперативний лізинг без права подальшої зміни статусу такої операції до закінчення дії відповідного договору;

Визначення та класифікація оренди згідно вимог П(с)БО 14 "Оренда".

Оренда - угода, за якою орендар набуває права користування необоротним активом за плату протягом погодженого з орендодавцем строку.

Операційна оренда - оренда інша, ніж фінансова.

Фінансова оренда - оренда, що передбачає передачу орендарю всіх ризиків та вигод, пов'язаних з правом користування та володіння активом. Оренда вважається фінансовою за наявності хоча б однієї з наведених нижче ознак:

1) орендар набуває права власності на орендований актив після закінчення строку оренди;

2) орендар має можливість та намір придбати об'єкт оренди за ціною, нижчою за його справедливую вартість на дату придбання;

3) строк оренди становить більшу частину строку корисного використання (експлуатації) об'єкта оренди;

4) теперішня вартість мінімальних орендних платежів з початку строку оренди дорівнює або перевищує справедливую вартість об'єкта оренди;

5) орендований актив має особливий характер, що дає змогу лише орендареві використовувати його без витрат на його модернізацію, модифікацію, дообладнання;

6) орендар може продовжити оренду активу за плату, значно нижчу за ринкову орендну плату;

7) оренда може бути припинена орендарем, який відшкодовує орендодавцю його втрати від припинення оренди;

8) доходи або втрати від змін справедливої вартості об'єкта оренди на кінець терміну оренди належать орендарю.

Водночас МСФЗ 16 «Оренда» передбачає інший спосіб відображення в обліку операційної оренди, зокрема визнання її на балансі орендаря у групі з назвою «Актив з права користування».

Орендар може вирішити не застосовувати вимоги щодо визнання активів з права користування до: «а) короткострокової оренди; та б) оренди, за якою базовий актив є малоцінним. Якщо орендар вирішує не застосовувати такі вимоги, то орендар визнає орендні платежі, пов'язані з такою орендою, як витрати на прямолінійній основі протягом строку оренди або на іншій систематичній основі. Орендар застосовує іншу систематичну основу, якщо така основа більше відображає модель отримання вигоди орендарем».

В інших випадках «на дату початку оренди орендар визнає актив з права користування та орендне зобов'язання».

На дату початку оренди орендар оцінює актив з права користування за собівартістю. Собівартість активу з права користування складається з: а) суми первісної оцінки орендного зобов'язання; б) будь-яких орендних платежів, здійснених на, або до дати початку оренди, за вирахуванням отриманих стимулів до оренди; в) будь-які первісні прямі витрати, понесені орендарем; та г) оцінку витрат, які будуть понесені орендарем у процесі демонтажу та переміщення базового активу, відновлення місця, на якому він розташований, або відновлення базового активу до стану, що вимагається умовами оренди, окрім випадків, коли такі витрати здійснюються з метою виробництва запасів.

На дату початку оренди орендар оцінює орендне зобов'язання за теперішньою вартістю орендних платежів, не сплачених на таку дату. Орендні платежі слід дисконтувати, застосовуючи припустиму ставку відсотка в оренді, якщо таку ставку можна легко визначити. Якщо таку ставку не можна легко визначити, то орендар застосовує ставку додаткових запозичень орендаря.

Крім цього, «орендар або подає у звіті про фінансовий стан, або розкриває у примітках: а) активи з права користування окремо від інших активів. Якщо орендар не подає активи з права користування окремо у звіті про фінансовий стан, то він: (i) включає активи з права користування у той самий рядок, у якому відповідні базові активи подавалися б, якби вони були власністю орендаря; та (ii) розкриває інформацію про те, у які рядки звіту про фінансовий стан включені такі активи з права користування. б) орендне зобов'язання окремо від інших зобов'язань. Якщо орендар не подає орендне зобов'язання окремо у звіті про фінансовий стан, то він розкриває інформацію про те, у які рядки звіту про фінансовий стан включені такі зобов'язання».

Відповідно, суб'єктам господарювання які зобов'язані згідно законодавства України або добровільно перейшли на застосування МСФЗ,

необхідно внести значні зміни у власну облікову політику щодо визначення умов за яких оренда буде визнаватись у активах з правом користування, питання щодо їх первісної та подальшої оцінки, порядку нарахування амортизації тощо. У робочому плані рахунків суб'єкту господарювання необхідно виділити окремі субрахунки, для обліку активів з права користування, на рахунках обліку аналогічних базових активів. Також, необхідно визначитись з порядком відображення таких активів у фінансовій звітності, зокрема у Звіті про фінансовий стан та примітках до річної фінансової звітності.

Оподаткування операцій операційної оренди та їх відображення в обліку орендаря та орендодавця.

Податкові наслідки операцій оперативної оренди:

1. Операції передачі об'єкта оренди в користування

Передача майна в оперативну оренду не передбачає передачу права власності від орендодавця до орендаря, тому не виникає обставин, за якими така операція могла б кваліфікуватись як операція продажу або поставки. Тому Д, В, ПЗ, ПК не виникають ні у орендаря, ні у орендодавця.

Після передачі об'єкта він залишається в складі основних засобів орендодавця і обліковується на позабалансовому рахунку у орендаря (або на балансі у групі активів з права користування, якщо облік ведуть за МСФЗ).

2. Операції, пов'язані з використанням об'єкта оренди

2.1 Нарахування амортизації

Амортизація нараховується лише орендодавцем. Орендар амортизації не нараховує (крім випадку якщо такий актив обліковується в активах з права користування згідно МСФЗ, тоді амортизація нараховується).

2.2 Поточні експлуатаційні витрати

До експлуатаційних витрат можуть належати витрати на опалення, електроенергію, газо- та водопостачання, телефон, охорона, комунальні витрати тощо.

В тому випадку, коли розрахунки з постачальниками здійснює орендодавець, то витрати на відповідні послуги включаються до витрат орендодавця.

У випадку, коли розрахунки з постачальниками здійснює безпосередньо орендар, то вони включаються до складу витрат орендаря.

2.3 Орендні платежі

Орендна плата, яку сплачує орендар орендодавцю, кваліфікується як операція продажу (поставки) послуг.

При цьому доходи орендодавця та витрати у орендаря визначаються за правилами. А саме: орендодавець збільшує суму доходів, а орендар збільшує суму витрат на суму нарахованого лізингового платежу за наслідками податкового періоду, в якому здійснюється таке нарахування. Крім того

важливо враховувати те, що витрати у орендаря виникають лише, якщо об'єкт оренди використовується у господарській діяльності.

Визначення дати виникнення податкових зобов'язань (ПЗ) орендодавця та податкового кредиту (ПК) орендаря визначається наступним чином.

Датою виникнення податкових зобов'язань з поставки послуг оренди вважається дата, яка припадає на податковий період, протягом якого відбувається будь-яка з подій, що сталася раніше:

або дата зарахування коштів від орендаря на банківський рахунок орендодавця як оплата оренди;

або дата оформлення документа, що засвідчує факт надання орендних послуг орендодавцем.

Датою виникнення права орендаря на податковий кредит вважається дата здійснення першої з подій:

або дата списання коштів з банківського рахунку орендаря в оплату оренди;

або дата отримання податкової накладної, що засвідчує факт отримання орендарем орендних послуг.

2.4 Витрати на поліпшення

Витрати на поліпшення можуть здійснюватися як орендарем, так і орендодавцем.

Орендар протягом дії договору оренди може здійснювати витрати, пов'язані з поліпшенням об'єкта оренди. В тому випадку, коли договір оперативної оренди зобов'язує або дозволяє орендарю здійснювати поліпшення об'єкта оренди, витрат включаться орендарем до балансової вартості відповідної групи основних фондів, якщо у орендаря існують відповідні основні фонди, або включаться до балансової вартості створеної орендарем відповідної групи основних фондів, якщо у орендаря вона відсутня.

По закінченню договору оренди витрати на ремонт в подальшому амортизуються в орендаря, а орендодавець не збільшує вартість відповідної групи основних засобів.

Якщо такі витрати здійснює орендодавець, то збільшує балансову вартість відповідної групи у встановленому порядку та в подальшому амортизується.

3. Повернення об'єкта оренди

Ніяких податкових наслідків ні в орендодавця, ні в орендаря не виникає.

Облік операційної оренди в орендаря та орендодавця.

Об'єкт операційної оренди за ПСБО відображається орендарем на позабалансовому рахунку бухгалтерського обліку за вартістю, указаною в угоді про оренду, за МСФЗ на позабалансі або на балансі у складі активів з права користування.

Затрати орендаря на поліпшення об'єкта операційної оренди (модернізація, модифікація, добудова, дообладнання, реконструкція тощо), що призводять до збільшення майбутніх економічних вигод, які первісно очікувалися від його використання, відображаються орендарем як капітальні інвестиції у створення (будівництво) інших необоротних матеріальних активів.

Належна за користування об'єктом операційної оренди плата визнається витратами згідно з Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 16 "Витрати" на прямолінійній основі протягом строку оренди або з урахуванням способу одержання економічних вигод, пов'язаних із використанням об'єкта операційної оренди. На суму заохочення орендаря щодо продовження або укладення нової орендної угоди зменшуються протягом строку оренди його витрати з орендної плати.

Вартість і нарахування амортизації об'єкта операційної оренди відображається орендодавцем на рахунках бухгалтерського обліку класу 1 "Необоротні активи".

Дохід від операційної оренди (крім доходу від оренди об'єктів інвестиційної нерухомості) визнається іншим операційним доходом відповідного звітного періоду на прямолінійній основі протягом строку оренди або з урахуванням способу одержання економічних вигод, пов'язаних з використанням об'єкта операційної оренди. На суму заохочення орендаря щодо продовження або укладення нової орендної угоди орендодавцем зменшуються протягом строку оренди доходи від орендної плати.

Витрати орендодавця з укладення угоди про операційну оренду (юридичні послуги, комісійні винагороди) визнаються іншими операційними витратами того звітного періоду, у якому вони мали місце.

Втрати від зменшення корисності об'єктів операційної оренди визнаються орендодавцем у порядку, передбаченому Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 7 "Основні засоби".

У разі, коли договір операційної оренди зобов'язує, або дозволяє орендарю здійснювати поліпшення об'єктів операційної оренди, орендар для податкових цілей може збільшити (створити) балансову вартість відповідної групи основних засобів на вартість фактичних поліпшень з подальшою амортизацією. Проводки, пов'язані з поліпшенням основних засобів в операційній оренді в орендаря наведені в табл.

Основні типові проводки пов'язані з операційною орендою майна наведено в табл., де згідно договору оренди орендна плата складає 2 тис. грн в місяць, амортизаційні відрахування — 1 тис. грн місяць.

Оподаткування господарських операцій

Таблиця

Бухгалтерські проводки пов'язані з операційною орендою

Господарська операція	Дебет	Кредит	Сума
У орендодавця			
Нараховано знос за переданим в операційну оренду об'єктом необоротних матеріальних активів	23х	831	1000
	831	131	1000
Відображено дохід від оренди	361	713	2400
Відображено суму ПДВ до сплати в бюджет	713	641	400
Фінансовий результат	713	793	2000
Списано собівартість послуги з оренди	903	23	1000
Собівартість послуги з оренди списано на фінансовий результат	793	903	1000
У орендаря за П(С)БО			
Відображено вартість основних засобів, прийнятих в операційну оренду	01		
Відображено витрати за операційною орендою в сумі без ПДВ	23	84	2000
	84	631	2000
Відображення ПДВ	641	631	400
Перераховано заборгованість за майно в операційній оренді	631	311	2400
Повернено орендодавцю майно після закінчення строку його оренди		01	
У орендаря за МСФЗ			
Відображено вартість основних засобів, прийнятих в операційну оренду	10х	685х	100000
	23	131	100
	685	311	10000

Оподаткування операцій фінансової оренди та їх відображення в обліку орендаря та орендодавця.

З метою оподаткування передача майна у фінансову оренду прирівнюється до операції продажу (поставки).

Податкові наслідки операцій фінансової оренди:

1. Передача об'єкта від орендодавця до орендаря.

У фінансовий лізинг може передаватись майно спеціально придбане орендодавцем для передачі або таке, що раніше знаходилось у складі основних засобів орендодавця:

1) якщо в оренду передається майно, спеціально придбане (раніше не було в експлуатації), то орендодавець збільшує Д на вартість переданого майна, а до складу В включає витрати на придбання такого майна;

2) якщо передається майно, яке раніше було в експлуатації, то доходи або витрати визначаються за правилами продажу основних засобів. Дохід визначається без урахування відсотків або комісії, нарахованих на вартість об'єкта фінансового лізингу у відповідності до договору.

Орендар включає об'єкт фінансового лізингу до відповідної групи власних основних засобів і амортизує за нормами податкового законодавства.

Також при передачі у користування об'єкта фінансового лізингу у орендодавця виникають податкові зобов'язання з ПДВ, а в орендаря – податковий кредит з вартості об'єкта, визначеної договором.

2. Операції, пов'язані з використанням об'єкта оренди:

2.1 Нарахування амортизації

У податковому обліку, як і в бухгалтерському, отримані у фінансовий лізинг основні засоби амортизуються орендарем по аналогії з власними ОЗ.

2.2 Поточні експлуатаційні витрати:

Всі витрати, пов'язані з експлуатацією орендованого об'єкта, включаються до складу витрат орендаря. Він також має право на податковий кредит з ПДВ.

2.3 Орендні платежі:

Лізинговий платіж за договором фінансового лізингу, як-правило, складається з наступних елементів:

- 1) компенсація вартості об'єкта оренди;
- 2) відсотки, комісійна винагорода, витрати на страхування та інше.

В частині компенсації вартості об'єкта лізингу орендодавець мав доходи в момент передачі об'єкта в користування, а орендар буде зменшувати оподатковуваний прибуток шляхом нарахування амортизації на вартість об'єкта оренди. Таким чином, при нарахуванні лізингового платежу орендодавець збільшує доходи, а орендар – витрати лише на таку суму лізингового платежу, яка дорівнює сумі відсотків та комісії без врахування вартості компенсації об'єкта лізингу.

Не є об'єктом оподаткування ПДВ операції з нарахування та сплати відсотків або комісії у складі орендного платежу у межах договору фінансового лізингу відповідно до пп. 196.1.2.

Якщо всі вимоги фінансової оренди виконані, то оформлення передачі права власності не буде мати ніяких податкових наслідків.

3. Повернення об'єкта

В тому випадку, коли після закінчення дії договору фінансового лізингу орендар повертає об'єкт оренди орендодавцю, така операція прирівнюється до зворотнього продажу за звичайною ціною, але не менше первісної вартості такого об'єкта, зменшеної на суму нарахованої амортизації за правилами податкового обліку.

Облік фінансової оренди в орендаря

Орендар відображає в бухгалтерському обліку одержаний у фінансову оренду об'єкт одночасно як актив і зобов'язання за найменшою на початок строку оренди оцінкою: справедливою вартістю активу або теперішньою вартістю суми мінімальних орендних платежів.

Різниця між сумою мінімальних орендних платежів та вартістю об'єкта фінансової оренди, за якою він був відображений у бухгалтерському обліку орендаря на початку строку фінансової оренди, є фінансовими витратами орендаря і відображається у бухгалтерському обліку і звітності лише в сумі, що відноситься до звітного періоду. Розподіл фінансових витрат між звітними періодами протягом строку оренди здійснюється із застосуванням рендної ставки відсотка на залишок зобов'язань на початок звітного періоду.

Якщо в угоді про фінансову оренду не вказана орендна ставка відсотка, то для визначення теперішньої вартості суми мінімальних орендних платежів і розподілу фінансових витрат орендар застосовує ставку відсотка на можливі позики орендаря.

Затрати орендаря на поліпшення об'єкта фінансової оренди (модернізація, модифікація, добудова, дообладнання, реконструкція тощо), що призводять до збільшення майбутніх економічних вигод, які первісно очікувалися від його використання, відображаються як капітальні інвестиції, що включаються до вартості об'єкта фінансової оренди.

Втрати від зменшення корисності об'єктів фінансової оренди визнаються орендарем у порядку, передбаченому Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 7 "Основні засоби".

Амортизація об'єкта фінансової оренди нараховується орендарем протягом періоду очікуваного використання активу.

Періодом очікуваного використання об'єкта фінансової оренди є строк корисного використання (якщо угодою передбачено перехід права власності на актив до орендаря) або коротший з двох періодів - строк оренди або строк корисного використання об'єкта фінансової оренди (якщо переходу права власності на об'єкт фінансової оренди після закінчення строку оренди не передбачено).

Метод нарахування амортизації об'єкта фінансової оренди визначається орендарем відповідно до положень (стандартів) бухгалтерського обліку 7 "Основні засоби" та 8 "Нематеріальні активи".

Облік фінансової оренди в орендодавця

Орендодавець відображає в бухгалтерському обліку наданий у фінансову оренду об'єкт як дебіторську заборгованість орендаря в сумі мінімальних орендних платежів і негарантованої ліквідаційної вартості за вирахуванням фінансового доходу, що підлягає отриманню, з визнанням іншого доходу (доходу від реалізації необоротних активів). Одночасно залишкова вартість об'єкта фінансової оренди виключається з балансу орендодавця з

відображенням у складі інших витрат (собівартості реалізованих необоротних активів).

Різниця між сумою мінімальних орендних платежів і негарантованої ліквідаційної вартості об'єкта фінансової оренди та теперішньою вартістю вказаної суми, що визначена за орендною ставкою відсотка, є фінансовим доходом орендодавця.

Розподіл фінансового доходу між звітними періодами протягом строку оренди здійснюється із застосуванням орендної ставки відсотка на залишок дебіторської заборгованості орендаря на початок звітного періоду.

Актив фінансової оренди, визнаний утримуваним для продажу, відображається орендодавцем відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 27 "Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність".

Розподіл фінансового доходу між звітними періодами протягом строку фінансової оренди переглядається, якщо негарантована ліквідаційна вартість зменшувалася.

Якщо орендодавцем є виробник об'єкта фінансової оренди, то дебіторська заборгованість орендаря відображається як сума визнаного доходу (виручки) від реалізації готової продукції і теперішньої негарантованої ліквідаційної вартості об'єкта фінансової оренди одночасно з визнанням доходу (виручки) від реалізації готової продукції. Дохід виробника від реалізації об'єкта фінансової оренди визнається за найменшою з двох оцінок: справедливою вартістю цього об'єкта або теперішньою вартістю мінімальних орендних платежів, обчисленою за ринковою ставкою відсотка.

Собівартість реалізованого об'єкта фінансової оренди визначається за його балансовою вартістю, зменшеною на теперішню негарантовану ліквідаційну вартість, яка згідно з абзацом першим цього пункту відноситься на збільшення дебіторської заборгованості орендаря.

Різниця між сумою мінімальних орендних платежів і негарантованої ліквідаційної вартості об'єкта фінансової оренди та теперішньою вартістю вказаної суми є фінансовим доходом орендодавця-виробника об'єкта фінансової оренди.

Витрати орендодавця з укладання угоди про фінансову оренду (юридичні послуги, комісійні винагороди) визнаються іншими витратами того звітного періоду, у якому вони мали місце.

Приклад Визначення орендарем суми фінансового доходу та її розподілу між відповідними звітними періодами.

Підприємство-орендодавець уклало угоду про фінансову оренду устаткування з підприємством-орендарем на таких умовах:

Справедлива вартість об'єкта фінансової оренди 164 456 грн;

Строк оренди — 3 роки, починаючи з 2 січня 2017 року;

Орендна ставка відсотка становить 24 % річних;

Оподаткування господарських операцій

Мінімальні орендні платежі одержують один раз на півроку (30 червня і 31 грудня);

Після завершення строку оренди право власності на устаткування переходить орендарю.

Теперішня вартість суми мінімальних орендних (дорівнює справедливій вартості об'єкта) платежів розраховується за формулою:

$$TBA = A \cdot \left[\left(1 - \frac{1}{(1+i)^n} \right) : i \right]$$

$$A = TBA \cdot \left[\left(1 - \frac{1}{(1+0,12)^6} \right) : 0,12 \right] = 164456 \cdot (1 : 4,11141) = 40000 \text{ грн.}$$

Таким чином, мінімальні орендні платежі становлять 240 тис. грн (40 000 · 6).

Фінансовий дохід дорівнює:

$$40\,000 \cdot 6 - 164\,456 = 240\,000 - 164\,456 = 75\,544 \text{ грн.}$$

Розрахунок фінансових доходів у складі орендних платежів наведено в табл.

Розрахунок фінансових доходів у складі орендних платежів

Дата	Орендні платежі			Залишок зобов'язання з оренди на кінець періоду
	Мінімальна сума орендних платежів, що сплачується регулярно (ануїтет)	Фінансові витрати*	За устаткування**	
1	2	3	4	5
2 січня 1	—	—	—	164 456
30 червня 2017	40 000	19 735	20 265	144 191
31 грудня 2017	40 000	17 303	22 697	121 494
30 червня 2018	40 000	14 579	25 421	96 073
31 грудня 2018	40 000	11 529	28 471	67 602
30 червня 2019	40 000	8 112	31 888	35 714
31 грудня 2019	40 000	4286***	35 714	-0-
Разом	240 000	75 544	164 456	x

* Визначається як добуток залишку заборгованості орендаря на попередню дату платежу та орендної ставки відсотка за період (24 % : 2 = 12 %).

** Визначається як різниця між сумою орендного платежу та фінансового доходу.

*** Визначається з урахуванням залишку заборгованості орендаря (40000 – 35 714).

Оподаткування господарських операцій

Бухгалтерські проводки за фінансовою орендою (лізингом) до прикладу наведено в табл.

Бухгалтерські проводки при купівлі та передачі майна в фінансову оренду в орендодавця (умова прикладу)

Господарська операція	Дебет	Кредит	Сума
Перераховано постачальнику аванс	371	311	150 000
Оприбутковано основні засоби, що куплені для передачі у фінансову оренду	286	371	125 000
Відображено податковий кредит	641	371	25 000
Відображено передачу об'єкта у фінансову оренду за найменшою або справедливою, або теперішньою вартістю мінімальних орендних платежів	181	712	164 456
Нараховане зобов'язання з ПДВ	712	641	27 409,33
Відображено фінансовий результат	712	793	137046,67
Списано собівартість основного засобу	943	286	125 000
Собівартість переданого в фінансову оренду основного засобу списано на фінансовий результат	793	943	125 000
30.06.17 р. нараховується платіж за устаткування	361	181	20 265
30.06.17 р. нараховується сума відсотків за передані в фінансову оренду основні засоби	373	732	19 735
30.06.17 р. надходження плати від орендаря за устаткування	311	361	20 265
30.06.17 р. надходження плати від орендаря за нарахованими відсотками	311	373	19 735
31.12.17 р. нараховується платіж за устаткування	361	181	22 697
31.12.17 р. нараховується сума відсотків за передані в фінансову оренду основні засоби	373	732	17 303
31.12.17 р. надходження плати від орендаря за устаткування	311	361	22 697
31.12.17 р. надходження плати від орендаря за нарахованими відсотками	311	373	17 303
30.06.18 р. нараховується платіж за устаткування	361	181	25 421
30.06.18 р. нараховується сума відсотків за передані в фінансову оренду основні засоби	373	732	14 579
30.06.18 р. надходження плати від орендаря за устаткування	311	361	25 421
30.06.18 р. надходження плати від орендаря за нарахованими відсотками	311	373	14 579
31.12.18 р. нараховується платіж за устаткування	361	181	28 471
31.12.18 р. нараховується сума відсотків за передані в фінансову оренду основні засоби	373	732	11 529
31.12.18 р. надходження плати від орендаря за устаткування	311	361	28 471

Оподаткування господарських операцій

31.12.18 р. надходження плати від орендаря за нарахованими відсотками	311	373	11 529
30.06.19 р. нараховується платіж за устаткування	361	181	31 888
30.06.19 р. нараховується сума відсотків за передані в фінансову оренду основні засоби	373	732	8112
30.06.19 р. надходження плати від орендаря за устаткування	311	361	31 888
30.06.19 р. надходження плати від орендаря за нарахованими відсотками	311	373	8112
31.12.19 р. нараховується платіж за устаткування	361	181	35 714
31.12.19 р. нараховується сума відсотків за передані в фінансову оренду основні засоби	373	732	4286
31.12.19 р. надходження плати від орендаря за устаткування	311	361	35 714
31.12.19 р. надходження плати від орендаря за нарахованими відсотками	311	373	4286

Бухгалтерські проводки з фінансової оренди у орендаря

Господарська операція	Дебет	Кредит	Сума
Відображені капітальні інвестиції	152	531	137 046,67
Оприбутковані основні засоби, що отримані у фінансову оренду	10х	152	137 046,67
Відображений податковий кредит	641	531	27 409,33
Відображення поточної заборгованості за довгостроковими зобов'язаннями (перший +другий платіж)	531	611	42 962
30.06.17 р. — нараховується сума плати за устаткування	611	631	20 265
30.06.17р. — перерахована сума плати за устаткування	631	311	20 265
30.06.17 р. — нараховується сума відсотків	952	684	19 735
30.06.17 р. — сплата відсотків	684	311	19 735
30.06.17 р. — відображення поточної заборгованості за довгостроковими зобов'язаннями (третій платіж)	531	611	25 421
31.12.17 р. — нараховується сума плати за устаткування	611	631	22 697
31.12.17р. — перерахована сума плати за устаткування	631	311	22 697
31.12.17 р. — нараховується сума відсотків	952	684	17 303
31.12.17 р. — сплата відсотків	684	311	17 303
31.12.17 р. — відображення поточної заборгованості за довгостроковими зобов'язаннями (четвертий платіж)	531	611	28 471

Оподаткування господарських операцій

30.06.18 р. — нараховується сума плати за устаткування	611	631	25 421
30.06.18р. — перерахована сума плати за устаткування	631	311	25 421
30.06.18 р. — нараховується сума відсотків	952	684	14 579
30.06.18 р. — сплата відсотків	684	311	14 579
30.06.18 р. — відображення поточної заборгованості за довгостроковими зобов'язаннями (п'ятий платіж)	531	611	31 888
31.12.18 р. — нараховується сума плати за устаткування	611	631	28 471
31.12.18р. — перерахована сума плати за устаткування	631	311	28471
31.12.18р. — нараховується сума відсотків	952	684	11 529
31.12.18 р. — сплата відсотків	684	311	11 529
31.12.18 р. — відображення поточної заборгованості за довгостроковими зобов'язаннями (шостий платіж)	531	611	35 714
30.06.19 р. — нараховується сума плати за устаткування	611	631	31 888
30.06.19 р. — перерахована сума плати за устаткування	631	311	31 888
30.06.19 р. — нараховується сума відсотків	952	684	8112
30.06.19 р. — сплата відсотків	684	311	8112
30.06.19 р. — нараховується сума плати за устаткування	611	631	35 714
30.06.19 р. — перерахована сума плати за устаткування	631	311	35 714
30.06.19 р. — нараховується сума відсотків	952	684	4286
30.06.19 р. — сплата відсотків	684	311	4286

Після закінчення строку оренди орендар робить проводку за кредитом субрахунка 10х.х “Майно взяте в фінансову оренду” та дебетом субрахунка 10х.х відповідного субрахунка власних основних засобів.

7.5 Задачі для розв'язання

Задача 1. Орендар отримав в оренду приміщення терміном на один рік. Загальна площа приміщення 100 м². Справедлива вартість приміщення на момент укладання орендної угоди складала 500 тис. грн. Договором оренди передбачено, що орендар щомісяця сплачує орендну плату із розрахунку 200 грн за 1 м² та компенсує орендодавцю витрати на сплату комунальних послуг у розмірі – 2000 грн, телефонних послуг – 300 грн та послуги з охорони приміщення 1500 грн.

Необхідно пояснити податкові наслідки операцій протягом всього строку оренди та зробити всі можливі бухгалтерські проведення.

Задача 2. Орендар уклав договір оренди виробничого обладнання з терміном до року та щомісячною орендною платою у розмірі 12 тис. грн. Орендар зобов'язаний сплачувати орендну плату раз в квартал не пізніше 5 числа першого місяця кварталу.

Необхідно пояснити податкові наслідки операцій протягом всього строку оренди та зробити всі можливі бухгалтерські проведення.

Задача 3. Підприємство-орендодавець уклало угоду про оренду устаткування з підприємством-орендарем на таких умовах: строк оренди — 3 роки, починаючи з 2 січня; орендна ставка відсотка становить 24 % річних; мінімальні орендні платежі — 300 000 грн ($50\,000 \cdot 6$) сплачуються один раз на півроку (2 січня і 1 липня).

При цьому відомо, що балансова (залишкова) вартість об'єкта лізингу на момент закінчення дії лізингового договору, передбаченого таким договором, буде становити 50 відсотків первісної вартості ціни такого об'єкта лізингу, що діє на початок строку дії лізингового договору.

Необхідно пояснити податкові наслідки операцій протягом всього строку оренди та зробити всі можливі бухгалтерські проведення.

Задача 4. Підприємство-орендодавець уклало угоду про оренду устаткування з підприємством-орендарем на таких умовах: строк оренди — 2 роки, починаючи з 2 січня; орендна ставка відсотка становить 12 % річних; мінімальні орендні платежі — 500 000 грн сплачуються один раз на півроку (2 січня і 1 липня).

При цьому відомо, що сума лізингових (орендних) платежів з початку строку оренди є меншою ніж первісна вартість об'єкта лізингу.

Необхідно пояснити податкові наслідки операцій протягом всього строку оренди та зробити всі можливі бухгалтерські проведення.

Задача 5. Підприємство-орендодавець уклало угоду про оренду устаткування з підприємством-орендарем на таких умовах: строк оренди — 4 роки, починаючи з 2 січня; орендна ставка відсотка становить 15 % річних; мінімальні орендні платежі — 400 000 грн сплачуються один раз на рік (2 січня).

При цьому відомо, що майно, що передається у лізинг, виготовлене за замовленням лізингоотримувача (орендаря) та після закінчення дії лізингового договору не може бути використаним іншими особами, крім лізингоотримувача (орендаря), виходячи з його технологічних та якісних характеристик.

Необхідно пояснити податкові наслідки операцій протягом всього строку оренди та зробити всі можливі бухгалтерські проведення.

Задача 6. Підприємство-орендодавець уклало угоду про фінансову оренду устаткування з підприємством-орендарем на таких умовах: строк оренди — 3 роки, починаючи з 2 січня 01 року; орендна ставка відсотка становить 24 % річних; мінімальні орендні платежі — 300 000 грн ($50\,000 \cdot 6$) сплачуються один раз на півроку (2 січня і 1 липня);

Після завершення строку оренди право власності на устаткування переходить орендарю.

7.6 Тести

1. Господарська операція, що здійснюється фізичною або юридичною особою і передбачає передачу орендарю майна, яке є основним засобом згідно з цим Кодексом і придбане або виготовлене орендодавцем, а також усіх ризиків та винагород, пов'язаних з правом користування та володіння об'єктом лізингу, це:

- а) оперативний лізинг;
- б) фінансовий лізинг.

2. Якщо об'єкт лізингу передається на строк, протягом якого амортизується не менш як 75 відсотків його первісної вартості, а орендар зобов'язаний на підставі лізингового договору та протягом строку його дії придбати об'єкт лізингу з наступним переходом права власності від орендодавця до орендаря за ціною, визначеною у такому лізинговому договорі, то це:

- а) оперативний лізинг;
- б) фінансовий лізинг.

3. Якщо сума лізингових (орендних) платежів з початку строку оренди дорівнює первісній вартості об'єкта лізингу або перевищує її, то це:

- а) оперативний лізинг;
- б) фінансовий лізинг.

4. Якщо майно, що передається у лізинг, виготовлене за замовленням лізингоотримувача (орендаря) та після закінчення дії лізингового договору не може бути використаним іншими особами, крім лізингоотримувача (орендаря), виходячи з його технологічних та якісних характеристик, це:

- а) оперативний лізинг;
- б) фінансовий лізинг.

5. Орендар може вирішити не застосовувати вимоги щодо визнання активів з права користування до:

- а) короткострокової оренди;
- б) оренди, за якою базовий актив є малоцінним;
- в) вірно а та б;
- г) вірна відповідь відсутня.

6. Собівартість активу з права користування складається з:

- а) суми первісної оцінки орендного зобов'язання;
- б) будь-яких орендних платежів, здійснених на, або до дати початку оренди, за вирахуванням отриманих стимулів до оренди;
- в) будь-які первісні прямі витрати, понесені орендарем;
- г) оцінку витрат, які будуть понесені орендарем у процесі демонтажу та переміщення базового активу, відновлення місця, на якому він розташований, або відновлення базового активу до стану, що вимагається умовами оренди, окрім випадків, коли такі витрати здійснюються з метою виробництва запасів;
- д) всі відповіді вірні.

7. Підприємство передало обладнання у фінансовий лізинг, яке буде використовуватись у господарській діяльності для виробництва оподатковуваних ПДВ товарів. Договірна вартість обладнання – 60000 грн. Визначте, податкові наслідки з податку на додану вартість у орендаря та орендодавця.

- а) орендар не має права на податковий кредит; орендодавець має ПЗ = 10000 грн.;
- б) операція передачі майна у фінансовий лізинг не є об'єктом оподаткування ПДВ;
- в) орендар має ПК = 10000 грн.; орендодавець має ПЗ = 10000 грн.;
- г) орендар має ПК = 10000 грн.; орендодавець не має податкових зобов'язань з ПДВ в момент передачі об'єкта.

8. Хто нараховує амортизацію на основні засоби, які знаходяться у фінансовій оренді?

- а) орендодавець;
- б) орендар;
- в) амортизація нараховується одночасно і орендарем, і орендодавцем.

14. Підприємство купило обладнання за 18 000 грн. з ПДВ та передало його у фінансовий лізинг за 24 000 грн. з ПДВ. Яка сума доходів та витрат?

- а) Д = 20 000 грн. В = 15 000 грн.;
- б) Д = 24 000 грн. В = 18 000 грн.;
- в) Д = 24 000 грн. В = 0 грн.;

8. Оподаткування та відображення в обліку операцій з комісійної торгівлі

8.1 Питання для обговорення

1. Поняття та сутність комісійної торгівлі.
2. Оподаткування операцій продажу товарів за договорами комісії на території України.
3. Оподаткування комісійної винагороди.
4. Облік операцій з комісійної торгівлі.

8.2 Питання для самоконтролю

1. Поняття та сутність комісійної торгівлі.
2. Що таке комісійна плата?
3. Розкрийте економічну сутність субкомісії.
4. Розкрийте сутність поняття комітент.
5. Розкрийте сутність поняття комісіонер.
6. Звіт комісіонера – це?
7. Розкрийте порядок оподаткування операцій продажу товарів за договорами комісії на території України.
8. Розкрийте порядок оподаткування передачі товарів на комісію.
9. Розкрийте порядок оподаткування операцій реалізація комісійного товару.
10. Розкрийте порядок оподаткування комісійної винагороди.
11. Розкрийте порядок обліку операцій з комісійної торгівлі у комітента.
12. Розкрийте порядок обліку операцій з комісійної торгівлі у комісіонера.

8.3 Темі рефератів

1. Комісійна торгівля: сутність, види та роль у розвитку економіки.
2. Особливості оподаткування комісійної торгівлі в Україні.
3. Особливості оподаткування податком на додану вартість операцій комісійної торгівлі у комітента.
4. Особливості оподаткування податком на додану вартість операцій комісійної торгівлі у комісіонера.
5. Особливості обліку комісійної торгівлі у комітента та комісіонера.

8.4 Необхідні теоретичні відомості

За договором комісії одна сторона (комісіонер) зобов'язується за дорученням другої сторони (комітента) за плату вчинити один або кілька правочинів від свого імені, але за рахунок комітента.

Договори комісії можуть укладатися як:

- між юридичними особами,
- між фізичними особами
- або між юридичними й фізичними особами.

Особи, з якими комісіонер на виконання договору комісії укладає угоду за рахунок комітента, називаються третіми особами.

Договір комісії може бути укладений на визначений строк або без визначення строку, з визначенням або без визначення території його виконання, з умовою чи без умови щодо асортименту товарів, які є предметом комісії.

Комітент може бути зобов'язаний утримуватися від укладення договору комісії з іншими особами.

Істотними умовами договору комісії, за якими комісіонер зобов'язується продати або купити майно, є умови про це майно та його ціну.

Комісійна плата

1. Комітент повинен виплатити комісіонерові плату в розмірі та порядку, встановлених у договорі комісії.

2. Якщо комісіонер поручився за виконання правочину третьою особою, він має право на додаткову плату.

3. Якщо договором комісії розмір плати не визначений, вона виплачується після виконання договору комісії виходячи із звичайних цін за такі послуги.

4. Якщо договір комісії не був виконаний з причин, які залежали від комітента, комісіонер має право на комісійну плату на загальних підставах.

5. У разі розірвання або односторонньої відмови від договору комісії комісіонер має право на плату за фактично вчинені дії.

Виконання договору комісії

1. Комісіонер зобов'язаний вчиняти правочини на умовах, найбільш вигідних для комітента, і відповідно до його вказівок. Якщо у договорі комісії таких вказівок немає, комісіонер зобов'язаний вчиняти правочини відповідно до звичаїв ділового обороту або вимог, що звичайно ставляться.

2. Якщо комісіонер вчинив правочин на умовах більш вигідних, ніж ті, що були визначені комітентом, додатково одержана вигода належить комітентові.

Субкомісія

1. За згодою комітента комісіонер має право укласти договір субкомісії з третьою особою (субкомісіонером), залишаючись відповідальним за дії субкомісіонера перед комітентом.

За договором субкомісії комісіонер набуває щодо субкомісіонера права та обов'язки комітента.

2. У виняткових випадках, якщо цього вимагають інтереси комітента, комісіонер має право укласти договір субкомісії без згоди комітента.

3. Комітент не має права без згоди комісіонера вступати у відносини з субкомісіонером.

Виконання договору, укладеного комісіонером з третьою особою

1. Комітент зобов'язаний забезпечити комісіонера усім необхідним для виконання обов'язку перед третьою особою.

2. За договором, укладеним з третьою особою, комісіонер набуває права навіть тоді, коли комітент був названий у договорі або прийняв від третьої особи виконання договору.

3. Комісіонер не відповідає перед комітентом за невиконання третьою особою договору, укладеного з нею за рахунок комітента, крім випадків, коли комісіонер був необачним при виборі цієї особи або поручився за виконання договору (делькредере).

4. У разі порушення третьою особою договору, укладеного з нею комісіонером, комісіонер зобов'язаний негайно повідомити про це комітента, зібрати та забезпечити необхідні докази. Комітент має право вимагати від комісіонера відступлення права вимоги до цієї особи.

Відступ від вказівок комітента

1. Комісіонер має право відступити від вказівок комітента, якщо цього вимагають інтереси комітента і комісіонер не міг попередньо запитати комітента або не одержав у розумний строк відповіді на свій запит. У цьому разі комісіонер повинен повідомити комітента про допущені відступи від його вказівок як тільки це стане можливим.

2. Комісіонерові, який є підприємцем, може бути надано право відступати від вказівок комітента без попереднього запиту про це, але з обов'язковим повідомленням комітента про допущені відступи.

3. Комісіонер, який продав майно за нижчою ціною, повинен заплатити різницю комітентові, якщо комісіонер не доведе, що він не мав можливості продати майно за погодженою ціною, а його продаж за нижчою ціною попередив більші збитки.

Якщо для відступу від вказівок комітента потрібний був попередній запит, комісіонер має також довести, що він не міг попередньо запитати комітента або одержати в розумний строк відповіді на свій запит.

4. Якщо комісіонер купив майно за вищою ціною, ніж була погоджена, комітент має право не прийняти його, заявивши про це комісіонерові в розумний строк після отримання від нього повідомлення про цю купівлю.

Якщо комітент не надішле комісіонерові повідомлення про відмову від купленого для нього майна, воно вважається прийнятим комітентом.

5. Якщо комісіонер при купівлі майна заплатив різницю у ціні, комітент не має права відмовитися від прийняття виконання договору.

Право власності комітента

Майно, придбане комісіонером за рахунок комітента, є власністю комітента.

Комісіонер має право для забезпечення своїх вимог за договором комісії притримати річ, яка має бути передана комітентові.

У разі оголошення комітента банкрутом комісіонер вважається заставодержателем притриманої ним речі.

Право комісіонера на відрахування з грошових коштів, що належать комітентові

Комісіонер має право відраховувати належні йому за договором суми з усіх грошових коштів, що надійшли до нього для комітента, якщо інші кредитори комітента не мають переважного перед ним права на задоволення своїх вимог із грошових коштів, що належать комітентові.

Обов'язок комісіонера зберігати майно комітента

1. Комісіонер відповідає перед комітентом за втрату, недостачу або пошкодження майна комітента.

2. Якщо при прийнятті комісіонером майна, що надійшло від комітента, або майна, що надійшло для комітента, будуть виявлені недостача або пошкодження, а також у разі завдання шкоди майну комітента комісіонер повинен негайно повідомити про це комітента і вжити заходів щодо охорони його прав та інтересів.

3. Комісіонер, який не застрахував майно комітента, відповідає за втрату, недостачу, пошкодження майна комітента, якщо він був зобов'язаний застрахувати майно за рахунок комітента відповідно до договору або звичаїв ділового обороту.

Звіт комісіонера

1. Після вчинення правочину за дорученням комітента комісіонер повинен надати комітентові звіт і передати йому все одержане за договором комісії.

2. Комітент, який має заперечення щодо звіту комісіонера, повинен повідомити його про це протягом тридцяти днів від дня отримання звіту. Якщо такі заперечення не надійдуть, звіт вважається прийнятим.

Прийняття комітентом виконання за договором комісії

1. Комітент зобов'язаний:

- 1) прийняти від комісіонера все належно виконане за договором комісії;
- 2) оглянути майно, придбане для нього комісіонером, і негайно повідомити комісіонера про виявлені у цьому майні недоліки.

Комісіонер має право на відшкодування витрат, зроблених ним у зв'язку з виконанням своїх обов'язків за договором комісії, зокрема у випадку, якщо він або субкомісіонер вжив усіх заходів щодо вчинення правочину, але не міг його вчинити за обставин, які від нього не залежали.

Право комітента на відмову від договору комісії

1. Комітент має право відмовитися від договору комісії.

2. Якщо договір комісії укладено без визначення строку, комітент повинен повідомити комісіонера про відмову від договору не пізніше ніж за тридцять днів.

3. У разі відмови комітента від договору комісії він повинен у строк, встановлений договором, а якщо такий строк не встановлений, - негайно розпорядитися своїм майном, яке є у комісіонера. У разі невиконання комітентом цього обов'язку комісіонер має право передати це майно на зберігання за рахунок комітента або продати майно за найвигіднішою для комітента ціною.

4. У разі відмови комітента від договору комісії комісіонер має право на відшкодування витрат, зроблених ним у зв'язку з виконанням договору.

Право комісіонера на відмову від договору комісії

1. Комісіонер має право відмовитися від договору комісії лише тоді, коли строк не встановлений договором. Комісіонер повинен повідомити комітента про відмову від договору не пізніше ніж за тридцять днів.

Комісіонер, який відмовився від договору комісії, повинен вжити заходів, необхідних для збереження майна комітента.

2. У разі відмови комісіонера від договору комісії комітент повинен розпорядитися своїм майном, яке є у комісіонера, протягом п'ятнадцяти днів від дня отримання повідомлення про відмову комісіонера від договору. У разі невиконання комітентом цього обов'язку комісіонер має право передати це майно на зберігання за рахунок комітента або продати майно за найвигіднішою для комітента ціною.

Наслідки смерті фізичної особи або припинення юридичної особи - комісіонера

У разі смерті фізичної особи або ліквідації юридичної особи - комісіонера договір комісії припиняється.

Якщо юридична особа - комісіонер припиняється і встановлюються її правонаступники, права та обов'язки комісіонера переходять до правонаступників, якщо протягом строку, встановленого для заявлення кредитором своїх вимог, комітент не повідомить про відмову від договору.

Оподаткування операцій продажу товарів за договорами комісії на території України. Оподаткування комісійної винагороди.

Оподаткування операцій з комісійного продажу товару умовно можна поділити на три етапи:

- передачу товару на комісію;
- реалізацію товару третій особі;
- нарахування і сплату комісійної винагороди за отримані послуги.

Оподаткування операцій передачі товарів на комісію

Передача товарів на комісію не передбачає переходу права власності на такий товар, отже податкових наслідків з податку на прибуток цієї операції в момент передачі товарів на комісію немає як у комітента, так і у комісіонера.

З податку на додану вартість комітент на дату передачі товару комісіонеру нараховує податкові зобов'язання з ПДВ, комісіонер відображає податковий кредит на підставі зареєстрованої комітентом податкової накладної (згідно п. 189.4 ПКУ 189.4. Базою оподаткування для товарів/послуг, що передаються/отримуються у межах договорів комісії (консигнації), поруки, довірчого управління, є вартість постачання цих товарів, визначена у порядку, встановленому статтею 188 ПКУ).

Оподаткування операцій реалізація комісійного товару

При продажу комісіонером товару покупцеві відбувається перехід права власності на товар від комітента до покупця. Отже, у комітента виникає дохід за правилами бухгалтерського обліку на дату відвантаження комісіонером товарів покупцю.

При цьому комісіонер відображає податкові зобов'язання з ПДВ за загальними правилами.

У загальному випадку датою виникнення податкових зобов'язань з постачання товарів/послуг вважається дата, яка припадає на податковий період, протягом якого відбувається будь-яка з подій, що сталася раніше:

а) дата зарахування коштів від покупця/замовника на банківський рахунок платника податку як оплата товарів/послуг, що підлягають постачанню, а в разі постачання товарів/послуг за готівку - дата оприбуткування коштів у касі платника податку, а в разі відсутності такої - дата інкасації готівки у банківській установі, що обслуговує платника податку;

б) дата відвантаження товарів, а в разі експорту товарів - дата оформлення митної декларації, що засвідчує факт перетинання митного кордону України, оформлена відповідно до вимог митного законодавства, а для послуг - дата оформлення документа, що засвідчує факт постачання послуг платником податку.

Треба зазначити, що вище викладений порядок оподаткування ПДВ операцій реалізації комісійних товарів, має виключення. Так, у разі якщо платник податку провадить підприємницьку діяльність з постачання вживаних товарів (комісійну торгівлю), що прийняті за договором комісії в осіб, не зареєстрованих як платники податку, базою оподаткування є комісійна винагорода такого платника податку.

У випадках, коли платник податку здійснює діяльність з постачання вживаних товарів, придбаних у осіб, не зареєстрованих як платники податку, за договорами, що передбачають перехід права власності на такі товари, базою оподаткування є позитивна різниця між ціною продажу та ціною придбання таких товарів, визначена у порядку, встановленому цим розділом.

Датою збільшення податкових зобов'язань платника податку є дата, визначена за правилами, встановленими пунктом 187.1 ПКУ.

Для цілей цього розділу:

Оподаткування господарських операцій

вживаними товарами вважаються товари, що були в користуванні не менше року та придатні для подальшого користування у незмінному стані чи після ремонту, а також транспортні засоби, які не підпадають під визначення нового транспортного засобу.

Базою оподаткування для товарів/послуг, що передаються/отримуються у межах договорів комісії (консигнації), поруки, довірчого управління, є вартість постачання цих товарів, визначена у порядку, встановленому статтею 188 ПКУ.

Дата збільшення податкових зобов'язань та податкового кредиту платників податку, що здійснюють постачання/отримання товарів/послуг у межах договорів комісії (консигнації), поруки, доручення, довірчого управління, інших цивільно-правових договорів та без права власності на такі товари/послуги, визначається за правилами, встановленими статтями 187 і 198 ПКУ.

Таким чином, у цих випадках податкові зобов'язання з ПДВ виникають у комісiонера за датою підписання акту виконаних робіт (наданої послуги з реалізації комісійного товару).

Оподаткування комісійної винагороди

За виконану послугу з продажу товарів комітент сплачує комісiонеру винагороду, сума якої в залежності від умов договору.

Таким чином, *у комісiонера виникає податкове зобов'язання з ПДВ, а у комітента – податковий кредит з ПДВ* за датою першої із подій.

Приклад проводок за комісійною торгівлею вживаними товарами у комісiонера з фізичною особою

Господарська операція	Дебет	Кредит	Сума
Прийнято на комісію товар	024		1000,00
Реалізовано товар	301	702	1000,00
Дохід списаний на фінансовий результат	702	791	1000,00
Здійснені вирахування з доходу на суму реалізації	704	685	1000,00
Вирахування з доходу списані на фінансовий результат	791	704	1000,00
Відображений дохід від реалізації послуги комісiонера	685	703	120,00
Відображено податкове зобов'язання у сумі послуги	703	641	20,00
Дохід списаний на фінансовий результат	703	791	100,00
Утримано податок на доходи фізичних осіб	685	641	180
Утримано ВЗ	685	642	15
Видані гроші фізичній особі (1000-120-180-15)	685	301	685
Перераховано податок на доходи фізичних осіб	641	311	180
Перераховано ВЗ	642	311	15
Списано товар з позабалансового рахунка		024	1000,00

Оподаткування господарських операцій

Приклад проводок за комісійною торгівлею невживаними товарами у комісіонера

Господарська операція	Дебет	Кредит	Сума
Операція з юридичною особою			
Прийнято на комісію товар	024		1200,00
Податковий кредит	641	644	200,00
Реалізовано товар	311	702	1200,00
Відображено ПДВ до сплати в бюджет від суми реалізації	702	641	200,00
Сума за мінусом ПДВ списана на фінансовий результат	702	791	1000,00
Здійснені вирахування з доходу на суму реалізації	704	685	1200,00
Відображений податковий кредит (у випадку, якщо комітент є платником ПДВ)	644	704	200,00
Вирахування з доходу списані на фінансовий результат	791	704	1000,00
Відображений дохід від реалізації послуги комісіонера	685	703	120,00
Відображено податкове зобов'язання у сумі послуги	703	641	20,00
Дохід від надання послуги списаний на фінансовий результат	703	791	100,00
Відображена собівартість наданої послуги	903	23	10,00
Витрати списано на фінансовий результат	791	903	10,00
Перераховано гроші комітенту, за вирахуванням вартості послуги	685	311	1080,00
Списано товар з позабалансового рахунка		024	1200,00

Приклад проводок за комісійною торгівлею невживаними товарами у комітента

Господарська операція	Дебет	Кредит	Сума
Операція з юридичною особою			
Передано товар комісіонеру	283	281	500,00
Відображено податкові зобов'язання з ПДВ (виходячи з договірної вартості) товарів, які передаються на продаж	643	641	200,00
Відображено дохід від реалізації комісіонером товарів комітента (на дату, яку комісіонер вказує у звіті і на яку оформлює заборгованість перед комітентом)	361	702	1200
Списано відображені раніше податкові зобов'язання з ПДВ	702	643	200
	702	791	1000,00
Списано собівартість реалізованих комісіонером товарів	902	283	500
	791	902	500
Отримано від комісіонера кошти за реалізовані товари (за вирахуванням нагороди комісіонера)	311	361	1080,00

Оподаткування господарських операцій

Списано на витрати суму винагороди комісіонера	93	685	100,00
Відображено податковий кредит у складі вартості комісійних послуг	641	685	20,00
Здійснено залік заборгованостей	685	361	120,00

8.5 Задачі для розв'язання

Задача 1. 5 січня комісіонер платник податку на прибуток та платник ПДВ отримав від комітента (платник податку на прибуток та платник ПДВ) товар на комісію з обов'язком його продати за 60 тис. грн з ПДВ. У комітента це товар обліковувався за вартістю 30 тис. грн. Згідно договору, комісійна винагорода складає 10 % від вартості реалізації комісійних товарів.

У січні комісіонер продав товари, перерахував кошти комітенту за вирахуванням комісійної винагороди та надав йому акт виконаних робіт (наданих послуг) комісіонером.

Необхідно пояснити податкові наслідки таких операцій та зробити можливі бухгалтерські проведення для комітента та комісіонера.

Задача 2. 5 січня комісіонер платник податку на прибуток та платник ПДВ отримав від комітента (платник податку на прибуток та платник ПДВ) товар на комісію з обов'язком його продати за 90 тис. грн з ПДВ. У комітента це товар обліковувався за вартістю 39 тис. грн. Згідно договору, комісійна винагорода складає 10 % від вартості реалізації комісійних товарів та оплачується окремим платежем.

У січні комісіонер продав товари, підписав акт виконаних робіт та перерахував комітенту належні йому суми. В свою чергу, комітент перерахував комісіонеру комісійну винагороду 8 лютого.

Необхідно пояснити податкові наслідки таких операцій та зробити можливі бухгалтерські проведення для комітента та комісіонера.

Задача 3. 5 січня комісіонер платник податку на прибуток та неплатник ПДВ отримав від комітента (платник податку на прибуток та платник ПДВ) товар на комісію з обов'язком його продати за 120 тис. грн з ПДВ. У комітента це товар обліковувався за вартістю 89 тис. грн. Згідно договору, комісійна винагорода складає 10 % від вартості реалізації комісійних товарів та оплачується окремим платежем.

У січні комісіонер продав товари за 150 тис. грн, підписав акт виконаних робіт та перерахував комітенту належні йому суми. В свою чергу, комітент перерахував комісіонеру комісійну винагороду 8 лютого.

Необхідно пояснити податкові наслідки таких операцій та зробити можливі бухгалтерські проведення для комітента та комісіонера.

Задача 4. 5 січня комісіонер платник податку на прибуток та платник ПДВ отримав від комітента (платник податку на прибуток та неплатник ПДВ) товар на комісію з обов'язком його продати за 120 тис. грн з ПДВ. У комітента це товар обліковувався за вартістю 89 тис. грн. Згідно договору, комісійна винагорода складає 10 % від вартості реалізації комісійних товарів та оплачується окремим платежем.

У січні комісіонер продав товари за 110 тис.грн, (проте не зміг довести, що він не мав можливості продати майно за погодженою ціною, а його продаж за нижчою ціною попередив більші збитки), підписав акт виконаних робіт та перерахував комітенту належні йому суми. В свою чергу, комітент перерахував комісіонеру комісійну винагороду 8 лютого.

Необхідно пояснити податкові наслідки таких операцій та зробити можливі бухгалтерські проведення для комітента та комісіонера.

Задача 5. 5 січня комісіонер платник податку на прибуток та платник ПДВ отримав від комітента (платник податку на прибуток та платник ПДВ) товар на комісію з обов'язком його продати за 120 тис. грн з ПДВ. У комітента це товар обліковувався за вартістю 89 тис. грн. Згідно договору, комісійна винагорода складає 10 % від вартості реалізації комісійних товарів та оплачується окремим платежем.

У січні комісіонер продав товари за 110 тис.грн, (при цьому зміг довести, що він не мав можливості продати майно за погодженою ціною, а його продаж за нижчою ціною попередив більші збитки), підписав акт виконаних робіт та перерахував комітенту належні йому суми. В свою чергу, комітент перерахував комісіонеру комісійну винагороду 8 лютого.

Необхідно пояснити податкові наслідки таких операцій та зробити можливі бухгалтерські проведення для комітента та комісіонера.

Задача 6. 5 січня комісіонер платник податку на прибуток та платник ПДВ отримав від комітента (платник податку на прибуток та платник ПДВ) товар на комісію з обов'язком його продати за 150 тис. грн з ПДВ. У комітента це товар обліковувався за вартістю 99 тис. грн. Згідно договору, комісійна винагорода складає 10 % від вартості реалізації комісійних товарів та оплачується окремим платежем.

У січні комісіонер продав товари за 150 тис.грн. 15 лютого підписав акт виконаних робіт та перерахував комітенту належні йому суми. В свою чергу, комітент перерахував комісіонеру комісійну винагороду 16 лютого.

Необхідно пояснити податкові наслідки таких операцій та зробити можливі бухгалтерські проведення для комітента та комісіонера.

Задача 7. Комісіонер, платник ПДВ та податку на прибуток, отримав від населення товари, що раніше були у вжитку для продажу за договором комісії.

За умовами договору комісійної винагороди становить 10% від реалізаційної вартості товарів. Комісійна винагорода утримується в момент надходження виручки. Згідно договору товар був оцінений за вартістю 60 тис.грн. У цьому ж місяці весь товар було продано за 90 тис. грн.

Необхідно пояснити податкові наслідки таких операцій та зробити можливі бухгалтерські проведення.

Задача 8. Комісіонер, платник ПДВ та податку на прибуток, отримав від населення товари, що раніше були у вжитку для продажу за договором комісії.

За умовами договору комісійної винагороди становить 10% від реалізаційної вартості товарів. Комісійна винагорода утримується в момент надходження виручки. Згідно договору товар був оцінений за вартістю 60 тис.грн. У цьому ж місяці весь товар було продано за 50 тис. грн. (при цьому комісіонер не зміг довести, що він не мав можливості продати майно за погодженою ціною, а його продаж за нижчою ціною попередив більші збитки),

Необхідно пояснити податкові наслідки таких операцій та зробити можливі бухгалтерські проведення.

8.6 Тести

1. Договір комісії може укладатись:

- а) між юридичними особами;
- б) між фізичними особами;
- в) між юридичними й фізичними особами;
- г) всі відповіді вірні.

2. Комітент у договорі комісії – це сторона, яка:

- а) є власником товару, або особою, яка дає доручення на виконання певних дій;
- б) є стороною, яка реалізує товар, або виконує доручення;
- в) є стороною, яка купує товар;
- г) вірна відповідь відсутня.

3. Комісіонер у договорі комісії – це сторона, яка:

- а) є власником товару, або особою, яка дає доручення на виконання певних дій;
- б) є стороною, яка реалізує товар, або виконує доручення;
- в) є стороною, яка купує товар;
- г) вірна відповідь відсутня.

4. При укладанні договорів для комітента комісіонер зобов'язаний:

- а) укласти договори від імені комітента;
- б) укласти договори від свого імені;
- в) обов'язково повідомляти третю сторону про існування договору комісії;
- г) обов'язково наводити зміст договору комісії у додатку до договору з третьою стороною.

5. Передача товарів на комісію не передбачає переходу права власності на такий товар, отже податкових наслідків з податку на прибуток цієї операції в момент передачі товарів на комісію немає:

- а) так;
- б) ні.

6. На дату передачі (отримання) товару комітент та комісіонер з податку на додану вартість відображають:

- а) комітент – податкові зобов'язання; комісіонер – податковий кредит;
- б) комітент – податковий кредит; комісіонер – податкові зобов'язання;
- в) податкові наслідки з ПДВ відсутні.

7. Комісіонер відображає податкові зобов'язання з ПДВ:

- а) на дату зарахування коштів від продажу комісійних товарів;
- б) на дату відвантаження комісійних товарів;
- в) на дату зарахування коштів від продажу комісійних товарів або на дату відвантаження комісійних товарів, залежно від того яка з дат сталась раніше;

8. На дату переказу (отримання) комісійної винагороди за раніше підписаним актом наданих послуг комітент та комісіонер з податку на додану вартість відображають:

- а) комітент – податкові зобов'язання; комісіонер – податковий кредит;
- б) комітент – податковий кредит; комісіонер – податкові зобов'язання;
- в) податкові наслідки з ПДВ відсутні.

9. Оподаткування та облік дивідендів та доходів (втрат) від участі в капіталі.

9.1 Питання для обговорення

1. Сутність понять дивіденди.
2. Сутність доходів від участі в капіталі.
3. Сутність втрат від участі в капіталі.
4. Загальні засади оподаткування дивідендів у підприємства платника та отримувача.
5. Оподаткування дивідендів виплачених фізичним особам.
6. Вплив доходів (втрат) від участі в капіталі на розмір податку на прибуток.
7. Облік дивідендів та доходів (втрат) від участі в капіталі.

9.2 Питання для самоконтролю

1. Розкрийте сутність понять дивіденди.
2. Розкрийте економічну сутність доходів від участі в капіталі.
3. Розкрийте економічну сутність втрат від участі в капіталі.
4. Розкрийте порядок оподаткування дивідендів у підприємства платника.
5. Розкрийте порядок оподаткування дивідендів у підприємства отримувача.
6. Розкрийте порядок оподаткування дивідендів виплачених фізичним особам.
7. Розкрийте вплив доходів (втрат) від участі в капіталі на розмір податку на прибуток.
8. Розкрийте порядок обліку дивідендів та доходів (втрат) від участі в капіталі.

9.3 Темы рефератів

1. Особливості оподаткування дивідендів у підприємства отримувача та платника.
2. Особливості оподаткування та обліку дивідендів виплачених фізичним особам.
3. Особливості відображення в обліку дивідендів у підприємства отримувача та платника.
4. Облік доходів від участі в капіталі та їх вплив на оподаткування податком на прибуток у підприємства-інвестора.
5. Облік втрат від участі в капіталі та їх вплив на розмір податку на прибуток у підприємства-інвестора.

9.4 Необхідні теоретичні відомості

Поняття дивіденди описані в багатьох нормативно-правових актах України. Так, ст. 116 Цивільного кодексу України вказує на те, що учасник господарського товариства має право “брати участь у розподілі прибутку товариства і одержувати його частину (дивіденди)”, тобто під дивідендами розуміється частина прибутку, яку може одержати учасник товариства. Аналогічні визначення поняття дивіденди також наведено у ст. 167 Господарського кодексу України та ст. 10 Закону України “Про господарські товариства”.

Згідно ст. 30 Закону України “Про акціонерні товариства” від 17.09.2008 № 514-VI, дивіденд - частина чистого прибутку акціонерного товариства, що виплачується акціонеру з розрахунку на одну належну йому акцію певного типу та/або класу. За акціями одного типу та класу нараховується однаковий розмір дивідендів.

Згідно ст. 14 Податкового кодексу України (ПКУ), дивіденди - платіж, що здійснюється юридичною особою, у тому числі емітентом корпоративних прав, інвестиційних сертифікатів чи інших цінних паперів на користь власника таких корпоративних прав, інвестиційних сертифікатів та інших цінних паперів, що засвідчують право власності інвестора на частку (пай) у майні (активах) емітента, у зв'язку з розподілом частини його прибутку, розрахованого за правилами бухгалтерського обліку.

Права власників простих та привілейованих акціє є різними, та визначені ст. 25 та 26 Закону України “Про акціонерні товариства”.

Кожною простою акцією акціонерного товариства її власнику - акціонеру надається однакова сукупність прав, включаючи права на:

- участь в управлінні акціонерним товариством;
- отримання дивідендів;
- отримання у разі ліквідації товариства частини його майна або вартості частини майна товариства;
- отримання інформації про господарську діяльність акціонерного товариства.

Одна проста акція товариства надає акціонеру один голос для вирішення кожного питання на загальних зборах, крім випадків проведення кумулятивного голосування.

Акціонери – власники простих акцій товариства можуть мати й інші права, передбачені актами законодавства та статутом акціонерного товариства.

Кожною привілейованою акцією одного класу її власнику - акціонеру надається однакова сукупність прав.

У статуті акціонерного товариства визначається обсяг прав, які надаються акціонеру - власнику кожного класу привілейованих акцій, у тому числі визначаються:

- 1) розмір і черговість виплати дивідендів;
- 2) ліквідаційна вартість і черговість виплат у разі ліквідації товариства;
- 3) випадки та умови конвертації привілейованих акцій цього класу у привілейовані акції іншого класу, прості акції або інші цінні папери;
- 4) порядок отримання інформації.

Акціонерне товариство виплачує дивіденди за привілейованими акціями, крім випадків, передбачених частиною другою статті 31 Закону України “Про акціонерні товариства”, в установленому статутом розмірі.

Акціонери - власники привілейованих акцій певного класу мають право голосу під час вирішення загальними зборами акціонерного товариства таких питань:

- 1) припинення товариства, що передбачає конвертацію привілейованих акцій цього класу у привілейовані акції іншого класу, прості акції або інші цінні папери;
- 2) внесення змін до статуту товариства, що передбачають обмеження прав акціонерів - власників цього класу привілейованих акцій;
- 3) внесення змін до статуту товариства, що передбачають розміщення нового класу привілейованих акцій, власники яких матимуть перевагу щодо черговості отримання дивідендів чи виплат у разі ліквідації товариства, або збільшення обсягу прав акціонерів - власників розміщених класів привілейованих акцій, які мають перевагу щодо черговості отримання дивідендів чи виплат у разі ліквідації товариства;
- 4) зменшення статутного капіталу акціонерного товариства.

Статутом приватного товариства акціонеру - власнику привілейованих акцій може бути надано право голосу також з інших питань.

Акціонерне товариство виплачує дивіденди виключно грошовими коштами.

Дивіденди виплачуються на акції, звіт про результати емісії яких зареєстровано у встановленому законодавством порядку.

Виплата дивідендів за простими акціями здійснюється з чистого прибутку звітного року та/або нерозподіленого прибутку на підставі рішення загальних зборів акціонерного товариства у строк, що не перевищує шість місяців з дня прийняття загальними зборами рішення про виплату дивідендів.

Виплата дивідендів за привілейованими акціями здійснюється з чистого прибутку звітного року та/або нерозподіленого прибутку відповідно до статуту

акціонерного товариства у строк, що не перевищує шість місяців після закінчення звітного року.

У разі прийняття загальними зборами рішення щодо виплати дивідендів у строк, менший ніж передбачений вище, виплата дивідендів здійснюється у строк, визначений загальними зборами.

У разі невиплати дивідендів у вище зазначені строки в акціонера виникає право звернення до нотаріуса щодо вчинення виконавчого напису нотаріуса на документах, за якими стягнення заборгованості здійснюється у безспірному порядку згідно з переліком, встановленим Кабінетом Міністрів України.

У разі відсутності або недостатності чистого прибутку звітного року та/або нерозподіленого прибутку минулих років виплата дивідендів за привілейованими акціями здійснюється за рахунок резервного капіталу товариства або спеціального фонду для виплати дивідендів за привілейованими акціями.

Рішення про виплату дивідендів та їх розмір за простими акціями приймається загальними зборами акціонерного товариства.

У разі прийняття рішення щодо виплати дивідендів платник податку на прибуток - емітент корпоративних прав, на які нараховуються дивіденди, проводить зазначені виплати власнику таких корпоративних прав незалежно від того, чи є оподатковуваний прибуток, розрахований за правилами, визначеними статтею 137 ПКУ.

Фінансові інвестиції, що обліковуються за методом участі в капіталі, на дату балансу відображаються за вартістю, що визначається з урахуванням зміни загальної величини власного капіталу об'єкта інвестування, крім тих, що є результатом операцій між інвестором і об'єктом інвестування.

Балансова вартість фінансових інвестицій збільшується (зменшується) на суму, що є часткою інвестора в чистому прибутку (збитку) об'єкта інвестування за звітний період, із включенням цієї суми до складу доходу (втрат) від участі в капіталі. Одночасно балансова вартість фінансових інвестицій зменшується на суму визнаних дивідендів від об'єкта інвестування.

Балансова вартість фінансових інвестицій збільшується (зменшується) на частку інвестора в сумі зміни загальної величини власного капіталу об'єкта інвестування за звітний період (крім змін за рахунок чистого прибутку (збитку) із включенням (виключенням) цієї суми до іншого додаткового капіталу інвестора або до додаткового вкладеного капіталу (якщо зміна величини власного капіталу об'єкта інвестування виникла внаслідок розміщення (викупу) акцій (часток), що привело до виникнення (зменшення) емісійного доходу об'єкта інвестування). Якщо сума зменшення частки капіталу інвестора в сумі зміни загальної величини власного капіталу об'єкта інвестування (крім змін за рахунок чистого збитку) більше іншого додаткового капіталу або додаткового вкладеного капіталу інвестора (якщо зменшення величини власного капіталу об'єкта інвестування виникло внаслідок викупу акцій (часток), що призвело до

зменшення емісійного доходу об'єкта інвестування), то на таку різницю зменшується (збільшується) нерозподілений прибуток (непокритий збиток).

Балансова вартість інвестицій в асоційоване підприємство зменшується на суму зменшення корисності інвестиції.

Зменшення балансової вартості фінансових інвестицій відображається в бухгалтерському обліку тільки на суму, що не призводить до від'ємного значення вартості фінансових інвестицій.

Фінансові інвестиції, що внаслідок зменшення їх балансової вартості досягають нульової вартості, відображаються в бухгалтерському обліку у складі фінансових інвестицій за нульовою вартістю.

Загальні засади оподаткування дивідендів у підприємства платника.

У разі прийняття рішення щодо виплати дивідендів платник податку на прибуток - емітент корпоративних прав, на які нараховуються дивіденди, проводить зазначені виплати власнику таких корпоративних прав незалежно від того, чи є оподатковуваний прибуток, розрахований за правилами, визначеними статтею 137 ПКУ.

Крім випадків, передбачених підпунктом 57.1¹.3 ПКУ, емітент корпоративних прав, який приймає рішення про виплату дивідендів своїм акціонерам (власникам), нараховує та вносить до бюджету авансовий внесок із податку на прибуток.

Авансовий внесок розраховується з суми перевищення дивідендів, що підлягають виплаті, над значенням об'єкта оподаткування за відповідний податковий (звітний) рік, за результатами якого виплачуються дивіденди, грошове зобов'язання щодо якого погашене. У разі наявності непогашеного грошового зобов'язання авансовий внесок розраховується зі всієї суми дивідендів, що підлягають виплаті. Авансовий внесок обчислюється за ставкою, встановленою пунктом 136.1 статті 136 ПКУ. Сума дивідендів, що підлягає виплаті, не зменшується на суму авансового внеску.

При цьому у разі якщо дивіденди виплачуються за неповний календарний рік, то для обрахунку суми зазначеного перевищення використовується значення об'єкту оподаткування, обчислене пропорційно кількості місяців, за які сплачуються дивіденди. Зазначений авансовий внесок вноситься до бюджету до/або одночасно з виплатою дивідендів.

Сума попередньо сплачених протягом податкового (звітного) періоду авансових внесків з податку на прибуток під час виплати дивідендів підлягає зарахуванню у зменшення нарахованого податкового зобов'язання з податку на прибуток, задекларованого у податковій декларації за такий податковий (звітний) період.

У разі якщо сума авансового внеску, попередньо сплаченого протягом звітного періоду, перевищує суму нарахованого податкового зобов'язання

підприємством - емітентом корпоративних прав за такий податковий (звітний) період, сума такого перевищення переноситься у зменшення податкових зобов'язань наступних податкових (звітних) періодів до повного його погашення, а під час отримання від'ємного значення об'єкта оподаткування такого наступного періоду - на зменшення податкових зобов'язань майбутніх податкових (звітних) періодів до повного його погашення.

Сума сплачених авансових внесків з податку на прибуток при виплаті дивідендів не підлягає поверненню платнику податків або зарахуванню в рахунок погашення грошових зобов'язань з інших податків і зборів (обов'язкових платежів).

У разі виплати дивідендів у формі, відмінній від грошової (крім випадків, передбачених підпунктом 57.1^{1.3} ПКУ), базою для нарахування авансового внеску згідно з абзацами першим та другим цього підпункту є вартість такої виплати, визначена у рішенні про виплату дивідендів, або вартість такої виплати, розрахована відповідно до принципу "витагнутої руки" в операціях, визнаних відповідно до статті 39 цього Кодексу контрольованими. Обов'язок з нарахування та сплати авансового внеску з податку за визначеною пунктом 136.1 статті 136 ПКУ ставкою покладається на будь-якого емітента корпоративних прав (крім платників єдиного податку), що є резидентом, незалежно від того, чи користується такий емітент пільгами із сплати податку, передбаченими цим Кодексом, чи у вигляді застосування ставки податку іншої, ніж встановлена пунктом 136.1 статті 136 ПКУ.

Це положення поширюється також на державні некорпоративні, казенні або комунальні підприємства, які зараховують суми дивідендів у розмірі, встановленому органом виконавчої влади, до сфери управління якого належать такі підприємства, відповідно до державного або місцевого бюджету.

При цьому якщо платіж особою називається дивідендом, такий платіж оподатковується під час виплати згідно з нормами, визначеними згідно з положеннями цього пункту, незалежно від того, чи є особа платником податку.

Згідно п. 57.1^{1.3} ПКУ. Авансовий внесок, передбачений підпунктом 57.1^{1.2} цього пункту, не справляється у разі виплати дивідендів:

на користь власників корпоративних прав материнської компанії, що сплачуються в межах сум доходів такої компанії, отриманих у вигляді дивідендів від інших осіб. Якщо сума виплат дивідендів на користь власників корпоративних прав материнської компанії перевищує суму отриманих такою компанією дивідендів, дивіденди, сплачені в межах такого перевищення, підлягають оподаткуванню за правилами, встановленими підпунктом 57.1^{1.2} ПКУ. З метою оподаткування материнська компанія веде наростаючим підсумком облік дивідендів, отриманих нею від інших осіб, та дивідендів, сплачених на користь власників корпоративних прав такої компанії, і відображає у податковій звітності дивіденди в порядку, визначеному

центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику;

платником податку на прибуток, прибуток якого звільнений від оподаткування відповідно до положень цього Кодексу, у розмірі прибутку, звільненого від оподаткування у період, за який виплачуються дивіденди;

фізичним особам.

57.1¹.4. Виплата дивідендів на користь фізичних осіб (у тому числі нерезидентів) за акціями або корпоративними правами, які мають статус привілейованих або інший статус, що передбачає виплату фіксованого розміру дивідендів чи суми, яка є більшою за суму виплат, розраховану на будь-яку іншу акцію (корпоративне право), емітовану таким платником податку, порівнюється з метою оподаткування до виплати заробітної плати з відповідним оподаткуванням.

При цьому така виплата не підлягає оподаткуванню як дивіденди згідно з положеннями розділу IV ПКУ.

Авансовий внесок з податку на прибуток, сплачений у зв'язку з нарахуванням/сплатою дивідендів, є невід'ємною частиною податку на прибуток та не може розцінюватися як податок, який справляється під час репатріації дивідендів (їх сплаті на користь нерезидентів) відповідно до пункту 141.4 статті 141 ПКУ або міжнародних договорів України.

Інститути спільного інвестування звільнюються від обов'язку сплати авансових внесків з податку на прибуток у разі виплати дивідендів.

Виплата дивідендів у грошовій формі не є операцією, яка оподатковується ПДВ.

Проте виплата дивідендів у натуральній формі є фактично продажем товарів, тому оподатковується ПДВ на загальних підставах

Оподаткування дивідендів виплачених фізичним особам.

При виплаті дивідендів фізичним особам фактично підлягає утриманню із суми дивідендів ПДФО та військовий збір. При цьому авансовий внесок з податку на прибуток не сплачується.

Дивіденди не є базою оподаткування ЄСВ.

Ставки ПДФО можуть бути такими:

5 відсотків – для доходів у вигляді дивідендів по акціях та корпоративних правах, нарахованих резидентами - платниками податку на прибуток підприємств (крім доходів у вигляді дивідендів по акціях, інвестиційних сертифікатах, які виплачуються інститутами спільного інвестування) (п.167.5.2 ПКУ);

у половинному розмірі ставки, встановленої у пункті 167.1 ПКУ (станом на 2020 рік основна ставка складає 18 %) – для доходів у вигляді дивідендів по акціях та/або інвестиційних сертифікатах, корпоративних правах, нарахованих нерезидентами, інститутами спільного інвестування та суб'єктами господарювання, які не є платниками податку на прибуток (п.167.5.4 ПКУ);

18 відсотків – доходів у вигляді дивідендів на користь фізичних осіб (у тому числі нерезидентів) за акціями або корпоративними правами, які мають статус привілейованих або інший статус, що передбачає виплату фіксованого розміру дивідендів чи суми, яка є більшою за суму виплат, розраховану на будь-яку іншу акцію (корпоративне право), емітовану таким платником податку (п. 57.1-1.4. ПКУ та п. 167.1 ПКУ).

Військовий збір в усіх випадках сплачується за загальною ставкою 1,5 % (пп. 1.2 п. 16¹ підрозділу 10 розділу XX Податкового кодексу).

Виплата дивідендів на користь фізичних осіб (у тому числі нерезидентів) за акціями або корпоративними правами, які мають статус привілейованих або інший статус, що передбачає виплату фіксованого розміру дивідендів чи суми, яка є більшою за суму виплат, розраховану на будь-яку іншу акцію (корпоративне право), емітовану таким платником податку, прирівнюється з метою оподаткування до виплати заробітної плати з відповідним оподаткуванням.

При цьому така виплата не підлягає оподаткуванню як дивіденди згідно з положеннями розділу IV ПКУ.

Загальні засади оподаткування дивідендів у підприємства отримувача

Згідно п. 140.4 ПКУ Фінансовий результат до оподаткування зменшується:

на суму нарахованих доходів від участі в капіталі інших платників податку на прибуток підприємств, платників єдиного податку та на суму нарахованих доходів у вигляді дивідендів, що підлягають виплаті на його користь від інших платників цього податку (крім інститутів спільного інвестування та платників, прибуток яких звільняється від оподаткування відповідно до положень цього Кодексу, у розмірі прибутку, звільненого від оподаткування);

на суму нарахованих доходів у вигляді дивідендів, що підлягає виплаті на його користь від контрольованої іноземної компанії в межах, що не перевищує суму, на яку збільшувався об'єкт оподаткування відповідно до підпункту 134.1.7 пункту 134.1 статті 134 цього Кодексу.

Аналіз норм ПКУ дає змогу зробити висновок, що отримувач дивідендів, який застосовує податкові різниці при визначенні суми податку на прибуток, може зменшити фінансовий результат до оподаткування податком на прибуток, лише в тому випадку, якщо юридична особа-об'єкт інвестування при виплаті

таких дивідендів нарахувала (сплатила) авансовий внесок з податку на прибуток.

При цьому, згідно із ст. 57.1¹ "Порядок сплати податкового зобов'язання з податку на прибуток при виплаті дивідендів" Податкового кодексу України, авансовий внесок з податку на прибуток не сплачують у разі виплати дивідендів:

— на користь власників корпоративних прав материнської компанії, що сплачуються в межах сум доходів такої компанії, отриманих у вигляді дивідендів від інших осіб. Якщо сума виплат дивідендів на користь власників корпоративних прав материнської компанії перевищує суму отриманих такою компанією дивідендів, дивіденди, сплачені в межах такого перевищення, підлягають оподаткуванню за правилами, встановленими підпунктом 57.1-1.2 ПКУ. З метою оподаткування материнська компанія веде наростаючим підсумком облік дивідендів, отриманих нею від інших осіб, та дивідендів, сплачених на користь власників корпоративних прав такої компанії, і відображає у податковій звітності дивіденди в порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику;

— платником податку на прибуток, прибуток якого звільнений від оподаткування відповідно до положень цього Кодексу, у розмірі прибутку, звільненого від оподаткування у період, за який виплачуються дивіденди;

— фізичним особам.

Крім того, звільнені від сплати авансового внеску з податку на прибуток при виплаті дивідендів:

— платники єдиного податку;

— інститути спільного інвестування.

Також не сплачують авансовий внесок з податку на прибуток нерезиденти, які отримують доходи виключно за межами України, оскільки на таких суб'єктів не поширюється податкове законодавство України.

З огляду на вказане, вважаємо, що підприємству в процесі обліку отриманих дивідендів доцільно використовувати, розроблену нами, деталізацію субрахунку 731 "Дивіденди одержані", яка наведена на рис.

За умови застосування вищезазначених субрахунків, підприємство отримувач дивідендів зможе зменшити фінансовий результат до оподаткування податком на прибуток лише на суму дивідендів відображених на субрахунках 7311, 7312 та 7316, 7319.

Деталізація субрахунку 731 "Дивіденди одержані"

- 7311 "Дивіденди одержані від платників податку на прибуток, прибуток яких не звільняється від оподаткування";
- 7312 "Дивіденди одержані від платників податку на прибуток, прибуток яких звільняється від оподаткування відповідно до положень ПКУ, в частині прибутку що не звільнено від оподаткування";
- 7313 "Дивіденди одержані від платників податку на прибуток, прибуток яких звільняється від оподаткування відповідно до положень ПКУ, в частині прибутку що звільнений від оподаткування";
- 7314 "Дивіденди одержані від платників єдиного податку";
- 7315 "Дивіденди одержані від інститутів спільного інвестування".
- 7316 "Дивіденди одержані від нерезидентів, які отримують доходи в Україні, є платниками податку на прибуток-нерезидентами згідно ПКУ, в частині прибутку що отримано в межах України";
- 7317 "Дивіденди одержані від нерезидентів, які отримують доходи в Україні, є платниками податку на прибуток-нерезидентами згідно ПКУ, в частині прибутку що отримано за межами України";
- 7318 "Дивіденди одержані від нерезидентів, які отримують доходи виключно за межами України".
- 7319 «Дивіденди одержані від контрольованої іноземної компанії в межах, що не перевищує суму, на яку збільшувався об'єкт оподаткування відповідно до підпункту 134.1.7 пункту 134.1 статті 134 цього Кодексу

Рис. Деталізація субрахунку 731 "Дивіденди одержані"

Вплив доходів (втрат) від участі в капіталі на розмір податку на прибуток. Облік дивідендів та доходів (втрат) від участі в капіталі.

Згідно вимог Податкового кодексу України:

— фінансовий результат до оподаткування зменшується

"на суму нарахованих доходів від участі в капіталі інших платників податку на прибуток підприємств, платників єдиного податку та на суму нарахованих доходів у вигляді дивідендів, що підлягають виплаті на його користь від інших платників цього податку (крім інститутів спільного інвестування та платників, прибуток яких звільняється від оподаткування відповідно до положень цього Кодексу, у розмірі прибутку, звільненого від оподаткування);"

на суму нарахованих доходів від участі в капіталі нерезидентів (у тому числі контрольованих іноземних компаній) за умови, що доля участі в капіталі нерезидента становить щонайменше 10 відсотків протягом календарного року та такий нерезидент не входить до переліку держав (територій), визначених відповідно до підпункту 39.2.1.2 підпункту 39.2.1 пункту 39.2 статті 39 цього Кодексу (крім держав (територій), з якими є чинні міжнародні договори України про уникнення подвійного оподаткування доходів).

— фінансовий результат податкового періоду збільшується "на суму втрат від інвестицій в асоційовані, дочірні та спільні підприємства, розрахованих за методом участі в капіталі".

Згідно Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, облік фінансових інвестицій за методом участі в капіталі ведуть з використанням таких субрахунків: 141 "Інвестиції пов'язаним сторонам за методом обліку участі в капіталі"

- 721 "Дохід від інвестицій в асоційовані підприємства"
- 722 "Дохід від спільної діяльності"
- 723 "Дохід від інвестицій в дочірні підприємства"
- 961 "Втрати від інвестицій в асоційовані підприємства"
- 962 "Втрати від спільної діяльності"
- 963 "Втрати від інвестицій в дочірні підприємства".

Отже, вважаємо, що в процесі організації обліку фінансових інвестицій за методом участі в капіталі, підприємству необхідно розробити деталізацію субрахунків, яка б враховувала країну походження та вид особи об'єкта інвестування, як наведено нами на рисунках (на рис. АП – асоційоване підприємство, СД – спільна діяльність, ДП – дочірнє підприємство).

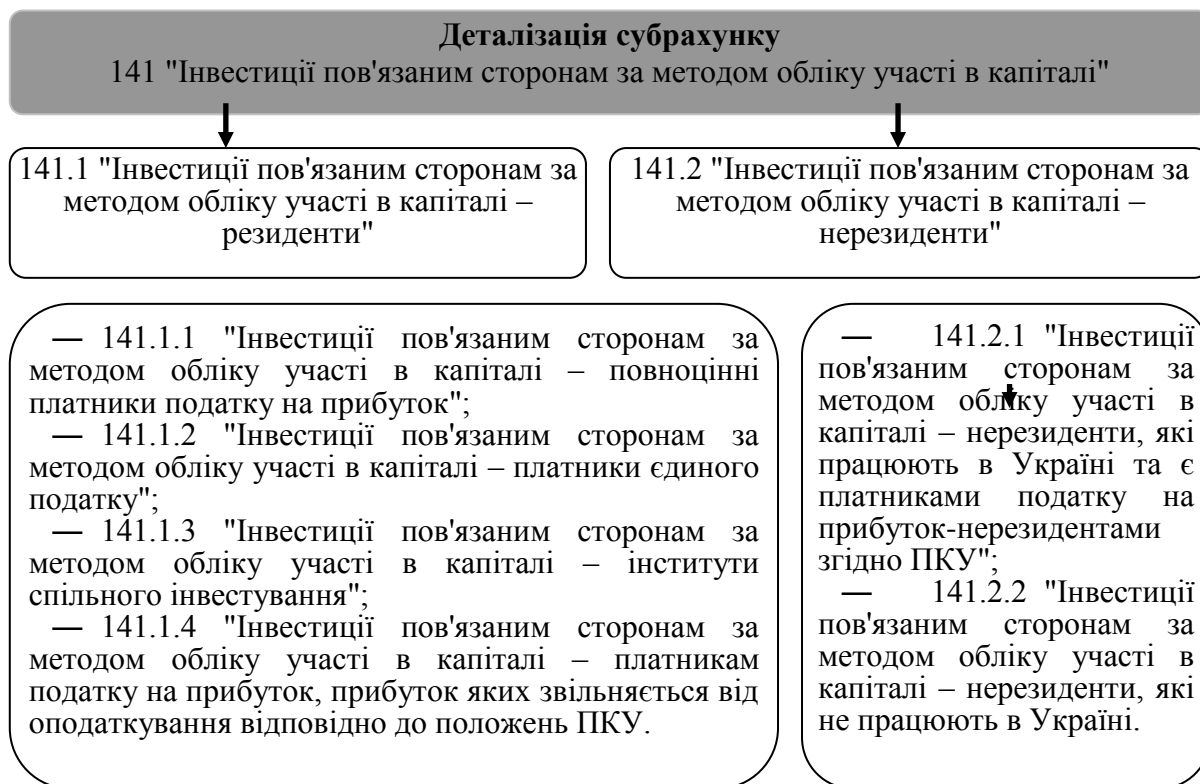

Рис. Деталізація субрахунку 141 "Інвестиції пов'язаним сторонам за методом обліку участі в капіталі"

Деталізація субрахунків 721-723

- 721.1 "Дохід від інвестицій в АП – платники податку на прибуток";
- 721.2 "Дохід від інвестицій в АП – платники єдиного податку";
- 721.3 "Дохід від інвестицій в АП – інститути спільного інвестування";
- 721.4 "Дохід від інвестицій в АП – платникам податку на прибуток, прибуток яких звільняється від оподаткування відповідно до положень ПКУ, в частині прибутку що звільнений від оподаткування";
- 721.5 "Дохід від інвестицій в АП – платникам податку на прибуток, прибуток яких звільняється від оподаткування відповідно до положень ПКУ, в частині прибутку що не звільнено від оподаткування".
- 721.6 "Дохід від інвестицій в АП – нерезиденти, які отримують доходи в Україні, є платниками податку на прибуток-нерезидентами згідно ПКУ, в частині прибутку що отримано в Україні";
- 721.7 "Дохід від інвестицій в АП – нерезиденти, які отримують доходи в Україні, є платниками податку на прибуток-нерезидентами згідно ПКУ, в частині прибутку що отримано за межами України";
- 721.8 "Дохід від інвестицій в АП – нерезиденти, які отримують доходи виключно за межами України".

- 722.1 "Дохід від СД – повноцінні платники податку на прибуток";
- 722.2 "Дохід від СД – платники єдиного податку";
- 722.3 "Дохід від СД – платникам податку на прибуток, прибуток яких звільняється від оподаткування відповідно до положень ПКУ, в частині прибутку що звільнений від оподаткування";
- 722.4 "Дохід від СД – платникам податку на прибуток, прибуток яких звільняється від оподаткування відповідно до положень ПКУ, в частині прибутку що не звільнено від оподаткування".
- 722.5 "Дохід від СД – нерезиденти, які отримують доходи в Україні, є платниками податку на прибуток-нерезидентами згідно ПКУ, в частині прибутку що отримано в Україні";
- 722.6 "Дохід від СД – нерезиденти, які отримують доходи в Україні, є платниками податку на прибуток-нерезидентами згідно ПКУ, в частині прибутку що отримано за межами України";
- 722.7 "Дохід від СД – нерезиденти, які отримують доходи виключно за межами України".

- 723.1 "Дохід від інвестицій в ДП – платники податку на прибуток";
- 723.2 "Дохід від інвестицій в ДП – інститути спільного інвестування";
- 723.3 "Дохід від інвестицій в ДП – платникам податку на прибуток, прибуток яких звільняється від оподаткування відповідно до положень ПКУ, в частині прибутку що звільнений від оподаткування";
- 723.4 "Дохід від інвестицій в ДП – платникам податку на прибуток, прибуток яких звільняється від оподаткування відповідно до положень ПКУ, в частині прибутку що не звільнено від оподаткування".
- 723.5 "Дохід від інвестицій в ДП – нерезиденти, які отримують доходи в Україні, є платниками податку на прибуток-нерезидентами згідно ПКУ, в частині прибутку що отримано в Україні";
- 723.6 "Дохід від інвестицій в ДП – нерезиденти, які отримують доходи в Україні, є платниками податку на прибуток-нерезидентами згідно ПКУ, в частині прибутку що отримано за межами України";
- 723.7 "Дохід від інвестицій в ДП – нерезиденти, які отримують доходи виключно за межами України";

Рис. Деталізація субрахунків 721-723

За умови застосування вищі розроблених субрахунків, підприємство отримувач доходів від участі в капіталі зможе зменшити фінансовий результат до оподаткування податком на прибуток лише на суму доходів від участі в капіталі відображених на субрахунках: 7211, 7212, 7215, 721.6, 721.8 та 7221, 7222, 7224, 7225, 7227 а також 7231, 723.4, 723.5, 723.7

9.5 Задачі для розв'язання

Задача 1. Інститут спільного інвестування (інститути спільного інвестування (далі - ІСІ) - інвестиційні фонди та взаємні фонди інвестиційних компаній, корпоративні інвестиційні фонди та пайові інвестиційні фонди, створені відповідно до законодавства) нарахував фізичним особам-резидентам дивіденди за простими акціями у сумі 1 млн. грн. Здійснити податкові розрахунки та бухгалтерські проведення.

Задача 2. Платник єдиного податку-юридична особа нарахувала дивіденди за корпоративними правами на користь фізичних осіб-резидентів у розмірі 100 000 грн. Здійснити податкові розрахунки та бухгалтерські проведення.

Задача 3. Платник податку на прибуток нарахував дивіденди фізичним особам-резидентам за простими акціями у розмірі 50 тис. грн. Здійснити податкові розрахунки та бухгалтерські проведення.

Задача 4. Платник податку на прибуток нарахував дивіденди фізичним особам-резидентам, **не працівникам підприємства**, за привілейованими акціями у розмірі 60 тис. грн.

Здійснити податкові розрахунки та бухгалтерські проведення.

Дайте відповідь на питання, чи змінилось би оподаткування, якби дивіденди виплачувались за простими акціями.

Задача 5. Платник податку на прибуток нарахував дивіденди у розмірі 3000 грн працівникові за привілейованими акціями (**самотня мати, яка виховує двох неповнолітніх дітей**) та 2000 грн ЗП. Здійснити податкові розрахунки та бухгалтерські проведення.

Дайте відповідь на питання, чи змінилось би оподаткування, якби дивіденди виплачувались за простими акціями.

Задача 6. Платник податку на прибуток нарахував дивіденди у розмірі 3000 грн працівникові за привілейованими акціями (**мати, яка виховує двох**

неповнолітніх дітей, одна з яких є інвалідом) та 2000 грн ЗП. Здійснити податкові розрахунки та бухгалтерські проведення.

Дайте відповідь на питання, чи змінилось би оподаткування, якби дивіденди виплачувались за простими акціями.

Задача 7. Працівник працює на умовах **неповного робочого часу**. За відпрацьований час йому нараховано 2000 грн. заробітної плати та 800 грн дивідендів за привілейованими акціями.

Здійснити податкові розрахунки та бухгалтерські проведення.

Дайте відповідь на питання, чи змінилось би оподаткування, якби дивіденди виплачувались за простими акціями.

Задача 8. За основним місцем роботи працівник отримав у березні 8000 грн. За сумісництвом – ще 2200 грн ЗП та 700 грн дивідендів за простими акціями. Обидва роботодавця платники податку на прибуток.

Дайте відповідь на питання, чи змінилось би оподаткування, якби дивіденди виплачувались за привілейованими акціями.

Задача 9. Платник податку на прибуток нарахував дивіденди платнику єдиного податку I групи за простими акціями у розмірі 50 тис. грн. Здійснити податкові розрахунки та бухгалтерські проведення.

Задача 10. Платник податку на прибуток, прибуток якого звільнений від оподаткування, нарахував дивіденди іншому платнику податку на прибуток у сум 100 тис. грн.

Здійснити податкові розрахунки та бухгалтерські проведення для платника та отримувача дивідендів.

Задача 11. Інститут спільного інвестування нарахував дивіденди іншому платнику податку на прибуток у сум 100 тис. грн.

Здійснити податкові розрахунки та бухгалтерські проведення для платника та отримувача дивідендів.

Задача 12. Платник податку на прибуток нарахував дивіденди іншому платнику податку на прибуток у сум 100 тис. грн та виплатив їх товаром, при цьому такий товар було куплено за 60000 грн з ПДВ.

Підприємство має непогашене грошове зобов'язання з податку на прибуток.

Здійснити податкові розрахунки та бухгалтерські проведення для платника та отримувача дивідендів.

Задача 13. Платник податку на прибуток, прибуток якого частково звільнений від оподаткування, нарахував дивіденди іншому платнику податку на прибуток у сум 100 тис. грн. Причому частка прибутку не звільненого від оподаткування становить 75 %. Підприємство має непогашене грошове зобов'язання з податку на прибуток. Здійснити податкові розрахунки та бухгалтерські проведення для платника та отримувача дивідендів.

Задача 14. Підприємство платник податку на прибуток за результатами минуло року задекларувало об'єкт оподаткування у розмірі 150 000 грн. Суму податкового зобов'язання за рік у сумі 27 000 грн сплачено повністю до лютого звітного року. У березні звітного року підприємство нарахувало 500 тис.грн дивідендів за простими акціями на користь іншого платника податку на прибуток.

Здійснити податкові розрахунки та бухгалтерські проведення для платника та отримувача дивідендів.

Задача 15. Материнська компанія за звітний рік отримала дивідендів від інших осіб у розмірі 100 тис. грн, та нарахувала на користь власників корпоративних прав материнської компанії дивідендів у розмірі 150 тис. грн. Здійснити податкові розрахунки та бухгалтерські проведення для материнської компанії платника податку на прибуток.

Задача 16. Підприємство платник податку на прибуток купило прості акції іншого підприємства-резидента платника податку на прибуток з часткою у зареєстрованому капіталі 45% за 5000000 грн. За звітний рік підприємство у яке було інвестовано кошти отримало прибуток у розмірі 1 млн. грн. Операцій між інвестором та об'єктом інвестування не було. Також підприємство-об'єкт інвестування виплатило всім акціонерам 300 тис. грн дивідендів.

Обґрунтувати податкові наслідки, зробити необхідні розрахунки та бухгалтерські проведення. Висновки підтвердити посиланнями на нормативні документи.

Задача 17. Підприємство платник податку на прибуток купило прості акції іншого підприємства-резидента платника єдиного податку з часткою у зареєстрованому капіталі 45%. За звітний рік підприємство у яке було інвестовано кошти отримало прибуток у розмірі 1 млн. грн. Операцій між інвестором та об'єктом інвестування не було. Також підприємство-об'єкт інвестування виплатило всім акціонерам 300 тис. грн дивідендів.

Обґрунтувати податкові наслідки, зробити необхідні розрахунки та бухгалтерські проведення. Висновки підтвердити посиланнями на нормативні документи.

Задача 18. Підприємство платник податку на прибуток купило прості акції іншого підприємства-нерезидента (ставка корпоративного податку в країні нерезидента складає 12 %) з часткою у зареєстрованому капіталі 40%. За звітний рік підприємство у яке було інвестовано кошти отримало прибуток у розмірі 1 млн. грн. Операцій між інвестором та об'єктом інвестування не було. Також підприємство-об'єкт інвестування виплатило всім акціонерам 300 тис. грн дивідендів.

Обґрунтувати податкові наслідки, зробити необхідні розрахунки та бухгалтерські проведення. Висновки підтвердити посиланнями на нормативні документи.

Задача 19. Підприємство платник податку на прибуток купило прості акції іншого підприємства-нерезидента (ставка корпоративного податку в країні нерезидента складає 12 %) з часткою у зареєстрованому капіталі 9 %. За звітний рік підприємство у яке було інвестовано кошти отримало прибуток у розмірі 1 млн. грн. Операцій між інвестором та об'єктом інвестування не було. Також підприємство-об'єкт інвестування виплатило всім акціонерам 300 тис. грн дивідендів.

Обґрунтувати податкові наслідки, зробити необхідні розрахунки та бухгалтерські проведення. Висновки підтвердити посиланнями на нормативні документи.

Задача 20. Підприємство платник податку на прибуток купило прості акції іншого підприємства-нерезидента (ставка корпоративного податку в країні нерезидента складає 18 %, проте в Україні з такою не укладені міжнародні договори з положеннями про обмін інформацією) з часткою у зареєстрованому капіталі 40%. За звітний рік підприємство у яке було інвестовано кошти отримало прибуток у розмірі 1 млн. грн. Операцій між інвестором та об'єктом інвестування не було. Також підприємство-об'єкт інвестування виплатило всім акціонерам 300 тис. грн дивідендів.

Обґрунтувати податкові наслідки, зробити необхідні розрахунки та бухгалтерські проведення. Висновки підтвердити посиланнями на нормативні документи.

Задача 21. Підприємство платник податку на прибуток купило прості акції іншого підприємства-нерезидента (ставка корпоративного податку в країні нерезидента складає 18 %, проте в такій державі компетентні органи не забезпечують своєчасний та повний обмін податковою та фінансовою інформацією на запити центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику) з часткою у зареєстрованому капіталі 40%. За звітний рік підприємство у яке було інвестовано кошти отримало прибуток у розмірі 1 млн. грн. Операцій між інвестором та об'єктом інвестування не було. Також підприємство-об'єкт інвестування виплатило всім акціонерам 300 тис. грн дивідендів.

Обґрунтувати податкові наслідки, зробити необхідні розрахунки та бухгалтерські проведення. Висновки підтвердити посиланнями на нормативні документи.

Задача 22. Підприємство платник податку на прибуток купило прості акції іншого підприємства-резидента платника податку на прибуток з часткою у зареєстрованому капіталі 25 %. За звітний рік підприємство у яке було інвестовано кошти отримало збиток у розмірі 1 млн. грн.

Обґрунтувати податкові наслідки, зробити необхідні розрахунки та бухгалтерські проведення. Висновки підтвердити посиланнями на нормативні документи.

Задача 23. Підприємство платник податку на прибуток купило прості акції іншого підприємства-резидента інститута спільного інвестування з часткою у зареєстрованому капіталі 25%. За звітний рік підприємство у яке було інвестовано кошти отримало прибуток у розмірі 1 млн. грн. Операцій між інвестором та об'єктом інвестування не було. Також підприємство-об'єкт інвестування виплатило всім акціонерам 300 тис. грн дивідендів.

Обґрунтувати податкові наслідки, зробити необхідні розрахунки та бухгалтерські проведення. Висновки підтвердити посиланнями на нормативні документи.

9.6 Тести

1. Сплачений авансовий внесок з податку на прибуток у зв'язку з виплатою дивідендів:

а) зменшує суму нарахованих дивідендів, які виплачуються юридичним особам;

б) зменшує суму нарахованих дивідендів, які виплачуються нерезидентам;

в) зменшує суму нарахованих дивідендів власникам привілейованих акцій;

г) не зменшує суму нарахованих дивідендів.

2. Фінансові інвестиції, що обліковуються за методом участі в капіталі, на дату балансу відображаються за вартістю, що визначається з урахуванням зміни загальної величини власного капіталу об'єкта інвестування:

а) крім тих, що є результатом операцій між інвестором і об'єктом інвестування;

б) з урахуванням тих, що є результатом операцій між інвестором і об'єктом інвестування;

3. Авансовий внесок розраховується з суми перевищення дивідендів, що підлягають виплаті, над значенням об'єкта оподаткування за відповідний податковий (звітний) рік, за результатами якого виплачуються дивіденди:

а) грошове зобов'язання щодо якого погашене;

б) грошове зобов'язання щодо якого непогашене.

4. Виплата дивідендів у натуральній формі:

а) обкладається ПДВ;

б) не обкладається ПДВ.

5. При отриманні дивідендів за акціями та/або інвестиційними сертифікатами, корпоративними правами, нарахованими нерезидентами, інститутами спільного інвестування та суб'єктами господарювання, які не є платниками податку на прибуток, ставка ПДФО становить:

а) 9 %;

б) 5 %;

в) 18 %;

г) 15 %.

6. При отриманні дивідендів за акціями та корпоративними правами, нарахованим резидентами — платниками податку на прибуток підприємств, ставка ПДФО становить:

а) 9 %;

б) 5 %;

в) 18 %.

10. Оподаткування господарських операцій, що призводять до виникнення доходів, отриманих нерезидентами із джерелом їх походження з України

10.1 Питання для обговорення

1. Класифікація доходів нерезидентів.
2. Особливості оподаткування доходів нерезидентів.
3. Відображення в обліку господарських операцій, що призводять до виникнення доходів, отриманих нерезидентами із джерелом їх походження з України.

10.2 Питання для самоконтролю

1. За якою ставкою оподатковуються проценти, дисконтні доходи, що сплачуються на користь нерезидента, у тому числі проценти за позиками та борговими зобов'язаннями, випущеними (виданими) резидентом?
2. Опишіть порядок оподаткування дивідендів, які сплачуються резидентом на користь нерезидента.
3. Розкрийте порядок оподаткування доходів від роялті.
4. Розкрийте порядок оподаткування доходів фрахту.
5. Розкрийте порядок оподаткування доходів від інжинірингу.
6. Розкрийте порядок оподаткування доходів від лізингової/орендної плати, що вноситься резидентами на користь нерезидента - лізингодавця/орендодавця за договорами оперативного лізингу/оренди;
7. Розкрийте порядок оподаткування прибутку від здійснення операцій з продажу або іншого відчуження інвестиційних активів.

10.3 Темі рефератів

1. Особливості відображення в обліку доходів від роялті та порядок їх оподаткування.
2. Особливості відображення в обліку доходів від фрахту та доходи від інжинірингу та порядок їх оподаткування.
3. Особливості відображення в обліку доходів від інжинірингу та порядок їх оподаткування.
4. Особливості оподаткування доходів від продажу нерухомого майна, розташованого на території України, яке належить нерезиденту.
5. Класифікація доходів нерезидентів та порядок їх оподаткування.

10.4 Необхідні теоретичні відомості

Підпунктом 14.1.54 Податкового кодексу України визначено, що дохід з джерелом їх походження з України — будь-який дохід, отриманий резидентами

Оподаткування господарських операцій

або нерезидентами, у тому числі від будь-яких видів їх діяльності на території України (включаючи виплату (нарахування) винагороди іноземними роботодавцями), її континентальному шельфі, у виключній (морській) економічній зоні.

Для цілей оподаткування під доходами, отриманими нерезидентом із джерелом їх походження з України, розуміються (п.141.4.1):

а) проценти, дисконтні доходи, що сплачуються на користь нерезидента, у тому числі проценти за позиками та борговими зобов'язаннями, випущеними (виданими) резидентом;

б) дивіденди, які сплачуються резидентом;

в) роялті;

г) фрахт та доходи від інжинірингу;

г) лізингова/орендна плата, що вноситься резидентами на користь нерезидента - лізингодавця/орендодавця за договорами оперативного лізингу/оренди;

д) доходи від продажу нерухомого майна, розташованого на території України, яке належить нерезиденту;

е) прибуток від здійснення операцій з продажу або іншого відчуження наступних інвестиційних активів:

цінних паперів, деривативів або інших корпоративних прав у статутному капіталі юридичних осіб - резидентів, крім тих, що знаходяться в обігу на фондовій біржі, що входить до переліку, затвердженого Кабінетом Міністрів України відповідно до підпункту "а" підпункту 141.4.11 пункту 141.4 статті 141 ПКУ;

акцій, корпоративних прав, часток в іноземних компаніях, організаціях, утворених відповідно до законодавства інших держав (іноземні юридичні особи), крім тих, що знаходяться в обігу на фондовій біржі, що входить до переліку, затвердженого Кабінетом Міністрів України відповідно до підпункту "а" підпункту 141.4.11 пункту 141.4 статті 141 ПКУ, що відповідають таким умовам:

а) у будь-який момент часу впродовж 365 днів, що передують продажу або іншому відчуженню, вартість акцій, часток, корпоративних або інших аналогічних прав іноземної юридичної особи на 50 і більше відсотків утворюється за рахунок акцій, часток в українській юридичній особі, які належать зазначеній іноземній юридичній особі прямо або опосередковано, та

б) у будь-який момент часу впродовж 365 днів, що передують продажу або іншому відчуженню, вартість акцій, часток в українській юридичній особі на 50 і більше відсотків утворюється за рахунок нерухомого майна, яке розташовано в Україні та належить такій українській юридичній особі або використовується

такою українською юридичною особою на підставі договору довгострокової оренди, фінансового лізингу чи аналогічного договору.

акцій, корпоративних прав у статутному капіталі юридичної особи - резидента України, за умови що у будь-який час впродовж 365 днів, що передують продажу або іншому відчуженню, вартість таких акцій, корпоративних прав на 50 і більше відсотків утворювалась за рахунок нерухомого майна, яке розташовано в Україні та належить такій юридичній особі - резиденту України або використовується такою юридичною особою - резидентом України на підставі договору довгострокової оренди, фінансового лізингу чи аналогічного договору.

Вартість акцій, часток, корпоративних або інших аналогічних прав (для цілей абзаців четвертого та шостого підпункту "е" цього підпункту) та нерухомого майна (для цілей абзаців п'ятого та шостого підпункту "е" цього підпункту) визначається на підставі балансової (залишкової) вартості за даними бухгалтерського обліку як найвища сума у будь-який момент часу впродовж 365 днів, що передують продажу або іншому відчуженню, та підлягає порівнянню з вартістю іншого майна (активів) згідно з балансовою (залишковою) вартістю за даними бухгалтерського обліку такої юридичної особи;

є) доходи, отримані від провадження спільної діяльності на території України, доходи від здійснення довгострокових контрактів на території України;

ж) винагорода за провадження нерезидентами або уповноваженими ними особами культурної, освітньої, релігійної, спортивної, розважальної діяльності на території України;

з) брокерська, комісійна або агентська винагорода, отримана від резидентів або постійних представництв інших нерезидентів щодо брокерських, комісійних або агентських послуг, наданих нерезидентом на території України на користь резидентів;

и) внески та премії на страхування або перестрахування ризиків в Україні (у тому числі страхування ризиків життя) або страхування резидентів від ризиків за межами України;

і) доходи, одержані від діяльності у сфері розваг (крім діяльності з проведення лотереї);

ї) доходи у вигляді благодійних внесків та пожертвувань на користь нерезидентів;

й) доходи від відчуження прав на видобуток та розробку родовищ корисних копалин, мінеральних джерел та інших природних ресурсів, розташованих на території України, що належать нерезиденту;

к) інші доходи від провадження нерезидентом господарської діяльності на території України, крім доходів у вигляді виручки або інших видів компенсації вартості товарів, виконаних робіт, наданих послуг, переданих, виконаних,

наданих резиденту (постійному представництву іншого нерезидента) від такого нерезидента, у тому числі вартості послуг із міжнародного зв'язку чи міжнародного інформаційного забезпечення.

Особливості оподаткування доходів нерезидентів.

Порядок оподаткування доходів нерезидентів з джерелом їх походження в Україні визначено п. 141.4 ст. 141 Податкового кодексу України, а саме: резидент, у тому числі фізична особа - підприємець, фізична особа, яка провадить незалежну професійну діяльність, або суб'єкт господарювання (юридична особа чи фізична особа - підприємець), який обрав спрощену систему оподаткування, або інший нерезидент, який провадить господарську діяльність через постійне представництво на території України, які здійснюють на користь нерезидента або уповноваженої ним особи будь-яку виплату з доходу з джерелом його походження з України, отриманого таким нерезидентом (у тому числі на рахунки нерезидента, що ведуться в національній валюті), утримують податок з таких доходів, зазначених у підпункті 141.4.1 ПКУ, за ставкою в розмірі 15 відсотків (крім доходів, зазначених у підпунктах 141.4.4-141.4.6 та 141.4.11 ПКУ) їх суми та за їх рахунок, що сплачується до бюджету під час такої виплати, якщо інше не передбачено положеннями міжнародних договорів України з країнами резиденції осіб, на користь яких здійснюються виплати, що набрали чинності. Вимоги цього абзацу не застосовуються до доходів нерезидентів, що отримуються ними через їх постійні представництва на території України..

У разі якщо резидент (крім платників єдиного податку четвертої групи) здійснює на користь нерезидента виплату доходів, зазначених в абзацах четвертому - шостому підпункту 14.1.49 пункту 14.1 статті 14 ПКУ, у сумі, що перевищує суму, що відповідає принципу "витагнутої руки", або виплачує інші доходи, прирівняні згідно з цим Кодексом до дивідендів, такий резидент має утримати з суми такого перевищення та з таких інших доходів податок на доходи нерезидента за ставкою в розмірі 15 відсотків (якщо інша ставка не встановлена міжнародним договором, згоду на обов'язковість якого надано Верховною Радою України). Такий податок має бути сплачений до граничної дати подання звіту про контрольовані операції за відповідний звітний (податковий) рік.

Якщо дохід виплачується нерезиденту у будь-якій формі, відмінній від грошової, або якщо податок на доходи нерезидента не було утримано з відповідного доходу під час виплати (у тому числі під час виплат доходів, прирівняних ПКУ до дивідендів), такий податок підлягає нарахуванню та сплаті виходячи з такого розрахунку:

$$P_c = CД * 100 / (100 - СП) - CД,$$

де: Пс - сума податку до сплати;
СД - сума виплаченого доходу;
СП - ставка податку, встановлена цим підпунктом.

У разі якщо нерезидент набуває право власності на інвестиційний актив, визначений абзацами третім - шостим підпункту "е" підпункту 141.4.1 ПКУ, у іншого нерезидента, який не має постійного представництва в Україні відповідно до норм цього пункту, нерезидент, який набуває право власності, зобов'язаний утримати податок з прибутку від відчуження інвестиційного активу, виплаченого на користь іншого нерезидента, за ставкою в розмірі 15 відсотків та за його рахунок, задекларувати та перераховувати до бюджету України податок під час такої виплати, якщо інше не передбачено положеннями міжнародних договорів України з країною резиденції особи, на користь яких здійснюється виплата, що набрали чинності.

Такий нерезидент - покупець зобов'язаний не пізніше дати здійснення першої оплати за інвестиційний актив, що придбавається, стати на облік у контролюючому органі за місцезнаходженням української юридичної особи, акції, корпоративні права якої формують вартість інвестиційного активу, що є предметом такого правочину. Взяття на облік таких нерезидентів здійснюється в порядку, встановленому пунктом 64.5 статті 64 ПКУ.

Прибуток від здійснення операцій, визначених у підпункті "е" підпункту 141.4.1 ПКУ, визначається як позитивна різниця між доходом, отриманим від продажу або іншого відчуження інвестиційного активу, та документально підтвердженими витратами на придбання такого активу. Якщо на вимогу особи, яка відповідно до цього підпункту є відповідальною за сплату податку з прибутку від здійснення такої операції, нерезидент, який відчужує інвестиційний актив, не надає документи, що підтверджують витрати на придбання такого активу, базою оподаткування податком на такий прибуток є вартість операції з відчуження інвестиційного активу.

Прибутки нерезидентів, отримані у вигляді доходів від безпроцентних (дисконтних) облігацій чи казначейських зобов'язань, оподатковуються за основною ставкою, з урахуванням того, що:

базою оподаткування є прибуток, який розраховується як різниця між номінальною вартістю безпроцентних (дисконтних) цінних паперів, сплаченою або нарахованою їх емітентом, та ціною їх придбання на первинному чи вторинному фондовому ринку;

з метою здійснення податкового контролю придбання або продаж зазначених у цьому підпункті цінних паперів може здійснюватися від імені та за рахунок нерезидента виключно його постійним представництвом або резидентом, який працює від імені, за рахунок та за дорученням такого нерезидента;

зазначені резидент або постійне представництво нерезидента несуть відповідальність за повноту та своєчасність нарахування та внесення до бюджету податків, що справляються під час виплати нерезиденту доходів від володіння процентними або безпроцентними (дисконтними) цінними паперами. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, встановлює порядок надання резидентами або постійними представництвами нерезидента розрахунку податкових зобов'язань нерезидентів та звітів про справляння та внесення до відповідного бюджету податків, встановлених цим пунктом.

Сума фрахту, що сплачується нерезиденту резидентом, у тому числі фізичною особою - підприємцем, фізичною особою, яка провадить незалежну професійну діяльність, або суб'єктом господарювання (юридичною особою чи фізичною особою - підприємцем), який обрав спрощену систему оподаткування, або іншим нерезидентом, який провадить господарську діяльність через постійне представництво за договорами фрахту, оподатковується за ставкою 6 відсотків у джерела виплати таких доходів за рахунок цих доходів. При цьому:

базою для оподаткування є базова ставка такого фрахту;

особами, уповноваженими справляти податок та вносити його до бюджету, є резидент, який виплачує такі доходи, незалежно від того, чи є він платником податку, а також суб'єктом спрощеного оподаткування.

Страховики або інші резиденти, у тому числі фізичні особи - підприємці, фізичні особи, які провадять незалежну професійну діяльність, або суб'єкти господарювання (юридичні особи чи фізичні особи - підприємці), які обрали спрощену систему оподаткування, інший нерезидент, який провадить господарську діяльність через постійне представництво, які здійснюють страхові платежі (страхові внески, страхові премії) та страхові виплати (страхові відшкодування) у межах договорів страхування або перестрахування ризиків, у тому числі страхування життя на користь нерезидентів, зобов'язані оподатковувати суми, що перераховуються, таким чином:

у межах договорів із обов'язкових видів страхування, за якими страхові виплати (страхові відшкодування) здійснюються на користь фізичних осіб - нерезидентів, а також за договорами страхування у межах системи міжнародних договорів "Зелена карта", а також за договорами страхування пасажирських перевезень цивільної авіації - за ставкою 0 відсотків;

у межах договорів страхування ризиків за межами України, за якими страхові виплати (страхові відшкодування) здійснюються на користь нерезидентів, крім ризиків, зазначених в абзаці другому цього підпункту, - за ставкою 4 відсотки суми, що перераховується, за власний рахунок страховика у момент здійснення перерахування такої суми;

під час укладання договорів страхування або перестрахування ризику безпосередньо із страховиками та перестраховиками-нерезидентами, рейтинг

фінансової надійності (стійкості) яких відповідає вимогам, установленим національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг (у тому числі через або за посередництвом перестрахових брокерів, які в порядку, визначеному такою національною комісією, підтверджують, що перестраховання здійснено в перестраховика, рейтинг фінансової надійності (стійкості) якого відповідає вимогам, установленим зазначеною національною комісією), а також під час укладання договорів перестраховання з обов'язкового страхування цивільної відповідальності оператора ядерної установки за шкоду, яка може бути заподіяна внаслідок ядерного інциденту, - за ставкою 0 відсотків;

в інших випадках, ніж зазначені вище, - за ставкою 12 відсотків суми таких платежів (виплат) за власний рахунок у момент здійснення перерахування таких виплат.

Резиденти, у тому числі фізичні особи - підприємці, фізичні особи, які провадять незалежну професійну діяльність, або суб'єкти господарювання (юридичні особи чи фізичні особи - підприємці), які обрали спрощену систему оподаткування, які здійснюють виплати нерезидентам за виробництво та/або розповсюдження реклами, під час такої виплати сплачують податок за ставкою 20 відсотків суми таких виплат за власний рахунок.

Суми прибутків нерезидентів, які провадять свою діяльність на території України через постійне представництво, оподатковуються в загальному порядку. При цьому таке постійне представництво прирівнюється з метою оподаткування до платника податку, який провадить свою діяльність незалежно від такого нерезидента.

Постійне представництво визначає обсяг оподатковуваного прибутку, отриманого протягом звітного (податкового) періоду, відповідно до принципу "витягнутої руки". Оподатковуваний прибуток постійного представництва має відповідати прибутку незалежного підприємства, що здійснює таку саму або аналогічну діяльність у таких самих або аналогічних умовах і діє в повній незалежності від нерезидента, постійним представництвом якого воно є.

Обсяг оподатковуваного прибутку постійного представництва розраховується відповідно до положень статті 39 ПКУ.

Не підлягають оподаткуванню доходи, отримані нерезидентами у вигляді процентів, або доходу (дисконту) або прибутку від здійснення операцій з продажу або іншого відчуження державних цінних паперів або облігацій місцевих позик, або боргових цінних паперів, виконання зобов'язань за якими забезпечено державними або місцевими гарантіями (крім прибутку нерезидентів, зареєстрованих у державах (на територіях), включених до переліку держав (територій), затвердженого Кабінетом Міністрів України відповідно до підпункту 39.2.1.2 підпункту 39.2.1 пункту 39.2 статті 39 ПКУ, від здійснення операцій з продажу або іншого відчуження державних цінних паперів або облігацій місцевих позик, або боргових цінних паперів, виконання

зобов'язань за якими забезпечено державними або місцевими гарантіями), або у вигляді інших доходів за державними цінними паперами, що виплачуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, або у вигляді процентів, сплачених нерезидентам за отримані державою або до бюджету Автономної Республіки Крим чи міського бюджету позики (кредити або зовнішні запозичення), що відображаються в Державному бюджеті України або місцевих бюджетах чи віднесені до витрат Національного банку України, або за кредити (позики), що отримані суб'єктами господарювання та виконання яких забезпечено державними або місцевими гарантіями.

Доходи нерезидентів у вигляді процентів за позиками або фінансовими кредитами, наданими резидентам, оподатковуються за ставкою в розмірі 5 відсотків у джерела виплати таких доходів та за рахунок таких доходів з одночасно дотриманням таких умов:

а) кошти, надані нерезидентом за позикою або фінансовим кредитом, залучені ним шляхом розміщення іноземних боргових цінних паперів на іноземній фондовій біржі, що входить до переліку, затвердженого Кабінетом Міністрів України, а саме: Athens Stock Exchange (ATHEX) (Греція); Australian Securities Exchange (Австралія); BME Spanish Exchanges (Іспанія); Borsa Istanbul (Туреччина); Deutsche Börse AG (Німеччина); Euronext (ЄС); Hong Kong Exchanges and Clearing (Гонконг); Irish Stock Exchange (Ірландія); Japan Exchange Group, Inc. (Японія); Korea Exchange (Корея, Республіка); London Stock Exchange (Велика Британія); Luxembourg Stock Exchange (Люксембург); Nasdaq (США); NYSE (США); NZX Limited (Нова Зеландія); Oslo Børs (Норвегія); Singapore Exchange (Сінгапур); SIX Swiss Exchange (Швейцарія); Tel-Aviv Stock Exchange (Ізраїль); TMX Group Inc. (Канада); Warsaw Stock Exchange (Польща).

б) кошти, надані нерезидентом за позикою або фінансовим кредитом, залучені з метою надання (прямо або опосередковано) резиденту позики або фінансового кредиту;

в) нерезидент, якому виплачуються проценти, та/або уповноважена ним особа (якщо проценти виплачуються через таку особу) не є резидентами юрисдикцій, які на дату розміщення нерезидентом іноземних боргових цінних паперів включені до переліку держав (територій), затвердженого Кабінетом Міністрів України відповідно до підпункту 39.2.1.2 підпункту 39.2.1 пункту 39.2 статті 39 ПКУ.

Так, згідно підпункту 39.2.1.2 ПКУ держави (території), у яких ставка податку на прибуток підприємств (корпоративний податок) на 5 і більше відсоткових пунктів нижча, ніж в Україні, або які надають суб'єктам господарювання пільгові режими оподаткування, або в яких особливості розрахунку бази оподаткування фактично дозволяють суб'єктам господарювання не сплачувати податок на прибуток підприємств

Оподаткування господарських операцій

(корпоративний податок) або сплачувати його за ставкою, на 5 і більше відсоткових пунктів нижчою, ніж в Україні;

держави, з якими Україною не укладені міжнародні договори з положеннями про обмін інформацією;

держави, компетентні органи яких не забезпечують своєчасний та повний обмін податковою та фінансовою інформацією на запити центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику.

Таблиця Розміри оподаткування окремих видів доходів, які сплачуються резидентом на користь нерезидента

№ з.п.	Вид доходу нерезидента	Ставка оподаткування, %	Джерело оподаткування	Пункт Податкового кодексу України
1	Проценти, дисконтні доходи, що сплачуються на користь нерезидента, у тому числі проценти за позиками та борговими зобов'язаннями, випущеними (виданими) резидентом	15	дохід нерезидента	141.4.2
2	Дивіденди, які сплачуються (нараховуються) резидентом	15	дохід нерезидента	141.4.2
3	Роялті	15	дохід нерезидента	141.4.2
4	Доходи від послуг типу "інжиніринг"	15	дохід нерезидента	141.4.2
5	Брокерська, комісійна або агентська винагорода	15	дохід нерезидента	141.4.2
6	Дисконтний дохід за безпроцентними облігаціями	Основна ставка оподаткування прибутку	дохід нерезидента	141.4.3
7	Страховання або перестраховання ризику безпосередньо із страховиками та перестраховиками — нерезидентами рейтинг фінансової надійності (стійкості) якого:			
7а	— відповідає вимогам, установленим Нацкомфінпослуг	0	—	141.4.5
7б	— не відповідає вимогам, установленим Нацкомфінпослуг	12	за власний рахунок резидента	141.4.5
8	Сума страхових виплат (страхових відшкодувань) у межах договорів з обов'язкових видів страхування, за	0 %	—	141.4.5

Оподаткування господарських операцій

	якими страхові виплати (страхові відшкодування) здійснюються на користь фізичних осіб – нерезидентів, а також за договорами страхування у межах системи міжнародних договорів “Зелена карта”, а також за договорами страхування пасажирських перевезень цивільної авіації			
9	Податок з суми страхових виплат (страхових відшкодувань) у межах договорів страхування ризиків за межами України в інших випадках, ніж зазначені у рядку 9 таблиці	4 %	дохід нерезидента	141.4.5
10	Оплата нерезиденту рекламних послуг	20	за власний рахунок резидента	141.4.6
11	Доходи нерезидентів у вигляді процентів за позиками або фінансовими кредитами, наданими резидентам, з одночасно дотриманням таких умов: а) кошти, надані нерезидентом за позикою або фінансовим кредитом, залучені ним шляхом розміщення іноземних боргових цінних паперів на іноземній фондовій біржі, що входить до переліку, затвердженого КМУ; б) кошти, надані нерезидентом за позикою або фінансовим кредитом, залучені з метою надання (прямо або опосередковано) резиденту позики або фінансового кредиту; в) нерезидент, якому виплачуються проценти, та/або уповноважена ним особа (якщо проценти виплачуються через таку особу) не є резидентами юрисдикцій, які на дату розміщення нерезидентом іноземних боргових цінних паперів включені до переліку держав (територій), затвердженого Кабінетом Міністрів України відповідно до п. 39.2.1.2 ПКУ	5	дохід нерезидента	141.4.11

Оподаткування господарських операцій

Приклади бухгалтерських проводок, пов'язаних з виплатами нерезидентам

Господарська операція	Дебет	Кредит	Сума
Реалізація власних дисконтних безпроцентних облігацій нерезиденту			
Продано 1000 облігацій номінальною вартістю по 1000 грн за ціною 900 грн за облігацію	311	521	900 000
Відображено суму дисконту	523	521	100 000
У визначені умовами випуску строки нарахована амортизація дисконту	952	523	100 000
Нараховано нерезиденту на дату погашення облігацій їх номінальну вартість	521	685	1000 000
Утримано податок з доходів нерезидента (18 % від суми дисконту)	685	641	18 000
Перераховано належну нерезиденту суму	685	312	982 000
Нарахування нерезиденту дивідендів			
Нараховані нерезиденту дивіденди	443	671	100 000
Утримано податок на дивіденди	671	641	15 000
Перераховані дивіденди	671	312	85 000
Одночасно перераховано до бюджету:			
— податок з дивідендів;	641	311	15 000
— авансовий платіж з податку на прибуток на суму нарахованих дивідендів (18 %)	641	311	18 000
Нараховано нерезиденту роялті, доходи від послуг типу “інжиніринг”, брокерську, комісійну або агентську винагороду			
Нараховано нерезиденту роялті (2000 доларів США за курсом НБУ 25,0 грн за 1 долар)	23 (92, 93, 94)	84	50 000
	84	632	50 000
Утримано податок з доходу нерезидента (15 %)	632	641	7500
Податок з доходів нерезидента перераховано до бюджету	641	311	7500
Перераховано нерезиденту належну йому суму	632	312	42 500
Перерахування нерезиденту-страховику, що не відповідає вимогам, установленим Нацкомфінпослуг, належних йому страхових премій за послуги з перестрахування			
Укладено договір перестрахування та відображена сума премії перестраховику-нерезиденту на суму 2000 доларів США за курсом 25,0 грн за 1 долар	705	685	50 000
Нарахований податок на доходи нерезидента (12 %)	949	641	6000
Перерахований податок до бюджету	641	311	6000
Перерахована заборгованість нерезиденту (2000 доларів за курсом НБУ 25,0 грн за долар)	685	312	50 000
Надання нерезидентом рекламних послуг			
Підписано акт на надання рекламних послуг нерезидентом на 1000 євро. Курс євро — 28,00 грн	93	84	28 000,00
	84	632	28 000,00
Нарахований податок на доходи нерезидента (20 %)	949	84	5600,00
	84	641	5600,00
Перерахований податок до бюджету	641	311	5600,00
Перерахована заборгованість нерезиденту	632	312	28 000,00

10.5 Задачі для розв'язання

Задача 1. Фізична особа-нерезидент придбала безпроцентні облигації у українського підприємства платника податку на прибуток за 4,5 млн. грн, з терміном погашення 6 місяців. Номінальна вартість облигацій становить 5 млн.грн. Пояснити податкові наслідки такої операції для підприємства платника податку на прибуток на момент продажу облигацій та їх погашення. Зробити бухгалтерські проведення.

Задача 2. За користування літературним твором громадянина США, вітчизняне підприємство нарахувало та виплатило останньому плату у розмірі 1000 доларів США. Курс долара на момент нарахування винагороди 28,1 грн за долар. Курс долара на момент сплати винагороди 28,3 грн за долар. Пояснити податкові наслідки такої операції. Зробити бухгалтерські проведення.

Задача 3. За розроблення технічної документації нерезиденту нараховано та сплачено винагорода 5000 доларів США. Курс долара на момент нарахування винагороди 28,3 грн за долар. Курс долара на момент сплати винагороди 28,1 грн за долар. Пояснити податкові наслідки такої операції. Зробити бухгалтерські проведення.

Задача 4. Підприємство-платник податку на прибуток взяло в оперативну оренду технологічне обладнання у підприємства-нерезидента вартістю 1 млн. євро та зобов'язане щомісяця сплачувати орендну плату нерезиденту у сумі 10000 тис доларів США. Курс НБУ на дату нарахування та сплати орендної плати за перший місяць складає 27,9 грн за долар. Пояснити податкові наслідки такої операції. Зробити бухгалтерські проведення.

Задача 5. Українське підприємство платник податку на прибуток надав нерезиденту-юридичній особі товар для його реалізації за договором комісії. Товар був успішно проданий та за послуги нерезидента йому було нараховано винагорода у розмірі 4500 доларів США. Курс долара на момент нарахування винагороди 27,1 грн за долар. Курс долара на момент сплати винагороди 26,3 грн за долар. Пояснити податкові наслідки такої операції. Зробити бухгалтерські проведення.

Задача 6. Українська страхова компанія передала 280000 грн страхових платежів у перестраховання страховику-нерезиденту. Курс долара на момент перерахування платежів складає 28,0 грн за долар. Пояснити податкові наслідки такої операції. Зробити бухгалтерські проведення для двох випадків:

А) рейтинг перестраховика відповідає вимогам, установленим Нацкомфінпослуг

Б) рейтинг перестраховика не відповідає вимогам, установленим Нацкомфінпослуг

Задача 7. Нерезидент надав рекламних послуг підприємству платнику податку на прибуток на суму 10000 доларів США. Курс долара на момент оплати (01.03.2020) становив 28.0 грн за долар. Курс долара на момент отримання документа, що засвідчує факт надання послуг (05.03.2020) становив 28.3 грн за долар. Пояснити податкові наслідки такої операції. Зробити бухгалтерські проведення.

Задача 8. Нерезидент надав рекламних послуг підприємству платнику податку на прибуток на суму 10000 доларів США. Курс долара на момент оплати (01.03.2020) становив 28.0 грн за долар. Курс долара на момент отримання документа, що засвідчує факт надання послуг (28.02.2020) становив 28.3 грн за долар. Пояснити податкові наслідки такої операції. Зробити бухгалтерські проведення.

Задача 9. Страховик нарахував фізичним особам-нерезидентам страхові відшкодування на суму 1500 доларів США у межах договорів з обов'язкових видів страхування, а також за договорами страхування у межах системи міжнародних договорів "Зелена карта", та 2000 доларів за іншими видами страхування. Курс НБУ на дату нарахування та виплати відшкодування становив 28.0 грн за долар. Пояснити податкові наслідки такої операції. Зробити бухгалтерські проведення.

Задача 10. Підприємство платник податку на прибуток нарахувало фізичним особам-нерезидентам дивіденди у розмірі 140 тис. грн та перерахувало їх у доларах. Курс долара на момент нарахування та перерахування дивідендів 28.0 грн за долар. Пояснити податкові наслідки такої операції. Зробити бухгалтерські проведення.

Задача 11. Підприємство платник податку на прибуток отримало від нерезидента на пряму кредит на суму 100 тис. доларів США під 18 % річних. Курс НБУ на дату отримання кредиту терміном на 6 місяців складав 27.5 грн за долар. Відсотки сплачуються одноразово при погашенні кредиту через 6 місяців.

При цьому відомо:

а) кошти, надані нерезидентом за позикою або фінансовим кредитом, залучені ним шляхом розміщення іноземних боргових цінних паперів на іноземній фондовій біржі Irish Stock Exchange (Ірландія);

б) нерезидент, якому виплачуються проценти не є резидентами юрисдикцій, які на дату розміщення нерезидентом іноземних боргових цінних

паперів включені до переліку держав (територій), затвердженого Кабінетом Міністрів України відповідно до підпункту 39.2.1.2 ПКУ.

Пояснити податкові наслідки такої операції. Зробити бухгалтерські проведення.

Щоб змінилось якби такий нерезидент був суб'єктом юрисдикцій, які на дату розміщення нерезидентом іноземних боргових цінних паперів включені до переліку держав (територій), затвердженого Кабінетом Міністрів України відповідно до підпункту 39.2.1.2 ПКУ?

Задача 12. Підприємство платник податку на прибуток отримало від нерезидента на пряму кредит на суму 150 тис. доларів США під 12 % річних. Курс НБУ на дату отримання кредиту терміном на 18 місяців складав 27.5 грн за долар. Відсотки сплачуються одноразово при погашенні кредиту через 18 місяців.

При цьому відомо:

а) кошти, надані нерезидентом за позикою або фінансовим кредитом, залучені ним шляхом розміщення іноземних боргових цінних паперів на іноземній фондовій біржі Irish Stock Exchange (Ірландія);

б) нерезидент, якому виплачуються проценти є резидентом держави, з якою Україною не укладені міжнародні договори з положеннями про обмін інформацією;

Пояснити податкові наслідки такої операції. Зробити бухгалтерські проведення.

10.6 Тести

1. Для цілей оподаткування під доходами, отриманими нерезидентом із джерелом їх походження з України, розуміються :

а) проценти, дисконтні доходи, що сплачуються на користь нерезидента, у тому числі проценти за позиками та борговими зобов'язаннями, випущеними (виданими) резидентом;

б) дивіденди, які сплачуються резидентом;

в) роялті;

г) фрахт та доходи від інжинірингу;

г) лізингова/орендна плата, що вноситься резидентами на користь нерезидента - лізингодавця/орендодавця за договорами оперативного лізингу/оренди;

д) всі відповіді вірні.

2. Доходи від продажу нерухомого майна, розташованого на території України, яке належить нерезиденту, оподатковуються за ставкою:

- а) 9 %;
- б) 5 %;
- в) 18 %;
- г) 15 %.

3. Доходи нерезидентів у вигляді процентів за позиками або фінансовими кредитами, наданими резидентам, оподатковуються за ставкою:

- а) 9 %;
- б) 5 %;
- в) 18 %;
- г) 15 %;
- д) 5 або 15 % залежно від умов.

4. Якщо дохід виплачується нерезиденту у будь-якій формі, відмінній від грошової такий податок підлягає нарахуванню та сплаті виходячи з такого розрахунку (де: Пс - сума податку до сплати; СД - сума виплаченого доходу; СП - ставка податку, встановлена цим підпунктом):

- а) $P_c = C_d * 100 / (100 - S_p) - C_d$;
- б) $P_c = C_d * 100 / (100 - S_p) + C_d$;
- в) $P_c = C_d * 100 / (100 + S_p) - C_d$;
- г) $P_c = C_d * 100 / (100 + S_p) + C_d$.

5. Прибутки нерезидентів, отримані у вигляді доходів від безпроцентних (дисконтних) облігацій чи казначейських зобов'язань, оподатковуються за ставкою:

- а) 9 %;
- б) 5 %;
- в) 18 %;
- г) 15 %;
- д) 5 або 15 % залежно від умов.

6. Сума фрахту, що сплачується нерезиденту резидентом оподатковується за ставкою:

- а) 9 %;
- б) 5 %;
- в) 18 %;
- г) 15 %;
- д) 6%;
- е) 4 %.

Список використаної та рекомендованої літератури

1. Власюк Н. І., Мединська Т. В. Податкова система: Навч. посібник. - К.: Магнолія, 2012. - 424 с.
2. Гармонізація бухгалтерського обліку та оподаткування на підприємствах України в контексті нормативів ЄС : [монографія] / О.І. Малишкін, К. В. Безверхий, І. С. Ковова, С. М. Семенова, С. М. Шуляренко, В.П. Карєв; ред.: О. І. Малишкін; Держ. ун-т інфраструктури та технологій. – К.: АртЕк : ДУІТ, 2018. - 417 с.
3. Дема Д.І. Податковий менеджмент: [навч. посібник] / Д.І. Дема, І.В. Шевчук, Г.П. Мартинюк; за заг. ред. Д.І. Деми. – К.: Алерта, 2017. – 256 с.
4. Зайцев О. В. Податковий менеджмент : [підручник] / О. В. Зайцев. — К.: Видавництво Ліра-К, 2017. – 308 с.
5. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій України [Електронний ресурс] / [Наказ від 30.11.99р. №291] / Міністерство фінансів України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>
6. Кореспонденція субрахунків бухгалтерського обліку операцій страхування. Методичні вказівки до самостійного вивчення дисципліни “Облік і аудит в страхових організаціях” для студентів напрямку підготовки 6.030509 «Облік і аудит» всіх форм навчання / Укладач Сидоренко О.О. – Чернігів: ЧДТУ, 2010. – 30 с.
7. Лень В.С., Гливенко В.В. (за редакцією Лень В.С.) Бухгалтерський облік у галузях економіки: Підручник. — Чернігів: ЧДТУ, — 2013. — 451 с.
8. Лень В.С., Гливенко В.В. Бухгалтерський облік в Україні: основи та практика: 3-тє видання. Навч. пос. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 608 с.
9. Лень В.С., Сидоренко О.О. Облік і аудит у страхових організаціях: Навчальний посібник. – 3-тє вид., випр. і доповн. / За ред. Лень В.С. – Київ: Каравела, 2017. — 460 с.
10. Лучко М.Р. Облік зовнішньоекономічної діяльності: [навч. посіб.] / М.Р. Лучко, Н. Г. Мельник, С. В. Сисюк. – Тернопіль: ТНЕУ, 2015. – 356 с
11. Малишкін О. І. Облік і аудит податків в Україні: теорія, методологія, практика: [навч.-практ. Посіб.] / О. І. Малишкін - К.: Центр учбової літератури, 2013. – 376 с.
12. Митний кодекс України [Електронний ресурс] : Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17/ed20150225>
13. Напрями формування податкової політики України в контексті фіскальної децентралізації та розширення бази оподаткування [Текст] : монографія / [А. І. Крисоватий та ін.] ; за ред. д-ра екон. наук, проф. А. І. Крисоватого, д-ра екон. наук, проф. О. М. Десятнюк ; Терноп. нац. екон. ун-т. - Тернопіль : ТНЕУ, 2016. - 181 с

14. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [Електронний ресурс] : [Наказ від 07.02.2013 №73] / Міністерство фінансів України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> Облік у бюджетних: [навчальний посібник] / [Акименко О.Ю. та ін]; за ред. Леня В.С. – Чернігів, Десна Поліграф, 2016. – 560 с.
15. Облік і звітність в оподаткуванні : навч. посіб. / Куцик П. О., Полянська О. А. ; Львів. торг.-екон. ун-т. - Львів : Вид-во Львів. торг.-екон. ун-ту, 2017. - 506 с
16. Облік і контроль в системі оподаткування підприємства : навч. посіб. / Н. О. Лобода ; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. - Львів : Растр-7, 2018. - 317 с
17. Оподаткування зовнішньоекономічної діяльності : навч. посіб. / Гребельник О. П., Сторожук О. В. ; Держ. фіск. служба України, Ун-т держ. фіск. служби України. - Ірпінь : Ун-т ДФС України, 2018. - 553 с
18. Оподаткування підприємств. Методичні вказівки до проведення практичних занять для студентів спеціальності 7.050106 “Облік і аудит” / Укладачі: Рядська В.В., Зоценко Д.В. — Чернігів: ЧДТУ, 2010. — 124 с.
19. Оподаткування юридичних осіб та аудит у сфері оподаткування : [навч. посіб.] / [І.К. Дрозд, В.М. Іванков, О.А. Магопець, Г.Б. Назарова, В.В. Шалімов, Н. С. Шалімова]; ред.: Н. С. Шалімова. – К.: СОВА, 2017. – 523 с.
20. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [Електронний ресурс] : [Наказ від 30.11.1999 №291] / Міністерство фінансів України. – Режим доступу <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0893-99>.
21. Податкове планування та мінімізація податкових ризиків: навч. посіб. для студентів екон. спец. ВНЗ другого (магістер.) рівня спец. 071 "Облік і оподаткування" ден. та заоч. форм навчання / [А. П. Макаренко, Т. О. Меліхова, Н. С. Чакалова] ; Запоріж. держ. інж. акад. - Запоріжжя : ЗДІА, 2017. - 260 с
22. Податковий кодекс України [Електронний ресурс] : [Кодекс від 02.12.2010 №2755-VI] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
23. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні [Електронний ресурс] : [Закон від 16.07.1999 №996-XIV] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
24. Ретроспектива і сучасність оподаткування в Україні та за кордоном: монографія / Краус Катерина Миколаївна, Краус Наталія Миколаївна. - Київ : Аграр Медіа Груп, 2019. - 419 с.
25. Сидоренко О.О. Обліково-податкові наслідки отримання дивідендів. Юність науки – 2019: соціально-економічні та гуманітарні аспекти розвитку суспільства : збірник тез Міжнародної науково-практичної

конференції студентів, аспірантів і молодих вчених, м. Чернігів, 17-18 квітня 2019 р. Чернігів : Черніг. нац. технол. ун-т, 2019. Ч. 1. С.170–172.

26. Хомутенко В.П. Адміністрування податків, зборів, платежів : [навч. посіб.]. – Одеса : «Атлант», 2015. – 314 с.

27. Хрей А.П. Організація обліку доходів від участі в капіталі для цілей обліку та оподаткування. Юність науки – 2019: соціально-економічні та гуманітарні аспекти розвитку суспільства : збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів і молодих вчених, м. Чернігів, 17-18 квітня 2019 р. Чернігів : Черніг. нац. технол. ун-т, 2019. Ч. 1. С. 174–176.

28. Шкарлет С. М., Маргасова В. Г., Акименко О. Ю., Сидоренко О.О. Організація обліку: практикум : навч. посіб. Чернігів : ЧНТУ, 2019. – 486 с.

29. Цивільний кодекс України [Електронний ресурс] : Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.

30. Яструбський М.Я. Облік і звітність в оподаткуванні : [навчальний посібник]. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2013. – 374 с.

31. Robert Peroni, Steven Bank. Taxation of Business Enterprises, Cases and Materials (American Casebook Series) 4th Edition: [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.amazon.com/Taxation-Business-Enterprises-Materials-American/dp/0314194878>

32. Intermediate Accounting (17th ed.) / Earl K. Stice, James D. Stice, Fred K. Skousen. – Mason, OH: Cengage, 2010. – 1459 p.

33. Taxes & Business Strategy (4th ed.) / Myron S. Scholes, Mark A. Wolfson, Merle M. Erickson, Edward L. Maydew, Terrence J. Shevlin. - Upper Saddle River, NJ: Pearson, Prentice Hall, 2009. – 624 p.

34. Pearson Prentice Hall Accounting Faculty Directory 2012-2013 (35th ed.). / James R. Hasselback. - Upper Saddle River, NJ: Pearson, Prentice Hall, 2013. – 432 p.

ГЛОСАРІЙ ПОДАТКОВИХ ТЕРМІНІВ

аваль - вексельне поручительство, згідно з яким банк бере на себе відповідальність перед векселедержателем за виконання векседавцем оплати податкового векселя, яке оформляється шляхом проставлення гарантійного напису банку на кожному примірнику податкового векселя;

адміністрування податків, зборів, митних платежів, єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування (далі - єдиний внесок) та інших платежів відповідно до законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи (далі - податків, зборів, платежів) - це сукупність рішень та процедур контролюючих органів і дій їх посадових осіб, що визначають інституційну структуру податкових та митних відносин, організують ідентифікацію, облік платників податків і платників єдиного внеску та об'єктів оподаткування, забезпечують сервісне обслуговування платників податків, організацію та контроль за сплатою податків, зборів, платежів відповідно до порядку, встановленого законом;

актив з права користування - визнаний орендарем згідно з вимогами міжнародних стандартів фінансової звітності актив, який представляє право орендаря використовувати базовий актив протягом строку оренди;

амортизація - систематичний розподіл вартості основних засобів, інших необоротних та нематеріальних активів, що амортизується, протягом строку їх корисного використання (експлуатації);

акцизний податок - непрямий податок на споживання окремих видів товарів (продукції), визначених цим Кодексом як підакцизні, що включається до ціни таких товарів (продукції);

оскарження рішень контролюючих органів - оскарження платником податку податкового повідомлення - рішення про визначення сум грошового зобов'язання платника податків або будь-якого рішення контролюючого органу в порядку і строки, які встановлені цим Кодексом за процедурами адміністративного оскарження, або в судовому порядку;

аукціон (публічні торги) - публічний спосіб продажу активів з метою отримання максимальної виручки від продажу активів у визначений час і в установленому місці;

залишкова вартість основних засобів, інших необоротних та нематеріальних активів для цілей розділу III - сума залишкової вартості таких засобів та активів, яка визначається як різниця між первісною вартістю і сумою розрахованої амортизації відповідно до положень розділу III ПКУ;

бартерна (товарообмінна) операція - господарська операція, яка передбачає проведення розрахунків за товари (роботи, послуги) у негрошовій формі в рамках одного договору;

безнадійна заборгованість - заборгованість, що відповідає одній з таких ознак:

а) заборгованість за зобов'язаннями, щодо яких минув строк позовної давності;

б) прострочена заборгованість померлої фізичної особи, за відсутності у неї спадкового майна, на яке може бути звернено стягнення;

в) прострочена заборгованість осіб, які у судовому порядку визнані безвісно відсутніми, оголошені померлими;

г) прострочена понад 180 днів заборгованість особи, розмір сукупних вимог кредитора за якою не перевищує мінімально встановленого законодавством розміру безспірних вимог кредитора для порушення провадження у справі про банкрутство, а для фізичних осіб - заборгованість, що не перевищує 25 відсотків мінімальної заробітної плати (у розрахунку на рік), встановленої на 1 січня звітного податкового року (у разі відсутності законодавчо затвердженої процедури банкрутства фізичних осіб);

д) актив у вигляді корпоративних прав або не боргових цінних паперів, емітента яких визнано банкрутом або припинено як юридичну особу у зв'язку з його ліквідацією;

е) сума залишкового призового фонду лотереї станом на 31 грудня кожного року;

є) прострочена заборгованість фізичної або юридичної особи, не погашена внаслідок недостатності майна зазначеної особи, за умови, що дії щодо примусового стягнення майна боржника не призвели до повного погашення заборгованості;

ж) заборгованість, стягнення якої стало неможливим у зв'язку з дією обставин непереборної сили, стихійного лиха (форс-мажорних обставин), підтверджених у порядку, передбаченому законодавством;

з) заборгованість суб'єктів господарювання, визнаних банкрутами у встановленому законом порядку або припинених як юридичні особи у зв'язку з їх ліквідацією;

До безнадійної заборгованості банків та небанківських фінансових установ може бути віднесена сума боргу за фінансовим кредитом, у тому числі сума основної заборгованості та/або сума нарахованих доходів, за яким прострочення погашення суми боргу (його частини) становить понад 360 днів, крім боргу за фінансовими кредитами осіб:

пов'язаних з таким кредитором;

які перебувають з таким кредитором у трудових відносинах;

які перебували з таким кредитором у трудових відносинах, та період між датою звільнення таких осіб та датою прощення їхньої заборгованості не перевищує три роки";

базова ставка фрахту - сума фрахту, включаючи витрати з навантаження, розвантаження, перевантаження та складування (схову) товарів, збільшена на суму витрат за рейс судна або іншого транспортного засобу, сплачених (відшкодовуваних) фрахтувальником згідно з укладеним договором фрахтування;

будівлі - земельні поліпшення, що складаються з несучих та огорожувальних або сполучених (несуче-огорожувальних) конструкцій, які утворюють наземні або підземні приміщення, призначені для проживання або перебування людей, розміщення майна, тварин, рослин, збереження інших матеріальних цінностей, провадження економічної діяльності;

виробнича дотація з бюджету - фінансова допомога з боку держави, що надається суб'єкту господарювання на безповоротній основі з метою зміцнення його фінансово-економічного становища та/або для забезпечення виробництва товарів, виконання робіт, надання послуг;

бюджетна установа - у значенні, наведеному у Бюджетному кодексі України;

бюджетне відшкодування - відшкодування від'ємного значення податку на додану вартість на підставі підтвердження правомірності сум бюджетного відшкодування податку на додану вартість за результатами перевірки платника;

Ввезення товарів на митну територію України, вивезення товарів за межі митної території України - сукупність дій, пов'язаних із переміщенням товарів через митний кордон України у будь-який спосіб у відповідному напрямку, відповідно до Митного кодексу України;

великий платник податків - юридична особа або постійне представництво нерезидента на території України, у якої обсяг доходу від усіх видів діяльності за останні чотири послідовні податкові (звітні) квартали перевищує еквівалент 50 мільйонів євро, визначений за середньозваженим офіційним курсом Національного банку України за той самий період, або загальна сума податків, зборів, платежів, сплачених до Державного бюджету України, контроль за справлянням яких покладено на контролюючі органи, крім митних платежів, за такий самий період перевищує еквівалент 1,5 мільйона євро, визначений за середньозваженим офіційним курсом Національного банку України за той самий період;

відокремлені підрозділи - у значенні, визначеному Цивільним кодексом України. Для розділу IV цього Кодексу - у визначенні Господарського кодексу України;

відчуження майна - будь-які дії платника податків, унаслідок вчинення яких такий платник податків у порядку, передбаченому законом, втрачає право власності на майно, що належить такому платнику податків, або право користування, зокрема, природними ресурсами, що у визначеному законодавством порядку надані йому в користування;

відповідальне зберігання - господарська операція, що здійснюється платником податків і передбачає передачу згідно з договорами схову матеріальних цінностей на зберігання іншій фізичній чи юридичній особі без права використання у господарському обороті такої особи з подальшим поверненням таких матеріальних цінностей платнику податків без зміни якісних або кількісних характеристик;

власники земельних ділянок - юридичні та фізичні особи (резиденти і нерезиденти), які відповідно до закону набули права власності на землю в Україні, а також територіальні громади та держава щодо земель комунальної та державної власності відповідно;

господарська діяльність - діяльність особи, що пов'язана з виробництвом (виготовленням) та/або реалізацією товарів, виконанням робіт, наданням послуг, спрямована на отримання доходу і проводиться такою особою самостійно та/або через свої відокремлені підрозділи, а також через будь-яку іншу особу, що діє на користь першої особи, зокрема за договорами комісії, доручення та агентськими договорами;

грошове зобов'язання платника податків - сума коштів, яку платник податків повинен сплатити до відповідного бюджету як податкове зобов'язання та/або інше зобов'язання, контроль за сплатою якого покладено на контролюючі органи, та/або штрафну (фінансову) санкцію, що справляється з платника податків у зв'язку з порушенням ним вимог податкового законодавства та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, а також санкції за порушення законодавства у сфері зовнішньоекономічної діяльності та пеня;

гудвіл (вартість ділової репутації) - нематеріальний актив, вартість якого визначається як різниця між ринковою ціною та балансовою вартістю активів підприємства як цілісного майнового комплексу, що виникає в результаті використання кращих управлінських якостей, домінуючої позиції на ринку товарів, послуг, нових технологій тощо. Вартість гудвілу не підлягає амортизації і не враховується під час визначення витрат платника податку, щодо активів якого виник такий гудвіл;

давальницька сировина - сировина, матеріали, напівфабрикати, комплектуючі вироби, енергоносії, що є власністю одного суб'єкта господарювання (замовника) і передаються іншому суб'єкту господарювання (виробнику) для виробництва готової продукції, з подальшим переданням або поверненням такої продукції або її частини їх власникові або за його дорученням іншій особі.

дебітор - особа, у якої внаслідок минулих подій утворилася заборгованість перед іншою особою у формі певної суми коштів, їх еквіваленту або інших активів;

депозит (вклад) - кошти, які надаються фізичними чи юридичними особами в управління резиденту, визначеному фінансовою організацією згідно із законодавством України, або нерезиденту на строк або на вимогу та під процент на умовах видачі на першу вимогу або повернення зі спливом встановленого договором строку. Залучення депозитів може здійснюватися у формі випуску (емісії) ощадних (депозитних) сертифікатів. Правила здійснення депозитних операцій встановлюються: для банківських депозитів - Національним банком України відповідно до законодавства; для депозитів (внесків) до інших фінансових установ - державним органом, визначеним законом;

державні цінні папери - облігації внутрішніх і зовнішніх державних позик та казначейські зобов'язання України, розміщені центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику;

дериватив - документ, що засвідчує право та/або зобов'язання придбати чи продати у майбутньому цінні папери, матеріальні або нематеріальні активи, а також кошти на визначених ним умовах. Порядок випуску та обігу деривативів встановлюється законодавством.

До деривативів належать:

своп - цивільно-правова угода про здійснення обміну потоками платежів (готівкових або безготівкових) чи іншими активами, розрахованими на підставі ціни (котирування) базового активу, в тому числі процентних ставок, в межах суми, визначеної договором на конкретну дату платежів (дату проведення розрахунків) протягом дії контракту;

опціон - цивільно-правовий договір, згідно з яким одна сторона контракту одержує право на придбання (продаж) базового активу, а інша сторона бере на себе безумовне зобов'язання продати (придбати) базовий актив у майбутньому протягом строку дії опціону чи на встановлену дату (дату виконання) за визначеною під час укладання такого контракту ціною базового активу. За умовами опціону покупець виплачує продавцю премію опціону;

форвардний контракт - цивільно-правовий договір, за яким продавець зобов'язується у майбутньому в установлений строк передати базовий актив у власність покупця на визначених умовах, а покупець зобов'язується прийняти в установлений строк базовий актив і сплатити за нього ціну, визначену таким договором. Форвардний контракт виконується шляхом постачання базового активу та його оплати коштами або проведення між сторонами контракту грошових розрахунків без постачання базового активу.

ф'ючерсний контракт (ф'ючерс) - стандартизований строковий контракт, за яким продавець зобов'язується у майбутньому в установлений строк (дата виконання зобов'язань за ф'ючерсним контрактом) передати базовий актив у власність покупця на визначених специфікацією умовах, а покупець

зобов'язується прийняти базовий актив і сплатити за нього ціну, визначену сторонами контракту на дату його укладення.

додаткові блага - кошти, матеріальні чи нематеріальні цінності, послуги, інші види доходу, що виплачуються (надаються) платнику податку податковим агентом, якщо такий дохід не є заробітною платою та не пов'язаний з виконанням обов'язків трудового найму або не є винагородою за цивільно-правовими договорами (угодами), укладеними з таким платником податку (крім випадків, прямо передбачених нормами розділу IV цього Кодексу);

заробітна плата для цілей розділу IV ПКУ - основна та додаткова заробітна плата, інші заохочувальні та компенсаційні виплати, які виплачуються (надаються) платнику податку у зв'язку з відносинами трудового найму згідно із законом;

дивіденди - платіж, що здійснюється юридичною особою, у тому числі емітентом корпоративних прав, інвестиційних сертифікатів чи інших цінних паперів на користь власника таких корпоративних прав, інвестиційних сертифікатів та інших цінних паперів, що засвідчують право власності інвестора на частку (пай) у майні (активах) емітента, у зв'язку з розподілом частини його прибутку, розрахованого за правилами бухгалтерського обліку.

Для цілей оподаткування до дивідендів прирівнюється також платіж у грошовій формі, що здійснюється юридичною особою на користь її засновника та/або учасника (учасників) у зв'язку з розподілом чистого прибутку (його частини);

договір довгострокового страхування життя - договір страхування життя строком на п'ять і більше років, який передбачає страхову виплату одноразово або у вигляді анuitету, якщо застрахована особа дожила до закінчення терміну дії договору страхування чи події, передбаченої у договорі страхування, або досягла віку, визначеного договором. Такий договір не може передбачати часткових виплат протягом перших п'яти років його дії, крім тих, що здійснюються у разі настання страхових випадків, пов'язаних із смертю чи хворобою застрахованої особи або нещасним випадком, що призвело до встановлення застрахованій особі інвалідності I або II групи чи встановлення інвалідності особі, яка не досягла вісімнадцятирічного віку. При цьому платник податку - роботодавець не може бути вигодонабувачем за такими договорами страхування життя;

договір добровільного медичного страхування - договір страхування, який передбачає страхову виплату, що здійснюється закладам охорони здоров'я у разі настання страхового випадку, пов'язаного із хворобою застрахованої особи або нещасним випадком. Такий договір має також передбачати мінімальний строк його дії один рік та повернення страхових платежів виключно страхувальнику при достроковому розірванні договору;

договір страхування додаткової пенсії - це договір страхування, який передбачає обов'язок страховика щодо здійснення страхової виплати (виплат) та/або виплат у вигляді анuitету в разі досягнення застрахованою особою пенсійного віку, визначеного за заявою застрахованої особи у договорі страхування відповідно до законодавства з урахуванням того, що такий пенсійний вік не може бути меншим більше ніж на 10 років від пенсійного віку, який надає право на пенсію за загальнообов'язковим державним пенсійним страхуванням. Дестрокове припинення договору до досягнення застрахованою особою зазначеного в договорі пенсійного віку неможливе, крім випадків: наявності медично підтвердженого критичного стану здоров'я (онкозахворювання, інсульт тощо) або встановлення застрахованій особі інвалідності I або II групи; виїзду страхувальника та/або застрахованої особи на постійне проживання за межі України; смерті застрахованої особи. Вигодонабувачем за таким договором може бути лише застрахована особа або спадкоємці відповідно до законодавства. Особливості зміни страховика за договором страхування додаткової пенсії встановлюються відповідно до закону;

дохід з джерелом їх походження з України - будь-який дохід, отриманий резидентами або нерезидентами, у тому числі від будь-яких видів їх діяльності на території України (включаючи виплату (нарахування) винагороди іноземними роботодавцями), її континентальному шельфі, у виключній (морській) економічній зоні, у тому числі, але не виключно, доходи у вигляді:

а) процентів, дивідендів, роялті та будь-яких інших пасивних (інвестиційних) доходів, сплачених резидентами України або постійними представництвами нерезидентів в Україні;

б) доходів від надання резидентам або нерезидентам в оренду (користування) майна, розташованого в Україні, включаючи рухомий склад транспорту, приписаного до розташованих в Україні портів;

в) доходів від продажу рухомого та нерухомого майна, доходів від відчуження корпоративних прав, цінних паперів, у тому числі акцій українських емітентів;

г) доходів, отриманих у вигляді внесків та премій на страхування і перестраховання ризиків на території України;

г) доходів страховиків - резидентів від страхування ризиків страхувальників - резидентів за межами України;

д) інших доходів від діяльності, у тому числі пов'язаних з повною або частковою переуступкою прав та обов'язків за угодами про розподіл продукції на митній території України або на територіях, що перебувають під контролем контролюючих органів (у зонах митного контролю, на спеціалізованих ліцензійних митних складах тощо);

е) спадщини, подарунків, виграшів, призів;

є) заробітної плати, інших виплат та винагород, виплачених відповідно до умов трудового та цивільно-правового договору;

ж) доходів від зайняття підприємницькою та незалежною професійною діяльністю;

з) доходів від відчуження прав на видобуток та розробку родовищ корисних копалин, мінеральних джерел та інших природних ресурсів;

и) прибутків від відчуження акцій, часток, корпоративних або інших аналогічних прав в іноземних компаніях, організаціях, утворених відповідно до законодавства інших держав (іноземні юридичні особи), які відповідають таким умовам:

1) у будь-який момент часу впродовж 365 днів, що передують продажу або іншому відчуженню, вартість акцій, часток, корпоративних або інших аналогічних прав іноземної юридичної особи на 50 і більше відсотків утворюється за рахунок акцій, часток в українській юридичній особі, які належать зазначеній іноземній юридичній особі прямо або опосередковано, та

2) у будь-який момент часу впродовж 365 днів, що передують продажу або іншому відчуженню, вартість акцій, часток в українській юридичній особі на 50 і більше відсотків утворюється за рахунок нерухомого майна, яке розташовано в Україні та належить такій українській юридичній особі або використовується такою українською юридичною особою на підставі договору довгострокової оренди, фінансового лізингу чи аналогічного договору;

і) прибутків нерезидентів від відчуження акцій, корпоративних прав у статутному капіталі юридичної особи - резидента України, за умови що у будь-який час впродовж 365 днів, що передують продажу або іншому відчуженню, вартість таких акцій, корпоративних прав на 50 і більше відсотків утворювалася за рахунок нерухомого майна, що розташовано в Україні та належить такій юридичній особі - резиденту України або використовується такою юридичною особою - резидентом України на підставі договору довгострокової оренди, фінансового лізингу чи аналогічного договору.

Вартість акцій, часток, корпоративних або інших аналогічних прав (для цілей абзацу другого підпункту "и" та підпункту "і" цього підпункту) та нерухомого майна (для цілей абзацу третього підпункту "и" та підпункту "і" цього підпункту) визначається на підставі балансової (залишкової) вартості за даними бухгалтерського обліку як найвища сума у будь-який момент часу впродовж 365 днів, що передують продажу або іншому відчуженню, та підлягає порівнянню з вартістю іншого майна (активів) згідно з балансовою (залишковою) вартістю за даними бухгалтерського обліку такої юридичної особи;

дохід, отриманий з джерел за межами України, - будь-який дохід, отриманий резидентами, у тому числі від будь-яких видів їх діяльності за межами митної території України, включаючи проценти, дивіденди, роялті та будь-які інші види пасивних доходів, спадщину, подарунки, виграші, призи,

доходи від виконання робіт (надання послуг) за цивільно-правовими та трудовими договорами, від надання резидентам в оренду (користування) майна, розташованого за межами України, включаючи рухомий склад транспорту, приписаного до розташованих за межами України портів, доходи від продажу майна, розташованого за межами України, дохід від відчуження інвестиційних активів, у тому числі корпоративних прав, цінних паперів тощо; інші доходи від будь-яких видів діяльності за межами митної території України або територій, непідконтрольних контролюючим органам;

екологічний податок - загальнодержавний обов'язковий платіж, що справляється з фактичних обсягів викидів у атмосферне повітря, скидів у водні об'єкти забруднюючих речовин, розміщення відходів, фактичного обсягу радіоактивних відходів, що тимчасово зберігаються їх виробниками, фактичного обсягу утворених радіоактивних відходів та з фактичного обсягу радіоактивних відходів, накопичених до 1 квітня 2009 року;

емісійний дохід - сума перевищення надходжень, отриманих емітентом від емісії (випуску) власних акцій (інших корпоративних прав) та інвестиційних сертифікатів, над номінальною вартістю таких акцій (інших корпоративних прав) та інвестиційних сертифікатів (під час їх первинного розміщення), або над ціною зворотного викупу під час наступних розміщень інвестиційних сертифікатів та акцій інвестиційних фондів;

звичайна ціна - ціна товарів (робіт, послуг), визначена сторонами договору, якщо інше не встановлено цим Кодексом. Якщо не доведено зворотне, вважається, що така звичайна ціна відповідає рівню ринкових цін. Це визначення не поширюється на операції, що визнаються контрольованими відповідно до статті 39 цього Кодексу.

інвестиції - господарські операції, які передбачають придбання основних засобів, нематеріальних активів, корпоративних прав та/або цінних паперів в обмін на кошти або майно. Інвестиції поділяються на:

а) капітальні інвестиції - господарські операції, що передбачають придбання будинків, споруд, інших об'єктів нерухомої власності, інших основних засобів і нематеріальних активів, що підлягають амортизації відповідно до норм цього Кодексу;

б) фінансові інвестиції - господарські операції, що передбачають придбання корпоративних прав, цінних паперів, деривативів та/або інших фінансових інструментів. Фінансові інвестиції поділяються на:

прямі інвестиції - господарські операції, що передбачають внесення коштів або майна в обмін на корпоративні права, емітовані юридичною особою при їх розміщенні такою особою;

портфельні інвестиції - господарські операції, що передбачають купівлю цінних паперів, деривативів та інших фінансових активів за кошти на фондовому ринку або біржовому товарному ринку;

в) реінвестиції - господарські операції, що передбачають здійснення капітальних або фінансових інвестицій за рахунок прибутку, отриманого від інвестиційних операцій;

інвестиційний прибуток для цілей розділу IV ПКУ - дохід у вигляді позитивної різниці між доходом, отриманим платником податку від проведення операцій з цінними паперами з урахуванням курсової різниці, деривативами та корпоративними правами, випущеними в інших, ніж цінні папери, формах, та витратами на придбання таких інвестиційних активів;

інжиніринг - надання послуг (виконання робіт) із складення технічних завдань, проектних пропозицій, проведення наукових досліджень і техніко-економічних обстежень, виконання інженерно-розвідувальних робіт з будівництва об'єктів, розроблення технічної документації, проектування та конструкторського опрацювання об'єктів техніки і технології, надання консультації та авторського нагляду під час монтажних та пусконаладжувальних робіт, а також надання консультацій, пов'язаних із такими послугами (роботами);

інститути спільного інвестування (далі - ІСІ) - інвестиційні фонди та взаємні фонди інвестиційних компаній, корпоративні інвестиційні фонди та пайові інвестиційні фонди, створені відповідно до законодавства;

іпотечний житловий кредит - фінансовий кредит, що надається фізичній особі банківською чи іншою фінансовою установою відповідно до закону строком не менш як на п'ять повних календарних років для фінансування витрат, пов'язаних з придбанням квартири (кімнати) чи житлового будинку (його частини) або будівництвом житлового будинку (його частини), що надаються у власність позичальника, з прийняттям кредитором такого житла (землі, що знаходиться під таким житловим будинком, у тому числі присадибної ділянки) у заставу;

іпотечний сертифікат (у тому числі іпотечний сертифікат участі та іпотечний сертифікат з фіксованою дохідністю) - іпотечний цінний папір, забезпечений іпотечними активами або іпотеками відповідно до закону;

термін "**кооперативні виплати**" вживається у значенні, наведеному в Законі України "Про кооперацію";

корпоративні права - права особи, частка якої визначається у статутному капіталі (майні) господарської організації, що включають правомочності на участь цієї особи в управлінні господарською організацією, отримання певної частки прибутку (дивідендів) даної організації та активів у разі ліквідації останньої відповідно до закону, а також інші правомочності, передбачені законом та статутними документами;

кошти - гривня або іноземна валюта;

кредитор - юридична або фізична особа, яка має підтвержені у встановленому порядку вимоги щодо грошових зобов'язань до боржника, у

тому числі щодо виплати заборгованості із заробітної плати працівникам боржника, а також контролюючі органи - щодо податків та зборів;

курсова різниця для цілей розділу IV ПКУ - позитивна різниця між офіційним обмінним курсом іноземної валюти до гривні, установленим Національним банком України на день придбання та на день продажу (погашення, іншого відчуження) цінного паперу, у разі якщо такий цінний папір номінований в іноземній валюті;

лізингова (орендна) операція - господарська операція (крім операцій з фрахтування (чартеру) морських суден та інших транспортних засобів) фізичної чи юридичної особи (орендодавця), що передбачає надання основних засобів у користування іншим фізичним чи юридичним особам (орендарям) за плату та на визначений строк.

зворотний лізинг (оренда) - господарська операція, що здійснюється фізичною чи юридичною особою і передбачає продаж основних засобів фінансовій організації з одночасним зворотним отриманням таких основних засобів такою фізичною чи юридичною особою в оперативний або фінансовий лізинг;

оренда житлових приміщень - операція, що передбачає надання житлового будинку, квартири або їх частини її власником у користування орендарю на визначений строк для цільового використання за орендну плату;

оренда житла з викупом - господарська операція юридичної особи, що передбачає відповідно до договору оренди житла з викупом передання другій стороні - фізичній особі (особі-орендарю) майнових прав на нерухомість, будівництво якої не завершено та/або житло за плату на довготривалий (до 30 років) строк, після закінчення якого або достроково, за умови повної сплати орендних платежів та відсутності інших обтяжень та обмежень на таке житло, житло переходить у власність орендаря. Оренда житла з викупом може передбачати відступлення права вимоги на платежі за договором оренди житла з викупом;

магазин безмитної торгівлі - заклад торгівлі товарами, що знаходяться в митному режимі безмитної торгівлі відповідно до глав 22 та 60 Митного кодексу України;

материнські компанії - юридичні особи, які є власниками інших юридичних осіб або здійснюють контроль над такими юридичними особами, як пов'язані особи;

міжнародні поштові відправлення, міжнародні експрес-відправлення, несупроводжуваний багаж, особисті речі, ручна поклажа, супроводжуваний багаж - вживаються у значеннях, наведених у Митному кодексі України;

надміру сплачені грошові зобов'язання - суми коштів, які на певну дату зараховані до відповідного бюджету понад нараховані суми грошових зобов'язань, граничний строк сплати яких настав на таку дату;

недержавне пенсійне забезпечення - пенсійне забезпечення, яке здійснюється недержавними пенсійними фондами, страховими організаціями та банками відповідно до Закону України "Про недержавне пенсійне забезпечення" та/або страховими організаціями за договорами страхування довічної пенсії відповідно до Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" та/або страховиками за договорами страхування додаткової пенсії відповідно до підпункту 14.1.52-2 пункту 14.1 статті 14 цього Кодексу;

неприбуткові підприємства, установи та організації - неприбуткові підприємства, установи та організації, які не є платниками податку на прибуток підприємств відповідно до пункту 133.4 статті 133 цього Кодексу;

нерезиденти - це:

а) іноземні компанії, організації, утворені відповідно до законодавства інших держав, їх зареєстровані (акредитовані або легалізовані) відповідно до законодавства України філії, представництва та інші відокремлені підрозділи з місцезнаходженням на території України;

б) дипломатичні представництва, консульські установи та інші офіційні представництва інших держав і міжнародних організацій в Україні;

в) фізичні особи, які не є резидентами України.

Якщо відповідно до вимог укладеного Україною міжнародного договору, що містить положення про обмін інформацією для податкових цілей, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, або укладеного на його підставі міжвідомчого договору та цього Кодексу фінансовий агент зобов'язаний перевіряти та встановлювати, резидентом якої держави є власник або контролер власника фінансового рахунка, положення цього підпункту застосовуються в частині, що не суперечить правилам міжнародного договору;

нерезиденти, що мають офшорний статус, - нерезиденти, розташовані на території офшорних зон, крім нерезидентів, які надали платнику податку виписку з правоустановчих документів, легалізовану у встановленому законодавством порядку, що свідчить про звичайний (неофшорний) статус такого нерезидента;

новий транспортний засіб - транспортний засіб, що не має актів державної реєстрації уповноважених органів, у тому числі іноземних, які дають право на його експлуатацію;

норматив витрат на виплати страховим посередникам - гранично допустима величина будь-яких виплат (винагород) страховим посередникам та іншим особам за надані послуги щодо укладання (продлонгації) договорів страхування, встановлена для цілей цього Кодексу за методикою, визначеною уповноваженим органом, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику;

операція з давальницькою сировиною - операція з переробки (обробки, збагачення чи використання) давальницької сировини (незалежно від кількості замовників і виконавців, а також етапів (операцій)) з метою одержання готової продукції за відповідну плату. До операцій з давальницькою сировиною належать операції, в яких сировина замовника на конкретному етапі її переробки становить не менш як 20 відсотків загальної вартості готової продукції;

основні засоби - матеріальні активи, у тому числі запаси корисних копалин наданих у користування ділянок надр (крім вартості землі, незавершених капітальних інвестицій, автомобільних доріг загального користування, бібліотечних і архівних фондів, матеріальних активів, вартість яких не перевищує 20000 гривень, невиробничих основних засобів і нематеріальних активів), що призначаються платником податку для використання у господарській діяльності платника податку, вартість яких перевищує 20000 гривень і поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зносом та очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких з дати введення в експлуатацію становить понад один рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік);

офіційний валютний курс (валютний курс) - у значенні, наведеному в Законі України "Про Національний банк України";

передавальні пристрої - земельні поліпшення, створені для виконання спеціальних функцій з передачі енергії, речовини, сигналу, інформації тощо будь-якого походження та виду на відстань (лінії електропередачі, трубопроводи, водопроводи, теплові та газові мережі, лінії зв'язку тощо);

погашення податкового боргу - зменшення абсолютного значення суми такого боргу, підтверджене відповідним документом;

податкова вимога - письмова вимога контролюючого органу до платника податків щодо погашення суми податкового боргу;

податковий борг в міжнародних правовідносинах - грошове зобов'язання з урахуванням штрафних санкцій, пені за їх наявності та витрат, пов'язаних з його стягненням, несплачене в установлений строк, що на підставі відповідного документа іноземної держави є предметом стягнення, яке може бути звернуто відповідно до міжнародного договору України;

податкова застава - спосіб забезпечення сплати платником податків грошового зобов'язання та пені, не сплачених таким платником у строк, визначений цим Кодексом. Податкова застава виникає на підставах, встановлених цим Кодексом.

податкове зобов'язання - сума коштів, яку платник податків, у тому числі податковий агент, повинен сплатити до відповідного бюджету як податок або збір на підставі, в порядку та строки, визначені податковим законодавством (у тому числі сума коштів, визначена платником податків у податковому векселі та не сплачена в установлений законом строк), та/або сума коштів,

сформована за рахунок податкових пільг, що були використані платником податків не за цільовим призначенням чи з порушенням порядку їх надання, встановленим цим Кодексом та/або Митним кодексом України;

податкове зобов'язання (для цілей розділу V цього Кодексу) - загальна сума податку на додану вартість, одержана (нарахована) платником податку в звітному (податковому) періоді, та/або сума коштів, сформована за рахунок податкових пільг, що були використані платником податків не за цільовим призначенням чи з порушенням порядку їх надання, встановленим цим Кодексом;

пов'язані особи - юридичні та/або фізичні особи, та/або утворення без статусу юридичної особи, відносини між якими можуть впливати на умови або економічні результати їх діяльності чи діяльності осіб, яких вони представляють, з урахуванням таких критеріїв:

а) для юридичних осіб:

одна юридична особа безпосередньо та/або опосередковано (через пов'язаних осіб) володіє корпоративними правами іншої юридичної особи у розмірі 25 і більше відсотків (крім міжнародних фінансових організацій, які відповідно до міжнародних договорів України наділені привілеями та імунітетами, та суб'єктів господарювання, власником істотної участі у розмірі 75 і більше відсотків у яких є такі міжнародні фінансові організації);

одна і та сама юридична або фізична особа безпосередньо та/або опосередковано володіє корпоративними правами у кожній такій юридичній особі у розмірі 25 і більше відсотків;

одна і та сама юридична або фізична особа приймає рішення щодо призначення (обрання) одноособових виконавчих органів кожної такої юридичної особи;

одна і та сама юридична або фізична особа приймає рішення щодо призначення (обрання) 50 і більше відсотків складу колегіального виконавчого органу або наглядової ради кожної такої юридичної особи;

принаймні 50 відсотків складу колегіального виконавчого органу та/або наглядової ради кожної такої юридичної особи складають одні і ті самі фізичні особи;

одноособові виконавчі органи таких юридичних осіб призначені (обрані) за рішенням однієї і тієї самої особи (власника або уповноваженого ним органу);

юридична особа має повноваження на призначення (обрання) одноособового виконавчого органу такої юридичної особи або на призначення (обрання) 50 і більше відсотків складу її колегіального виконавчого органу або наглядової ради;

кінцевим бенефіціарним власником (контролером) таких юридичних осіб є одна і та сама фізична особа;

повноваження одноособового виконавчого органу таких юридичних осіб здійснює одна і та сама особа;

сума всіх кредитів (позик), поворотної фінансової допомоги від однієї юридичної особи (крім банків та міжнародних фінансових організацій, які відповідно до міжнародних договорів України наділені привілеями та імунитетами, та суб'єктів господарювання, власником істотної участі у розмірі 75 і більше відсотків у яких є такі міжнародні фінансові організації) та/або кредитів (позик), поворотної фінансової допомоги від інших юридичних осіб, гарантованих однією юридичною особою (крім банків та міжнародних фінансових організацій, які відповідно до міжнародних договорів України наділені привілеями та імунитетами, та суб'єктів господарювання, власником істотної участі у розмірі 75 і більше відсотків у яких є такі міжнародні фінансові організації), стосовно іншої юридичної особи, перевищує суму власного капіталу більше ніж у 3,5 раза (для фінансових установ та компаній, що провадять виключно лізингову діяльність, - більше ніж у 10 разів). При цьому сума таких кредитів (позик), поворотної фінансової допомоги та власного капіталу визначається як середнє арифметичне значення (на початок та кінець звітного періоду). Положення цього абзацу не поширюються на суму кредитів (позик), залучених під державні гарантії;

б) для фізичної особи та юридичної особи:

фізична особа безпосередньо та/або опосередковано (через пов'язаних осіб) володіє корпоративними правами юридичної особи у розмірі 25 і більше відсотків;

фізична особа має право призначати (обирати) одноособовий виконавчий орган такої юридичної особи або призначати (обирати) не менш як 50 відсотків складу її колегіального виконавчого органу або наглядової ради;

фізична особа здійснює повноваження одноособового виконавчого органу в такій юридичній особі;

фізична особа має повноваження на призначення (обрання) одноособового виконавчого органу такої юридичної особи або на призначення (обрання) 50 і більше відсотків складу її колегіального виконавчого органу або наглядової ради;

фізична особа є кінцевим бенефіціарним власником (контролером) юридичної особи;

сума всіх кредитів (позик), поворотної фінансової допомоги від фізичної особи, наданих юридичній особі, та/або будь-яких кредитів (позик), поворотної фінансової допомоги від інших фізичних осіб, наданих юридичній особі, які надаються під гарантії цієї фізичної особи, перевищують суму власного капіталу більше ніж у 3,5 раза (для фінансових установ та компаній, що провадять виключно лізингову діяльність, - більше ніж у 10 разів). При цьому сума таких кредитів (позик), поворотної фінансової допомоги та власного

капіталу визначається як середнє арифметичне значення (на початок та кінець звітного періоду);

в) для фізичних осіб - чоловік (дружина), батьки (у тому числі усиновлювачі), діти (повнолітні/неповнолітні, у тому числі усиновлені), повнорідні та неповнорідні брати і сестри, опікун, піклувальник, дитина, над якою встановлено опіку чи піклування.

Усі корпоративні права, які належать (безпосередньо та/або опосередковано) юридичній особі в іншій юридичній особі, є сумою часток корпоративних прав, які:

безпосередньо належать такій юридичній особі в іншій юридичній особі;

належать будь-якій із пов'язаних сторін такої юридичної особи в іншій юридичній особі.

Для цілей визначення, чи володіє фізична особа безпосередньо та/або опосередковано корпоративними правами у розмірі 25 і більше відсотків у юридичній особі, усі корпоративні права, які належать (безпосередньо та/або опосередковано) фізичній особі, є сумою часток корпоративних прав, які:

безпосередньо та/або опосередковано належать такій фізичній особі в юридичній особі через володіння корпоративними правами;

належать будь-яким пов'язаним особам такої фізичної особи у зазначеній юридичній особі (без врахування осіб, пов'язаних з такою фізичною особою через пряме та/або опосередковане володіння корпоративними правами).

Якщо фізична особа визнається пов'язаною з іншими особами відповідно до підпункту 14.1.159 цього пункту, такі особи визнаються пов'язаними між собою.

У разі здійснення господарських операцій утвореннями без статусу юридичної особи з пов'язаною особою будь-якого з учасників договору про спільну діяльність, розмір вкладів яких у спільне майно становить 25 і більше відсотків, пов'язаними визнаються утворення без статусу юридичної особи (договору про спільну діяльність) і така пов'язана особа будь-якого з учасників такого договору.

Розмір частки володіння корпоративними правами розраховується у разі:

опосередкованого володіння (в одному ланцюгу) - шляхом множення часток володіння корпоративними правами;

володіння через кілька ланцюгів - шляхом підсумовування часток володіння корпоративними правами в кожному ланцюгу.

У разі коли частка володіння корпоративними правами кожної особи в наступній юридичній особі в ланцюгу становить 20 і більше відсотків, усі особи такого ланцюга є пов'язаними (незалежно від результатів множення).

Пряма або опосередкована участь держави в юридичних особах не є підставою для визнання таких юридичних осіб пов'язаними. Такі платники податків можуть бути визнані пов'язаними з інших підстав, передбачених цим підпунктом.

За наявності обставин, зазначених в абзаці першому цього підпункту, юридичні та/або фізичні особи, які є сторонами господарської операції, мають право самостійно визнати себе для цілей оподаткування пов'язаними особами з підстав, не передбачених у підпунктах "а" - "в" цього підпункту.

Контролюючий орган у судовому порядку може довести пов'язаність осіб на основі фактів і обставин, що одна юридична або фізична особа здійснювала фактичний контроль за бізнес-рішеннями іншої юридичної особи, утворення без статусу юридичної особи та/або що та сама фізична або юридична особа здійснювала фактичний контроль за бізнес-рішеннями кожної юридичної особи та/або утворення без статусу юридичної особи.

пеня - сума коштів у вигляді відсотків, нарахована на суми грошових зобов'язань у встановлених цим Кодексом випадках та не сплачена у встановлені законодавством строки;

операція РЕПО - операція купівлі (продажу) цінних паперів із зобов'язанням зворотного їх продажу (купівлі) через визначений строк за заздалегідь обумовленою ціною, що здійснюється на основі єдиного договору РЕПО. В цілях цього Кодексу строк між датами виконання першої та другої частин операції РЕПО (строк РЕПО) не може перевищувати одного року;

податкова знижка для фізичних осіб, які не є суб'єктами господарювання, - документально підтверджена сума (вартість) витрат платника податку - резидента у зв'язку з придбанням товарів (робіт, послуг) у резидентів - фізичних або юридичних осіб протягом звітного року, на яку дозволяється зменшення його загального річного оподатковуваного доходу, одержаного за наслідками такого звітного року у вигляді заробітної плати, у випадках, визначених цим Кодексом;

податок на додану вартість - непрямий податок, який нараховується та сплачується відповідно до норм розділу V цього Кодексу;

податковий агент щодо податку на доходи фізичних осіб - юридична особа (її філія, відділення, інший відокремлений підрозділ), самозайнята особа, представництво нерезидента - юридичної особи, інвестор (оператор) за угодою про розподіл продукції, які незалежно від організаційно-правового статусу та способу оподаткування іншими податками та/або форми нарахування (виплати, надання) доходу (у грошовій або негрошовій формі) зобов'язані нараховувати, утримувати та сплачувати податок, передбачений розділом IV цього Кодексу, до бюджету від імені та за рахунок фізичної особи з доходів, що виплачуються такій особі, вести податковий облік, подавати податкову звітність контролюючим органам та нести відповідальність за порушення його норм в порядку, передбаченому статтею 18 та розділом IV цього Кодексу;

податковий кредит - сума, на яку платник податку на додану вартість має право зменшити податкове зобов'язання звітного (податкового) періоду, визначена згідно з розділом V цього Кодексу;

постійне представництво - постійне місце діяльності, через яке повністю або частково проводиться господарська діяльність нерезидента в Україні, зокрема: місце управління; філія; офіс; фабрика; майстерня; установка або споруда для розвідки природних ресурсів; шахта, нафтова/газова свердловина, кар'єр чи будь-яке інше місце видобутку природних ресурсів; склад або приміщення, що використовується для доставки товарів, сервер.

проценти - дохід, який сплачується (нараховується) позичальником на користь кредитора як плата за використання залучених на визначений або невизначений строк коштів або майна.

До процентів включаються:

а) платіж за використання коштів або товарів (робіт, послуг), отриманих у кредит;

б) платіж за використання коштів, залучених у депозит;

в) платіж за придбання товарів у розстрочку;

г) платіж за користування майном згідно з договорами фінансового лізингу (оренди) (без урахування частини лізингового платежу, що надається в рахунок компенсації частини вартості об'єкта фінансового лізингу);

г) винагорода (дохід) орендодавця як частина орендного платежу за договором оренди житла з викупом, сплачена фізичною особою платнику податку, на користь якого відступлено право на отримання таких платежів.

Проценти нараховуються у вигляді відсотків на основну суму заборгованості чи вартості майна або у вигляді фіксованих сум. У разі якщо залучення коштів здійснюється шляхом продажу облігацій, казначейських зобов'язань чи ощадних (депозитних) сертифікатів, емітованих позичальником, або шляхом врахування векселів та здійснення операцій з придбання цінних паперів із зворотним викупом, сума процентів визначається шляхом нарахування їх на номінал такого цінного паперу, виплати фіксованої премії чи виграшу або шляхом визначення різниці між ціною розміщення (продажу) та ціною погашення (зворотного викупу) такого цінного паперу.

Платежі за іншими цивільно-правовими договорами незалежно від того, встановлені вони в абсолютних (фіксованих) цінах або у відсотках суми договору або іншої вартісної бази, не є процентами;

рентна плата - загальнодержавний податок, який справляється за користування надрами для видобування корисних копалин; за користування надрами в цілях, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин; за користування радіочастотним ресурсом України; за спеціальне використання води; за спеціальне використання лісових ресурсів; за транспортування нафти і нафтопродуктів магістральними нафтопроводами та нафтопродуктопроводами, транзитне транспортування трубопроводами аміаку територією України;

ринкова ціна - ціна, за якою товари (роботи, послуги) передаються іншому власнику за умови, що продавець бажає передати такі товари (роботи, послуги), а покупець бажає їх отримати на добровільній основі, обидві сторони є взаємно незалежними юридично та фактично, володіють достатньою інформацією про такі товари (роботи, послуги), а також ціни, які склалися на ринку ідентичних (а за їх відсутності - однорідних) товарів (робіт, послуг) у порівняних економічних (комерційних) умовах;

роялті - будь-який платіж, отриманий як винагорода за використання або за надання права на використання об'єкта права інтелектуальної власності, а саме на будь-які літературні твори, твори мистецтва або науки, включаючи комп'ютерні програми, інші записи на носіях інформації, відео- або аудіокасети, кінематографічні фільми або плівки для радіо- чи телевізійного мовлення, передачі (програми) організацій мовлення, інші аудіовізуальні твори, будь-які права, які охороняються патентом, будь-які зареєстровані торговельні марки (знаки на товари і послуги), права інтелектуальної власності на дизайн, секретне креслення, модель, формулу, процес, права інтелектуальної власності на інформацію щодо промислового, комерційного або наукового досвіду (ноу-хау).

товари - матеріальні та нематеріальні активи, у тому числі земельні ділянки, земельні частки (паї), а також цінні папери та деривативи, що використовуються у будь-яких операціях, крім операцій з їх випуску (емісії) та погашення.

В цілях оподаткування операцій з переміщення майна та енергії через митний кордон України термін "товари" вживається у значенні, визначеному Митним кодексом України;

фрахт - винагорода (компенсація), що сплачується за договорами перевезення, найму або піднайму судна або транспортного засобу (їх частин) для:

перевезення вантажів та пасажирів морськими або повітряними суднами;
перевезення вантажів залізничним або автомобільним транспортом;

штрафна санкція (фінансова санкція, штраф) - плата у вигляді фіксованої суми та/або відсотків, що справляється з платника податків у зв'язку з порушенням ним вимог податкового законодавства та іншого законодавства, контроль за дотриманням яких покладено на контролюючі органи, а також штрафні санкції за порушення у сфері зовнішньоекономічної діяльності;

позика - грошові кошти, що надаються резидентами, які є фінансовими установами, або нерезидентами, крім нерезидентів, які мають офшорний статус, позичальнику на визначений строк із зобов'язанням їх повернення та сплатою процентів за користування сумою позики;

пасивні доходи - доходи, отримані у вигляді:

Оподаткування господарських операцій

процентів на поточний або депозитний (вкладний) банківський рахунок, на вклад (депозит) у кредитних спілках, інших процентів (у тому числі дисконтних доходів);

процентного або дисконтного доходу за іменним ощадним (депозитним) сертифікатом;

плати (відсотків), що розподіляється відповідно до пайових членських внесків членів кредитної спілки;

доходу, який виплачується компанією, що управляє активами інституту спільного інвестування, на розміщені активи відповідно до закону, включаючи дохід, що виплачується (нараховується) емітентом у результаті викупу (погашення) цінних паперів інституту спільного інвестування, який визначається як різниця між сумою, отриманою від викупу, та сумою коштів або вартістю майна, сплаченою платником податку продавцю (у тому числі емітенту) у зв'язку з придбанням таких цінних паперів, як компенсація їх вартості;

доходу за іпотечними цінними паперами (іпотечними облігаціями та сертифікатами) відповідно до закону;

відсотків (дисконту), отриманих власником облігації від їх емітента відповідно до закону;

доходу за сертифікатом фонду операцій з нерухомістю та доходу, отриманого платником податку в результаті викупу (погашення) управителем сертифікатів фонду операцій з нерухомістю в порядку, визначеному проспектом емісії сертифікатів;

інвестиційного прибутку, включаючи прибуток від операцій з державними цінними паперами та з борговими зобов'язаннями Національного банку України з урахуванням курсової різниці;

роялті;

дивідендів;

страхових виплат і відшкодувань;

Platts - міжнародна, глобальна уніфікована система інформаційного моніторингу за динамікою ринку та ціноутворенням у галузі добувної та паливно-енергетичної промисловості;

ГЛОСАРІЙ БУХГАЛТЕРСЬКИХ ТЕРМІНІВ

Аванси за будівельним контрактом - грошові кошти або інші активи, отримані підрядником у рахунок оплати робіт, що виконуватимуться за будівельним контрактом.

Активи - ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання яких, як очікується, призведе до отримання економічних вигод у майбутньому;

Активи з розвідки запасів корисних копалин - витрати, пов'язані з розвідкою та визначенням обсягів і якості запасів корисних копалин, визнаних активами.

Активи програми - активи фонду і кваліфікований страховий поліс.

Активи фонду - активи (окрім фінансових інструментів без права передачі, що емітовані платником внесків) юридичної особи (далі - фонд), діяльність якого спрямована на здійснення виплат його учасникам, які призначені тільки для довгострокових виплат його учасникам, на які не може бути звернене будь-яке стягнення відповідно до закону та які не повертаються платнику внесків, крім випадків, якщо залишки активів фонду перевищують зобов'язання за програмою з визначеною виплатою або повертаються платнику внесків для погашення вже здійснених ним виплат учасникам фонду.

Активний ринок - ринок, якому притаманні такі умови: предмети, що продаються та купуються на цьому ринку, є однорідними; у будь-який час можна знайти зацікавлених продавців і покупців; інформація про ринкові ціни є загальнодоступною.

АктUARні прибутки (збитки) - прибутки (збитки), які є різницею між попередніми актуарними припущеннями і тим, що фактично відбулося, з урахуванням зміни актуарних припущень.

АктUARні припущення - демографічні та фінансові припущення, що використовуються для обчислення теперішньої вартості зобов'язання за програмою з визначеною виплатою.

Амортизація - систематичний розподіл вартості, яка амортизується, необоротних активів протягом строку їх корисного використання (експлуатації).

Амортизована собівартість фінансової інвестиції - собівартість фінансової інвестиції з урахуванням часткового її списання внаслідок зменшення корисності, яка збільшена (зменшена) на суму накопиченої амортизації дисконту (премії).

Аналітичний облік – облік наявності та змін окремих видів і об'єктів господарських засобів та джерел їх утворення з використанням різних

вимірників.

Антирозбавляюча потенційна проста акція - фінансовий інструмент або інша угода, конвертація яких у прості акції приведе до збільшення чистого прибутку (зменшення чистого збитку) на одну просту акцію від звичайної діяльності в майбутньому.

Асоційоване підприємство - підприємство, на яке інвестор має суттєвий вплив і яке не є дочірнім або спільним підприємством інвестора.

Баланс (звіт про фінансовий стан) - звіт про фінансовий стан підприємства, який відображає на певну дату його активи, зобов'язання і власний капітал;

Балансова вартість активу - вартість активу, за якою він включається до підсумку балансу.

Балансова вартість валюти - вартість іноземної валюти, визначена за валютним курсом грошової одиниці України до іноземної валюти на дату здійснення господарської операції або на дату складання балансу.

Безнадійна дебіторська заборгованість - поточна дебіторська заборгованість, щодо якої існує впевненість про її неповернення боржником або за якою минув строк позивної давності.

Біологічний актив - тварина або рослина, яка в процесі біологічних перетворень здатна давати сільськогосподарську продукцію та/або додаткові біологічні активи, а також приносити в інший спосіб економічні вигоди.

Біологічні перетворення - процес якісних і кількісних змін біологічних активів.

Близькі члени родини - чоловік або дружина і родичі (визнані такими згідно із законодавством) фізичної особи, що є пов'язаною стороною, які можуть впливати або перебувають під впливом такої фізичної особи щодо прийняття рішень з фінансової, господарської та комерційної політики підприємства.

Будівельний контракт - договір про будівництво.

Будівництво - спорудження нового об'єкта, реконструкція, розширення, добудова, реставрація і ремонт об'єктів, виконання монтажних робіт.

Бухгалтерська звітність - звітність, що складається на підставі даних бухгалтерського обліку для задоволення потреб певних користувачів;

Бухгалтерський облік – процес виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації про діяльність підприємства зовнішнім та внутрішнім користувачам для прийняття рішень.

Валова заборгованість замовникам за роботи за будівельним контрактом - сума перевищення проміжних рахунків (без непрямих податків) над витратами підрядника і визнаним ним прибутком (за вирахуванням визнаних збитків) на дату балансу з початку виконання будівельного контракту.

Валова заборгованість замовників за роботи за будівельним контрактом - сума перевищення витрат підрядника і визнаного ним прибутку

(за вирахуванням визнаних збитків) над сумою проміжних рахунків (без непрямих податків) на дату балансу з початку виконання будівельного контракту.

Валюта звітності - грошова одиниця України.

Валютний курс - установлений Національним банком України курс грошової одиниці України до грошової одиниці іншої країни.

Валютний ризик - імовірність того, що вартість фінансового інструмента буде змінюватися внаслідок змін валютного курсу.

Вартість використання - теперішня вартість майбутніх грошових потоків, які, як очікується, виникнуть від використання активу та його ліквідації.

Вартість поточних робіт, виконаних працівником, - збільшення теперішньої вартості зобов'язання за програмою з визначеною виплатою в результаті виконання робіт працівником у звітному періоді.

Вартість раніше виконаних робіт працівником - збільшення теперішньої вартості зобов'язання за програмою з визначеною виплатою щодо робіт, виконаних працівником у попередніх періодах, яке виникає у звітному періоді в результаті запровадження виплат по закінченні трудової діяльності чи інших довгострокових виплат працівникам або в результаті їхніх змін.

Вартість, яка амортизується, - первісна або переоцінена вартість необоротних активів за вирахуванням їх ліквідаційної вартості.

Вигоди від відновлення корисності - величина, на яку сума очікуваного відшкодування активу (у межах балансової (залишкової) вартості цього активу, визначеної на дату відновлення корисності без урахування попередньої суми втрат від зменшення його корисності) перевищує його балансову (залишкову) вартість.

Виплати за невідпрацьований час, що не підлягають накопиченню, - виплати за невідпрацьований час, право на які не поширюється на майбутні періоди.

Виплати за невідпрацьований час, що підлягають накопиченню, - виплати за невідпрацьований час, право на отримання яких працівником може бути використано в майбутніх періодах.

Виплати інструментами власного капіталу підприємства - виплати працівнику, за якими йому надається право на отримання фінансових інструментів власного капіталу, емітованих підприємством (або його материнським підприємством), або сума зобов'язань підприємства працівнику залежить від майбутньої ціни фінансових інструментів власного капіталу, емітованих підприємством.

Виплати по закінченні трудової діяльності - виплати працівнику (окрім виплат при звільненні та виплат інструментами власного капіталу підприємства), які підлягають сплаті по закінченні трудової діяльності працівника.

Виплати при звільненні - виплати працівнику, які підлягають сплаті за рішенням підприємства про звільнення працівника до досягнення ним пенсійного віку або за рішенням працівника про звільнення за власним бажанням до досягнення ним пенсійного віку.

Виплати, пов'язані з оплатою праці – виплати, що віднесені до фонду оплати праці, а також до інших виплат, що не належать до цього фонду згідно з Інструкцією зі статистики заробітної плати, затвердженою наказом Державного комітету статистики України від 13.01.2004 № 5.

Витрати - зменшення економічних вигод у вигляді зменшення активів або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілення власниками);

Витрати (дохід) з податку на прибуток - загальна сума витрат (доходу) з податку на прибуток, яка складається з поточного податку на прибуток з урахуванням відстроченого податкового зобов'язання і відстроченого податкового активу.

Витрати за будівельним контрактом - собівартість робіт за будівельним контрактом.

Витрати на відсотки за програмою - збільшення протягом звітного періоду теперішньої вартості зобов'язання за програмою з визначеною виплатою в результаті наближення остаточного розрахунку.

Витрати на місці продажу - витрати, пов'язані з продажем біологічних активів і сільськогосподарської продукції на активному ринку, зокрема комісійні винагороди продавцям, брокерам, непрямі податки, що сплачуються при реалізації продукції.

Витрати на розвідку запасів корисних копалин - витрати, що виникають у зв'язку з розвідкою та визначенням обсягів і якості запасів корисних копалин за період, після якого визначена технічна можливість та економічна доцільність їх видобутку.

Відновлювальна вартість - сучасна собівартість придбання.

Відсотковий ризик - імовірність того, що вартість фінансового інструмента буде змінюватися внаслідок змін відсоткових ставок.

Відстрочене податкове зобов'язання - сума податку на прибуток, який сплачуватиметься в наступних періодах з тимчасових податкових різниць, що підлягають оподаткуванню.

Відстрочений податковий актив - сума податку на прибуток, що підлягає відшкодуванню у наступних періодах унаслідок: тимчасової податкової різниці, що підлягає вирахуванню; перенесення податкового збитку, не включеного до розрахунку зменшення податку на прибуток у звітному періоді; перенесення на майбутні періоди податкових пільг, якими скористатися у звітному періоді неможливо.

Відстрочений податок на прибуток - сума податку на прибуток, що визнана відстроченим податковим зобов'язанням і відстроченим податковим активом.

Відхилення від ціни за будівельним контрактом - зміна ціни будівельного контракту внаслідок змін попередньо погодженого обсягу робіт, конструктивно-якісних характеристик і строків виконання будівельного контракту.

Владні повноваження - повноваження, обсяг яких надає можливість підприємству-інвестору, як правило, одноосібно управляти найбільш значущими видами діяльності, які суттєво впливають на формування фінансового результату підприємства, яке є об'єктом інвестицій, зокрема через формування уповноваженого органу управління, визначення фінансової, інвестиційної і комерційної політики, та контроль за їх реалізацією;

Власний капітал - різниця між активами і зобов'язаннями підприємства;

Внутрішньогосподарські розрахунки - розрахунки, що виникають у результаті господарських операцій між структурними підрозділами підприємства, виділеними як сегменти з метою розкриття їх доходів, витрат, фінансових результатів, активів та зобов'язань.

Внутрішньогрупове сальдо - сальдо дебіторської заборгованості та зобов'язань на дату балансу, яке утворилося внаслідок внутрішньогрупових операцій;

Внутрішньогрупові операції - операції між материнським та дочірніми підприємствами або між дочірніми підприємствами однієї групи;

Втрати від зменшення корисності - сума, на яку балансова (залишкова) вартість активу перевищує суму його очікуваного відшкодування.

Гарантована ліквідаційна вартість: 1) для орендаря - частина ліквідаційної вартості, яка гарантується до сплати орендарем або пов'язаною з ним стороною; 2) для орендодавця - частина ліквідаційної вартості, яка гарантується до сплати орендарем або незалежною третьою стороною, здатною за своїм фінансовим станом відповідати за гарантією.

Гарантовані виплати працівнику - виплати працівнику, які не залежать від майбутньої трудової діяльності.

Географічний сегмент - відокремлювана частина діяльності підприємства з виробництва та/або продажу певного виду (або групи) продукції (товарів, робіт, послуг) у конкретному економічному середовищі, яка відрізняється від інших: економічними і політичними умовами географічного регіону; взаємозв'язком між діяльністю в різних географічних регіонах; територіальним розташуванням виробництва продукції (робіт, послуг) або покупців продукції (товарів, робіт, послуг); характерними для географічного регіону ризиками діяльності; правилами валютного контролю і валютними ризиками в таких регіонах.

Господарська одиниця за межами України - дочірнє, асоційоване, спільне підприємство, філія, представництво або інший підрозділ підприємства, які перебувають або ведуть господарську діяльність за межами України.

Господарська операція – дія або подія, яка викликає зміни в структурі активів, зобов'язань та власному капіталі підприємства.

Господарський сегмент - відокремлювана частина діяльності підприємства з виробництва та/або продажу певного виду (або групи) продукції (товарів, робіт, послуг), яка відрізняється від інших: видом продукції (товарів, робіт, послуг); способом отримання доходу (способом розповсюдження продукції, товарів, робіт, послуг); характером виробничого процесу; характерними для цієї діяльності ризиками; категорією покупців.

Грошові кошти (гроші) - готівка, кошти на рахунках у банках та депозити до запитання;

Група - материнське (холдингове) підприємство та його дочірні підприємства;

Група активів, яка генерує грошові потоки - мінімальна група активів, використання якої приводить до збільшення грошових коштів окремо від інших активів (груп активів).

Група біологічних активів - сукупність подібних за характеристиками, призначенням та умовами вирощування тварин або рослин.

Група вибуття - сукупність активів, які плануються до продажу або відчуження в інший спосіб однією операцією, та зобов'язання, які прямо пов'язані з такими активами, що будуть передані (погашені) в результаті такої операції.

Група нематеріальних активів - сукупність однотипних за призначенням та умовами використання нематеріальних активів.

Група основних засобів - сукупність однотипних за технічними характеристиками, призначенням та умовами використання необоротних матеріальних активів.

Гудвіл - перевищення вартості придбання над часткою покупця у справедливій вартості придбаних ідентифікованих активів, зобов'язань і непередбачених зобов'язань на дату придбання.

Дата балансу - дата, на яку складений баланс підприємства. Звичайно датою балансу є кінець останнього дня звітного періоду.

Дата обміну - дата придбання, якщо об'єднання підприємств та/або видів їх господарської діяльності досягається в одній операції обміну. Якщо таке об'єднання здійснюється більш ніж за однією операцією обміну (зокрема, коли об'єднання здійснюється поетапно шляхом послідовного придбання пакетів акцій), датою обміну вважається дата, на яку кожна окрема фінансова інвестиція відображена покупцем у бухгалтерському обліку.

Дата придбання - дата, на яку контроль за чистими активами і діяльністю підприємства, що купується, переходить до покупця.

Дата угоди - дата досягнення домовленості між учасниками про об'єднання підприємств та/або видів їх господарської діяльності.

Дебіторська заборгованість - сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату.

Дебіторська заборгованість, не призначена для перепродажу - дебіторська заборгованість, що виникає внаслідок надання коштів, продажу інших активів, робіт, послуг безпосередньо боржникові та не є фінансовим активом, призначеним для перепродажу.

Дивіденди - частина чистого прибутку, розподілена між учасниками (власниками) відповідно до частки їх участі у власному капіталі підприємства.

Довгострокові біологічні активи - усі біологічні активи, які не є поточними біологічними активами.

Довгострокові зобов'язання - всі зобов'язання, які не є поточними зобов'язаннями.

Додаткові біологічні активи - біологічні активи, одержані в процесі біологічних перетворень.

Дослідження - заплановані підприємствами/установами дослідження, які проводяться ними уперше з метою отримання і розуміння нових наукових та технічних знань.

Доходи - збільшення економічних вигод у вигляді збільшення активів або зменшення зобов'язань, яке призводить до зростання власного капіталу (за винятком зростання капіталу за рахунок внесків власників);

Дочірнє підприємство - підприємство, яке перебуває під контролем материнського (холдингового) підприємства.

Еквіваленти грошових коштів (грошей) - короткострокові високоліквідні фінансові інвестиції, які вільно конвертуються у певні суми грошей і які характеризуються незначним ризиком зміни вартості;

Елемент витрат - сукупність економічно однорідних витрат.

Ефективна ставка відсотка - ставка відсотка, що визначається діленням суми річного відсотка та дисконту (або різниці річного відсотка та премії) на середню величину собівартості інвестиції (або зобов'язання) та вартості її погашення.

Забезпечення - зобов'язання з невизначеними сумою або часом погашення на дату балансу.

Залишкова вартість - різниця між первісною (переоціненою) вартістю необоротного активу і сумою його накопиченої амортизації (зносу).

Заохочувальні виплати за будівельним контрактом - додаткові суми, що сплачуються підряднику за виконання (перевиконання) умов контракту.

Запаси - активи, які: утримуються для подальшого продажу (розподілу, передачі) за умов звичайної господарської діяльності; перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва;

утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством/установою.

Запозичення - позики, векселі, облігації, а також інші види короткострокових і довгострокових зобов'язань, на які нараховуються відсотки.

Збиток - перевищення суми витрат над сумою доходу, для отримання якого були здійснені ці витрати;

Звичайна діяльність - будь-яка основна діяльність підприємства, а також операції, що її забезпечують або виникають внаслідок її проведення;

Звіт про власний капітал - звіт, який відображає зміни у складі власного капіталу підприємства протягом звітного періоду;

Звіт про рух грошових коштів - звіт, який відображає надходження і вибуття грошових коштів (грошей) протягом звітного періоду в результаті операційної, інвестиційної та фінансової діяльності;

Звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід) - звіт про доходи, витрати, фінансові результати та сукупний дохід;

Звітний сегмент - господарський або географічний сегмент, який визначений підприємством за критеріями, наведеними у пунктах 6-9 Положення (стандарту) 29, щодо якого має розкриватися у річній фінансовій звітності інформація.

Зменшення корисності - втрата економічної вигоди в сумі перевищення залишкової вартості активу над сумою очікуваного відшкодування.

Знос основних засобів - сума амортизації об'єкта основних засобів з початку його корисного використання.

Зобов'язання - заборгованість підприємства, яка виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди;

Ідентифіковані активи та зобов'язання - придбані активи та зобов'язання, які на дату придбання відповідають критеріям визнання статей балансу.

Інвестиційна діяльність - придбання та реалізація тих необоротних активів, а також тих фінансових інвестицій, які не є складовою частиною еквівалентів грошових коштів (грошей);

Інвестиційна нерухомість - власні або орендовані на умовах фінансової оренди земельні ділянки, будівлі, споруди, які розташовуються на землі, утримувані з метою отримання орендних платежів та/або збільшення власного капіталу, а не для виробництва та постачання товарів, надання послуг, адміністративної мети або продажу в процесі звичайної діяльності.

Індекс інфляції - індекс інфляції, оприлюднений центральним органом виконавчої влади у галузі статистики.

Іноземна валюта - валюта інша, ніж валюта звітності.

Інструмент власного капіталу - контракт, який підтверджує право на частину в активах підприємства, що залишається після вирахування сум за всіма його зобов'язаннями.

Інструмент хеджування - похідний фінансовий інструмент, фінансовий актив або фінансове зобов'язання, справедлива вартість яких і грошові потоки від яких, як очікується, компенсують зміни справедливої вартості або потоку грошових коштів об'єкта хеджування.

Інший сукупний дохід - доходи і витрати, які не включені до фінансових результатів підприємства;

Інші довгострокові виплати працівнику - виплати працівнику (окрім виплат по закінченні трудової діяльності, виплат при звільненні та виплат інструментами власного капіталу підприємства), які не підлягають сплаті в повному обсязі протягом дванадцяти місяців по закінченні місяця, у якому працівник виконував відповідну роботу.

Капіталізація фінансових витрат - включення фінансових витрат до собівартості кваліфікаційного активу.

Капітальні інвестиції в необоротні матеріальні активи - витрати на будівництво, реконструкцію, модернізацію (інші поліпшення, що збільшують первісну (переоцінену) вартість), виготовлення, придбання об'єктів матеріальних необоротних активів (у тому числі необоротних матеріальних активів, призначених для заміни діючих, і устаткування для монтажу), що здійснюються підприємством.

Кваліфікаційний актив - актив, який обов'язково потребує суттєвого часу для його створення.

Кваліфікований страховий поліс - виданий страховиком, який не є пов'язаною стороною страхувальника, страховий поліс, на який не може бути звернене будь-яке стягнення відповідно до закону, страхові виплати (надходження) за яким (полісом) використовуються для виплати працівникам страхувальника за програмами з визначеною виплатою та не повертаються страхувальнику, крім випадків, якщо такі виплати (надходження) перевищують зобов'язання працівникам за умовами полісу або повертаються страхувальнику для погашення вже здійснених ним виплат працівникам.

Коефіцієнт ефективності хеджування - частка від ділення відповідно зміни справедливої вартості або грошових потоків об'єкта хеджування на зміну справедливої вартості або грошового потоку від інструмента хеджування.

Коефіцієнт коригування - відношення індексу інфляції на дату балансу (кінець звітного року) та індексу інфляції на дату визнання (переоцінки) відповідної статті звітності.

Компонент підприємства - одиниця (група одиниць), що генерує грошові кошти та може бути відділена операційно і забезпечує діяльність з виробництва та/або продажу продукції (робіт, послуг).

Консолідована фінансова звітність - фінансова звітність підприємства, яке здійснює контроль, та підприємств, які ним контролюються, як єдиної економічної одиниці;

Контракт з фіксованою ціною - договір про будівництво, який передбачає фіксовану (тверду) ціну всього обсягу робіт за будівельним контрактом або фіксовану ставку за одиницю кінцевої продукції будівництва (кв.м, кількість місць тощо).

Контракт за ціною "витрати плюс" - договір про будівництво, який передбачає ціну як суму фактичних витрат підрядника на виконання будівельного контракту та погодженого прибутку (у вигляді процента від витрат або фіксованої величини).

Контроль - вирішальний вплив на фінансову, господарську і комерційну політику підприємства або підприємництва з метою одержання вигод від його діяльності.

Контрольні учасники - учасники спільної діяльності зі створенням юридичної особи (спільного підприємства), які здійснюють контроль за її діяльністю.

Користувачі звітності - фізичні та юридичні особи, що потребують інформації про діяльність підприємства для прийняття рішень;

Кредитний ризик - імовірність втрат однієї зі сторін-укладачів контракту про придбання фінансового інструмента внаслідок невиконання зобов'язання іншою стороною.

Кумулятивний приріст інфляції - добуток індексів інфляції за період, що складається з трьох останніх років, включаючи звітний.

Курсова різниця - різниця між оцінками однакової кількості одиниць іноземної валюти при різних валютних курсах.

Ліквідаційна вартість - сума коштів або вартість інших активів, яку підприємство/установа очікує отримати від реалізації (ліквідації) необоротних активів після закінчення строку їх корисного використання (експлуатації), за вирахуванням витрат, пов'язаних з продажем (ліквідацією).

Материнське (холдингове) підприємство - підприємство, яке здійснює контроль дочірніх підприємств.

Метод ефективної ставки відсотка - метод нарахування амортизації дисконту або премії, за яким сума амортизації визначається як різниця між доходом за фіксованою ставкою відсотка і добутком ефективної ставки та амортизованої вартості на початок періоду, за який нараховується відсоток.

Метод участі в капіталі - метод обліку інвестицій, згідно з яким балансова вартість інвестицій відповідно збільшується або зменшується на суму збільшення або зменшення частки інвестора у власному капіталі об'єкта інвестування.

Міжнародні стандарти фінансової звітності - прийняті Радою з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку документи, якими визначено порядок складання фінансової звітності;

Мінімальні орендні платежі - платежі, що підлягають сплаті орендарем протягом строку оренди (за вирахуванням вартості послуг та податків, що підлягають сплаті орендодавцю, і непередбаченої орендної плати), збільшені: 1) для орендаря - на суму його гарантованої ліквідаційної вартості; 2) для орендодавця - на суму його гарантованої ліквідаційної вартості. У разі можливості та наміру орендаря придбати об'єкт оренди за ціною, нижчою за його справедливу вартість на дату придбання, мінімальні орендні платежі складаються з мінімальної орендної плати за весь строк оренди та суми, яку слід сплатити згідно з угодою на придбання об'єкта оренди.

Монетарні статті - статті балансу про грошові кошти, а також про такі активи й зобов'язання, які будуть отримані або сплачені у фіксованій (або визначеній) сумі грошей або їх еквівалентів.

Накопичена амортизація нематеріальних активів - сума амортизації об'єкта нематеріальних активів з початку його корисного використання.

Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку - нормативно-правовий акт, яким визначаються принципи та методи ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності підприємствами (крім підприємств, які відповідно до законодавства складають фінансову звітність за міжнародними стандартами фінансової звітності та національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку в державному секторі), розроблений на основі міжнародних стандартів фінансової звітності і законодавства Європейського Союзу у сфері бухгалтерського обліку та затверджений центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері бухгалтерського обліку;

Невідмовна орендна угода - орендна угода, за якою орендарем на початок строку оренди сплачено таку суму орендної плати, яка дає змогу орендодавцю бути впевненим у продовженні строку оренди, або яка може бути розірвана тільки: 1) з дозволу орендодавця; 2) якщо відбулася певна непередбачена подія; 3) у разі укладання орендарем нової угоди про оренду цього самого активу або замість нього іншого аналогічного за призначенням активу з тим самим орендодавцем;

Негарантована ліквідаційна вартість - частина ліквідаційної вартості об'єкта оренди, отримання якої орендодавцем не забезпечується або гарантується лише пов'язаною з ним стороною.

Негрошові операції - операції, які не потребують використання грошей та їх еквівалентів;

Незавершені капітальні інвестиції в нематеріальні активи - капітальні інвестиції у придбання, створення і модернізацію нематеріальних активів, використання яких за призначенням на дату балансу не відбулося.

Неконтрольована частка - частина чистого прибутку (збитку), сукупного доходу та чистих активів дочірнього підприємства, яка не належить материнському підприємству (прямо або через інші дочірні підприємства);

Нематеріальний актив - немонетарний актив, який не має матеріальної форми та може бути ідентифікований.

Немонетарні активи - всі активи, крім грошових коштів, їх еквівалентів та дебіторської заборгованості у фіксованій (або визначеній) сумі грошей.

Немонетарні статті - статті інші, ніж монетарні статті балансу.

Необоротні активи - всі активи, що не є оборотними;

Непередбачена орендна плата - частина орендної плати, яка не зафіксована конкретною сумою та розраховується із застосуванням показників інших, ніж строк оренди (обсяг продажу, рівень використання, індекс інфляції та цін, ринкові ставки відсотка тощо).

Непередбачене зобов'язання - це: 1) зобов'язання, що може виникнути внаслідок минулих подій та існування якого буде підтверджено лише тоді, коли відбудеться або не відбудеться одна чи більше невизначених майбутніх подій, над якими підприємство не має повного контролю; або 2) теперішнє зобов'язання, що виникає внаслідок минулих подій, але не визнається, оскільки малоймовірно, що для врегулювання зобов'язання потрібно буде використати ресурси, які втілюють у собі економічні вигоди, або оскільки суму зобов'язання не можна достовірно визначити.

Нереалізовані прибутки та збитки від внутрішньогрупових операцій - прибутки та збитки, які виникають внаслідок внутрішньогрупових операцій (продажу товарів, продукції, виконання робіт, послуг тощо) і включаються до балансової вартості активів підприємства;

Норма капіталізації фінансових витрат - частка від ділення середньозваженої величини фінансових витрат та суми всіх непогашених запозичень (крім тих, що безпосередньо пов'язані з кваліфікаційним активом або мають цільове призначення) підприємства протягом звітного періоду.

Нормальна потужність - очікуваний середній обсяг діяльності, що може бути досягнутий за умов звичайної діяльності підприємства протягом кількох років або операційних циклів з урахуванням запланованого обслуговування виробництва.

Об'єднання підприємств та/або видів їх господарської діяльності - поєднання окремих підприємств та/або видів їх діяльності в одне підприємство з метою одержання доходів, зниження витрат або отримання економічних вигод у інший спосіб. Поєднання може відбуватися шляхом приєднання одного підприємства (його компонента) до іншого, придбання всіх чистих активів (деяких чистих активів), прийняття зобов'язань або придбання капіталу іншого підприємства з метою одержання контролю одним підприємством над чистими активами та діяльністю іншого підприємства. Якщо об'єднання підприємств та/або видів їх господарської діяльності контролюється тією самою стороною

(сторонами) до і після поєднання і цей контроль не є тимчасовим, то це не є об'єднанням підприємств та/або видів їх господарської діяльності.

Об'єкт будівництва - сукупність будівель і споруд або окремі будівлі і споруди, будівництво яких здійснюється за єдиним проектом.

Об'єкт витрат - продукція, роботи, послуги або вид діяльності підприємства, які потребують визначення пов'язаних з їх виробництвом (виконанням) витрат.

Об'єкт основних засобів - це: закінчений пристрій з усіма пристосуваннями і приладдям до нього; конструктивно відокремлений предмет, призначений для виконання певних самостійних функцій; відокремлений комплекс конструктивно з'єднаних предметів однакового або різного призначення, що мають для їх обслуговування загальні пристосування, приладдя, керування та єдиний фундамент, унаслідок чого кожен предмет може виконувати свої функції, а комплекс - певну роботу тільки в складі комплексу, а не самостійно; інший актив, що відповідає визначенню основних засобів, або частина такого активу, що контролюється підприємством/установою. Якщо один об'єкт основних засобів складається з частин, які мають різний строк корисного використання (експлуатації), то кожна з цих частин може визнаватися в бухгалтерському обліку як окремий об'єкт основних засобів.

Об'єкт хеджування - актив, зобов'язання або майбутня операція, що створюють для підприємства ризик зміни справедливої вартості цих активів і зобов'язань або зміни грошових потоків, пов'язаних з майбутньою операцією.

Облікова оцінка - попередня оцінка, яка використовується підприємством з метою розподілу витрат і доходів між відповідними звітними періодами.

Облікова політика - сукупність принципів, методів і процедур, які використовуються підприємством для ведення бухгалтерського обліку, складання та подання фінансової звітності;

Обліковий прибуток (збиток) - сума прибутку (збитку) до оподаткування, визначена в бухгалтерському обліку і відображена у звіті про фінансові результати за звітний період.

Оборотні активи - гроші та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи використання протягом операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу;

Обтяжливий контракт - контракт, витрати (яких не можна уникнути) на виконання якого перевищують очікувані економічні вигоди від цього контракту.

Оператор спільної діяльності - учасник спільної діяльності без створення юридичної особи, якому згідно з договором доручено вести справи спільної діяльності, зокрема її бухгалтерський облік.

Операції пов'язаних сторін - передача активів або зобов'язань однією пов'язаною стороною іншим пов'язаним сторонам.

Операційна діяльність - основна діяльність підприємства, а також інші види діяльності, які не є інвестиційною чи фінансовою діяльністю;

Операційна нерухомість - власні або орендовані на умовах фінансової оренди земельні ділянки, будівлі, споруди, які розташовуються на землі, утримувані з метою використання для виробництва, або постачання товарів чи надання послуг, або ж в адміністративних цілях.

Операційна оренда - оренда інша, ніж фінансова.

Операційний цикл - проміжок часу між придбанням запасів для провадження діяльності і отриманням грошей та їх еквівалентів від реалізації виробленої з них продукції або товарів і послуг;

Операція в іноземній валюті - господарська операція, вартість якої визначена в іноземній валюті або яка потребує розрахунків в іноземній валюті.

Оренда - угода, за якою орендар набуває права користування необоротним активом за плату протягом погодженого з орендодавцем строку.

Орендна ставка відсотка - ставка відсотка, за якою теперішня вартість суми мінімальних орендних платежів та негарантованої ліквідаційної вартості дорівнює справедливій вартості об'єкта фінансової оренди на початок строку оренди.

Основна діяльність - операції, пов'язані з виробництвом або реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг), що є головною метою створення підприємства і забезпечують основну частку його доходу;

Основні засоби - матеріальні активи, які підприємство/установа утримує з метою використання їх у процесі виробництва/діяльності або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік).

Остаточний розрахунок за програмою з визначеною виплатою - дія підприємства, якою анулюються всі подальші зобов'язання щодо частини або повного обсягу виплат за програмою з визначеною виплатою, зокрема одноразова сплата грошовими коштами учасникам програми.

Первісна вартість - історична (фактична) собівартість необоротних активів у сумі грошових коштів або справедливої вартості інших активів, сплачених (переданих), витрачених для придбання (створення) необоротних активів.

Переоцінена вартість - вартість необоротних активів після їх переоцінки.

Підрядник - юридична особа, яка укладає будівельний контракт, виконує передбачені будівельним контрактом роботи і передає їх замовникові.

Плодоносні рослини - довгострокові біологічні активи, які використовуються в процесі виробництва сільськогосподарської продукції та систематично надають сільськогосподарську продукцію та/або додаткові біологічні активи.

Пов'язані сторони - особи, стосунки між якими обумовлюють можливість однієї сторони контролювати іншу або здійснювати суттєвий вплив на прийняття фінансових і оперативних рішень іншою стороною.

Податкова база активу і зобов'язання - оцінка активу і зобов'язання, яка використовується з метою оподаткування цього активу і зобов'язання при визначенні податку на прибуток.

Податковий прибуток (збиток) - сума прибутку (збитку), визначена за податковим законодавством об'єктом оподаткування за звітний період.

Подібні (однорідні) об'єкти - об'єкти, які мають однакове функціональне призначення та однакову справедливую вартість.

Подія після дати балансу - подія, яка відбувається між датою балансу і датою затвердження керівництвом фінансової звітності, підготовленої до оприлюднення, яка вплинула або може вплинути на фінансовий стан, результати діяльності та рух коштів підприємства.

Потенційна проста акція - фінансовий інструмент або інша угода, які дають право на отримання простих акцій.

Поточна дебіторська заборгованість - сума дебіторської заборгованості, яка виникає в ході нормального операційного циклу або буде погашена протягом дванадцяти місяців з дати балансу.

Поточний податок на прибуток - сума податку на прибуток, визначена у звітному періоді відповідно до податкового законодавства.

Поточні біологічні активи - біологічні активи, здатні давати сільськогосподарську продукцію та/або додаткові біологічні активи, приносити в інший спосіб економічні вигоди протягом періоду, що не перевищує 12 місяців, а також тварини на вирощуванні та відгодівлі.

Поточні виплати працівнику - виплати працівнику (окрім виплат при звільненні та виплат інструментами власного капіталу підприємства), які підлягають сплаті в повному обсязі протягом дванадцяти місяців по закінченні місяця, у якому працівник виконував відповідну роботу.

Поточні зобов'язання - зобов'язання, які будуть погашені протягом операційного циклу підприємства або повинні бути погашені протягом дванадцяти місяців, починаючи з дати балансу.

Похідний фінансовий інструмент - фінансовий інструмент: розрахунки за яким провадитимуться у майбутньому; вартість якого змінюється внаслідок змін відсоткової ставки, курсу цінних паперів, валютного курсу, індексу цін, кредитного рейтингу (індексу) або інших змінних, що є базисними; який не потребує початкових інвестицій.

Початок строку оренди - дата, яка настає раніше: дата підписання орендної угоди або дата прийняття сторонами зобов'язань щодо основних положень угоди про оренду.

Права захисту інтересів інвесторів - повноваження, обмежений обсяг яких дає підприємству-інвестору лише можливість захистити свої права та інтереси стосовно підприємства, яке є об'єктом інвестицій, без надання можливості управляти найбільш значущими видами діяльності.

Претензія за будівельним контрактом - сума майнової відповідальності замовника чи іншої сторони, яку вимагає відшкодувати підрядник понад ціну контракту.

Прибуток - сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати;

Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті - різниця між залишком коштів на кінець року до коригування та скоригованим за Положенням (стандартом) 22 залишком коштів на кінець року у звіті про рух грошових коштів.

Прибуток від активів програми - дохід, отриманий від активів фонду, за вирахуванням витрат на його управління, податків і зборів (обов'язкових платежів), сплачених безпосередньо цим фондом.

Примітки до фінансової звітності - сукупність показників і пояснень, які забезпечують деталізацію і обґрунтованість статей фінансової звітності, а також інша інформація, розкриття якої передбачено відповідними національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку або міжнародними стандартами фінансової звітності;

Принцип бухгалтерського обліку - правило, яким слід керуватися при вимірюванні, оцінці та реєстрації господарських операцій і при відображенні їх результатів у фінансовій звітності;

Припинена діяльність - це ліквідований або визнаний як утримуваний для продажу компонент підприємства, який являє собою: а) відокремлюваний напрям або сегмент діяльності підприємства; б) частину єдиного скоординованого плану відмови від окремого напрямку або сегменту діяльності підприємства; в) дочірнє підприємство, що було придбане винятково з метою його перепродажу.

Провідний управлінський персонал - персонал, відповідальний за керівництво, планування та контролювання діяльності підприємства.

Програми виплат за участю кількох роботодавців - недержавні програми з визначеним внеском або з визначеною виплатою, які використовують сукупність унесених різними підприємствами активів, що не перебувають під спільним контролем, для здійснення виплат працівникам більше ніж одного підприємства.

Програми виплат інструментами власного капіталу підприємства - угоди, за якими підприємство здійснює виплати працівникам підприємства інструментами власного капіталу.

Програми виплат по закінченні трудової діяльності - угоди, за якими підприємство здійснює виплати працівникам по закінченні ними трудової діяльності.

Програми з визначеним внеском - програми виплат по закінченні трудової діяльності, за якими підприємство сплачує визначені відрахування фонду і не матиме зобов'язання сплачувати подальші внески, якщо фонд не матиме достатньо активів для сплати всіх виплат працівникам, пов'язаних з виконанням ними робіт у звітному та попередніх періодах.

Програми з визначеною виплатою - усі програми виплат по закінченні трудової діяльності, крім програм з визначеним внеском.

Проміжні рахунки - рахунки за виконані роботи за будівельним контрактом, передані замовнику для оплати.

Проценти - плата за використання грошових коштів, їх еквівалентів або сум, що заборговані підприємству.

Прямі витрати - витрати, що можуть бути віднесені безпосередньо до конкретного об'єкта витрат економічно доцільним шляхом.

Ризик грошового потоку - імовірність зміни величини майбутнього грошового потоку, пов'язаного з монетарним фінансовим інструментом.

Ризик ліквідності - імовірність втрат внаслідок неспроможності виконати свої зобов'язання у зв'язку з неможливістю реалізувати фінансові активи за справедливою вартістю.

Ринкова вартість фінансової інвестиції - сума, яку можна отримати від продажу фінансової інвестиції на активному ринку.

Ринковий ризик - імовірність того, що вартість фінансового інструмента буде змінюватися внаслідок змін ринкових цін незалежно від того, чи спричинені ці зміни факторами, які притаманні конкретному типу цінних паперів чи їх емітенту, або факторами, які впливають на вартість всіх цінних паперів в обігу на ринку.

Робота, виконана працівником, - виконання обов'язків працівником відповідно до угоди з підприємством.

Розбавляюча потенційна проста акція - фінансовий інструмент або інша угода, конвертація яких у прості акції призведе до зменшення чистого прибутку (збільшення чистого збитку) на одну просту акцію від звичайної діяльності у майбутньому.

Розвідка запасів корисних копалин - пошук та визначення обсягів і якості корисних копалин, включаючи нафту, природний газ та інші невідтворювані природні ресурси, що здійснюється підприємством після отримання права на розвідку запасів корисних копалин у межах визначеної ділянки (території), а також визначення технічної можливості та економічної доцільності видобутку корисних копалин.

Розкриття - надання інформації, яка є суттєвою для користувачів фінансової звітності;

Розробка - застосування підприємством/установою результатів досліджень та інших знань для планування і проектування нових або значно вдосконалених матеріалів, приладів, продуктів, процесів, систем або послуг до початку їхнього серійного виробництва чи використання.

Роялті - будь-який платіж, отриманий як винагорода за користування або за надання права на користування будь-яким авторським та суміжним правом на літературні твори, твори мистецтва або науки, включаючи комп'ютерні програми, інші записи на носіях інформації, відео- або аудіокасети, кінематографічні фільми або плівки для радіо- чи телевізійного мовлення, будь-яким патентом, зареєстрованим знаком на товари і послуги чи торговельною маркою, дизайном, секретним кресленням, моделлю, формулою, процесом, правом на інформацію щодо промислового, комерційного або наукового досвіду (ноу-хау).

Рух грошових коштів (грошей) - надходження і вибуття грошей та їхніх еквівалентів;

Середньорічна кількість простих акцій - середньозважена кількість простих акцій, які перебували в обігу протягом звітного року.

Сільськогосподарська діяльність - процес управління біологічними перетвореннями з метою отримання сільськогосподарської продукції та/або додаткових біологічних активів.

Сільськогосподарська продукція - актив, одержаний в результаті відокремлення від біологічного активу, призначений для продажу, переробки або внутрішньогосподарського споживання.

Складний фінансовий інструмент - фінансовий інструмент, що містить компонент фінансового зобов'язання і компонент інструмента власного капіталу.

Скоригована середньорічна кількість простих акцій - середньорічна кількість простих акцій в обігу, скоригована на кількість потенційних простих акцій.

Скоригований чистий прибуток (збиток) - чистий прибуток (збиток) після вирахування дивідендів на привілейовані акції, скоригований на вплив розбавляючих простих акцій.

Скорочення програми з визначеною виплатою - дія підприємства, що призводить до суттєвого скорочення кількості працівників, охоплених програмою, або до змін умов програми з визначеною виплатою, унаслідок яких виконання робіт теперішніми працівниками в майбутньому не враховуватиметься під час визначення виплат або враховуватиметься лише при визначенні зменшення таких виплат.

Собівартість кваліфікаційного активу - витрати на придбання, будівництво, створення, виготовлення, виробництво, вирощування і доведення кваліфікаційного активу до стану, у якому він придатний для використання із

запланованою метою або продажу (далі - витрати на створення кваліфікаційного активу).

Спільна діяльність - господарська діяльність зі створенням або без створення юридичної особи, яка є об'єктом спільного контролю двох або більше сторін відповідно до письмової угоди між ними.

Спільний контроль - розподіл контролю за господарською діяльністю відповідно до угоди про ведення спільної діяльності.

Справедлива вартість - сума, за якою можна продати актив або оплатити зобов'язання за звичайних умов на певну дату.

Ставка відсотка на можливі позики орендаря - ставка відсотка, яку мав би сплачувати орендар за подібну оренду або (якщо цей показник визначити неможливо) ставка відсотка за позиками для придбання подібного активу (на той самий термін та з подібною гарантією) на початку строку оренди.

Стаття - елемент фінансового звіту, який відповідає критеріям, установленим цим Національним положенням (стандартом).

Строк корисного використання (експлуатації) - очікуваний період часу, протягом якого необоротні активи будуть використовуватися підприємством/установою або з їх використанням буде виготовлено (виконано) очікуваний підприємством/установою обсяг продукції (робіт, послуг).

Строк оренди - період дії невідмовної орендної угоди, а також період продовження цієї угоди, обумовлений на початку строку оренди.

Суборенда - угода про передачу орендарем орендованого ним об'єкта в оренду третій особі.

Сукупний дохід - зміни у власному капіталі протягом звітного періоду внаслідок господарських операцій та інших подій (за винятком змін капіталу за рахунок операцій з власниками);

Сума очікуваного відшкодування активу - найбільша з двох оцінок: чиста вартість реалізації активу або теперішня вартість майбутніх чистих грошових надходжень від активу.

Сума очікуваного відшкодування необоротного активу - найбільша з двох оцінок: чиста вартість реалізації або теперішня вартість майбутніх чистих грошових надходжень від використання необоротного активу, включаючи його ліквідаційну вартість.

Сума погашення - недисконтована сума грошових коштів або їх еквівалентів, яка, як очікується, буде сплачена для погашення зобов'язання в процесі звичайної діяльності підприємства.

Сумнівний борг - поточна дебіторська заборгованість, щодо якої існує невпевненість її погашення боржником.

Суттєва інформація - інформація, відсутність якої може вплинути на рішення користувачів фінансової звітності. Суттєвість інформації визначається відповідними національними положеннями (стандартами) бухгалтерського

обліку або міжнародними стандартами фінансової звітності та керівництвом підприємства;

Суттєвий вплив - повноваження брати участь у прийнятті рішень з фінансової, господарської та комерційної політики об'єкта інвестування без здійснення контролю цієї політики. Свідченням суттєвого впливу, зокрема, можуть бути: 1) володіння двадцятьма або більше відсотками акцій (статутного капіталу) підприємства; 2) представництво в раді директорів або аналогічному керівному органі підприємства; 3) участь у прийнятті рішень; 4) взаємообмін управлінським персоналом; 5) забезпечення підприємства необхідною техніко-економічною інформацією.

Твердий контракт - контракт у письмовій формі, що передбачає обмін визначеної кількості ресурсів за встановленою ціною на конкретну майбутню дату (дати), має визначений строк виконання, не містить відкладальних або скасувальних умов, не може бути розірваний і змінений в односторонньому порядку, та передбачає забезпечення виконання контракту.

Теперішня вартість - дисконтована сума майбутніх платежів (за вирахуванням суми очікуваного відшкодування), яка, як очікується, буде потрібна для погашення зобов'язання в процесі звичайної діяльності підприємства.

Теперішня вартість зобов'язання за програмою з визначеною виплатою - теперішня вартість (без вирахування активів програми) очікуваних майбутніх платежів, необхідних для погашення заборгованості, що виникає в результаті виконання робіт працівниками у звітному та попередніх періодах.

Тимчасова податкова різниця - різниця між оцінкою активу або зобов'язання за даними фінансової звітності та податковою базою цього активу або зобов'язання відповідно.

Тимчасова податкова різниця, що підлягає вирахуванню - тимчасова податкова різниця, що призводить до зменшення податкового прибутку (збільшення податкового збитку) у майбутніх періодах.

Тимчасова податкова різниця, що підлягає оподаткуванню - тимчасова податкова різниця, що включається до податкового прибутку (збитку) у майбутніх періодах.

Фінансова гарантія - передбачене контрактом право позикодавця отримувати грошові кошти від гаранта і відповідно зобов'язання гаранта сплатити грошові кошти позикодавцеві, якщо позичальник не виконає своїх зобов'язань.

Фінансова діяльність - діяльність, яка призводить до змін розміру і складу власного та позикового капіталів підприємства;

Фінансова звітність - звітність, що містить інформацію про фінансовий стан та результати діяльності підприємства;

Фінансова оренда - оренда, що передбачає передачу орендарю всіх ризиків та вигод, пов'язаних з правом користування та володіння активом.

Оренда вважається фінансовою за наявності хоча б однієї з наведених нижче ознак: 1) орендар набуває права власності на орендований актив після закінчення строку оренди; 2) орендар має можливість та намір придбати об'єкт оренди за ціною, нижчою за його справедливую вартість на дату придбання; 3) строк оренди становить більшу частину строку корисного використання (експлуатації) об'єкта оренди; 4) теперішня вартість мінімальних орендних платежів з початку строку оренди дорівнює або перевищує справедливую вартість об'єкта оренди; 5) орендований актив має особливий характер, що дає змогу лише орендареві використовувати його без витрат на його модернізацію, модифікацію, дообладнання; 6) орендар може подовжити оренду активу за плату, значно нижчу за ринкову орендну плату; 7) оренда може бути припинена орендарем, який відшкодовує орендодавцю його втрати від припинення оренди; 8) доходи або втрати від змін справедливої вартості об'єкта оренди на кінець терміну оренди належать орендарю.

Фінансове зобов'язання - контрактне зобов'язання: а) передати грошові кошти або інший фінансовий актив іншому підприємству; б) обмінятися фінансовими інструментами з іншим підприємством на потенційно не вигідних умовах.

Фінансове зобов'язання, призначене для перепродажу - фінансове зобов'язання, що виникає внаслідок випуску фінансового інструмента з метою подальшого продажу для отримання прибутку від короткотермінових коливань його ціни та/або винагороди посередника.

Фінансовий актив - це: а) грошові кошти та їх еквіваленти; б) контракт, що надає право отримати грошові кошти або інший фінансовий актив від іншого підприємства; в) контракт, що надає право обмінятися фінансовими інструментами з іншим підприємством на потенційно вигідних умовах; г) інструмент власного капіталу іншого підприємства.

Фінансовий актив, призначений для перепродажу - фінансовий актив, придбаний з метою подальшого продажу для отримання прибутку від короткотермінових змін його ціни та/або винагороди посередника.

Фінансовий інструмент - контракт, який одночасно приводить до виникнення (збільшення) фінансового активу в одного підприємства і фінансового зобов'язання або інструмента власного капіталу в іншого.

Фінансовий інструмент - контракт, який одночасно приводить до виникнення (збільшення) фінансового активу в одного підприємства і фінансового зобов'язання або інструмента власного капіталу в іншого.

Фінансові витрати - витрати на проценти та інші витрати підприємства, пов'язані із запозиченнями.

Фінансові інвестиції - активи, які утримуються підприємством з метою збільшення прибутку (відсотків, дивідендів тощо), зростання вартості капіталу або інших вигод для інвестора.

Хеджування - застосування одного чи декількох інструментів хеджування з метою повної чи часткової компенсації змін справедливої вартості об'єкта хеджування або пов'язаного з ним грошового потоку.

Хеджування грошових потоків - хеджування зміни грошових потоків щодо ризику, пов'язаного з визнаним активом чи зобов'язанням або з прогнозованою операцією, що впливатиме на чистий прибуток (збиток).

Хеджування справедливої вартості - хеджування змін справедливої вартості визнаного активу чи зобов'язання або ідентифікованої частини такого активу чи зобов'язання, яка відноситься до конкретного ризику і впливатиме на чистий прибуток (збиток).

Хеджування фінансових інвестицій у господарські одиниці за межами України - хеджування зміни вартості активів та зобов'язань господарської одиниці за межами України внаслідок зміни валютних курсів.

Ціновий ризик - імовірність цінових змін внаслідок валютного, відсоткового та ринкового ризиків.

Часовий зважений коефіцієнт - частка від ділення загальної кількості днів (місяців), протягом яких акції перебували в обігу, на загальну кількість днів (місяців) у звітному році.

Частка меншості - частина чистого прибутку (збитку) та чистих активів дочірнього підприємства, яка не належить материнському підприємству (прямо або через інші дочірні підприємства).

Чиста вартість реалізації активу - справедлива вартість активу за вирахуванням очікуваних витрат на його реалізацію.

Чиста вартість реалізації запасів - очікувана ціна реалізації запасів в умовах звичайної діяльності за вирахуванням очікуваних витрат на завершення їх виробництва та реалізацію.

Чиста вартість реалізації необоротного активу - справедлива вартість необоротного активу за вирахуванням очікуваних витрат на його реалізацію.

Чиста реалізаційна вартість дебіторської заборгованості - сума поточної дебіторської заборгованості за вирахуванням резерву сумнівних боргів.

Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) - дохід, що визначається шляхом вирахування з доходу від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг (у тому числі платежів від оренди об'єктів інвестиційної нерухомості) наданих знижок, вартості повернутих раніше проданих товарів, доходів, що за договорами належать комітентам (принципалам тощо), та податків і зборів.

Чисті активи - активи підприємства за вирахуванням його зобов'язань.